

Sammanställning av remissvar

2005-04-19

VATTENPROGRAM FÖR STOCKHOLM 2000

Strategi för Stockholms vattenarbete 2005-2015

Vattenprogram för Stockholm 2000

Arbetet med ett nytt vattenprogram, *Vattenprogram för Stockholm 2000*, ha pågått sedan 1999. Programmet omfattar stadens sjöar och vattendrag, Östra Mälaren, Saltsjön, en våtmark samt grundvatten.

Programmet består av tre delar. Två tidigare har avrapporterats till kommunfullmäktige:

1. **Genomförda åtgärder 1995-1999**, rapporterad i april 2001. En genomgång av genomförda åtgärder i det tidigare vattenprogrammet.
2. **Faktaunderlag till strategi för Stockholms vattenarbete.**
  - *Allmänt faktaunderlag*, rapporterad i april 2001. Historik och allmänna begrepp, samt övergripande beskrivning av faktorer som är av betydelse för Stockholms vattenområden – grundvatten, dagvatten, markföroreningar, djur- och växtliv etc.
  - *Faktaunderlag för respektive vattenområde*, rapporterad i december 2003. Redovisning för varje enskilt vattenområde av påverkan, fysikaliskt-kemiskt och biologiskt tillstånd, friluftsliv och naturvård samt vidtagna åtgärder.

Den tredje och avslutande delen av revideringen av vattenprogrammet är *Strategi för Stockholms vattenarbete 2005-2015*. Förslaget till strategin sändes på remiss under perioden 23 april till 3 september 2004.

Följande 76 instanser gavs möjlighet att lämna synpunkter. 17 av dessa avstod från att inkomma med synpunkter (*kursiverade i listan nedan*).

Staden

Brand- och Räddningsnämnden
Fortum Värme
Gatu- och fastighetsnämnden
Idrottsnämnden
Kulturnämnden
Kyrkogårdsnämnden
Skönhetsrådet
Stadsdelsnämnden i Bromma
Stadsdelsnämnden i Enskede-Årsta
Stadsdelsnämnden i Farsta
Stadsdelsnämnden i Hägersten
Stadsdelsnämnden i Hässelby-Vällingby
Stadsdelsnämnden i Katarina-Sofia
Stadsdelsnämnden i Kista
Stadsdelsnämnden i Kungsholmen
Stadsdelsnämnden i Liljeholmen
Stadsdelsnämnden i Maria-Gamla Stan
Stadsdelsnämnden i Norrmalm
Stadsdelsnämnden i Rinkeby
Stadsdelsnämnden i Skarpnäck
Stadsdelsnämnden i Skärholmen
Stadsdelsnämnden i Spånga-Tensta
Stadsdelsnämnden i Vantör
Stadsdelsnämnden i Älvsjö
Stadsdelsnämnden i Östermalm
Stadsbyggnadsnämnden
Stadsledningskontoret
Stadsmuseinämnden
Stockholm Hamn AB

forts. Staden

Stockholm Vatten AB
Utbildningsnämnden

Övriga kommuner

Botkyrka
Danderyd
Ekerö
Göteborg, kommunstyrelsen
Haninge
Huddinge
Järfälla
Lidingö
Malmö
Nacka
Sollentuna
Solna / Solna Vatten AB
Sundbyberg
Tyresö
Täby

Regionalt och Centralt

Boverket
Fiskeriverket
Kemikalieinspektionen
Kommunförbundet, Stockholm
Länsstyrelsen, Stockholm
Länsstyrelsen, Södermanland
Länsstyrelsen, Västerås
Länsstyrelsen, Uppsala

forts. Regionalt och Centralt

Naturhistoriska riksmuseet
Naturvårdsverket
Regionplane- och Trafiknämnden
Regionplane- och Trafiknämnden, tjänstemannanivå
Svenska kommunförbundet
Sveriges Geologiska Undersökning
Vägverket
Världsnaturfonden, WWF Ekoparken

Vattenvårdsarbeten

Bällstaå-gruppen
Igelbäcksggruppen
Mälarens vattenvårdsförbund
Svealands kustvattenvårdsförbund
Tyreså-samarbetet

NGO

Carin Sjöman
Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening
Magelungens paddlarklubb
Magelungens vänner
Margareta Listi
Sportfiskarna
Stockholms Ornitologiska Förening
Svenska Naturskyddsföreningen
Världsnaturfonden, WWF

REMISSVAR

Läsanvisning:

Kommentar (blå text)	• Innebär att remissynpunkten föranlett komplettering/korrigerande av Strategi eller tjänsteutlåtande.
Kommentar (grön text)	• Innebär att remissynpunkten inte föranlett några ändringar av Strategi eller tjänsteutlåtande.
Ingen kommentar (grön text)	• Innebär att synpunkten inte bedöms efterfråga någon komplettering/korrigerande av Strategin eller tjänsteutlåtande.

INNEHÅLL

1. GENERELLA SYNPUNKTER	6
1.1. Nämndyttranden	6
1.2. Generella tjänsteutlåtanden	9
1.3. ”Sammanfattning”, ”Inledning” och ”Syfte” (s 3-4)	15
1.4. ”Vattenprogramarbetet 2004 – 2015” (s 4-6)	15
1.5. ”Tillvägagångssätt” (s 6-8)	17
1.6. ”Situationen idag” (s 8-11)	17
1.7. ”Övergripande mål” (s 11-15)	17
1.8. ”Geografiska delmål och åtgärder” (s 16-81)	20
1.9. Förslag till fördjupningar och kompletteringar i Strategiförslaget	21
1.10. Synpunkter på Strategins upplägg och struktur	23
2. SPECIFIKA KOMMENTARER	24
2.1. ”Sammanfattning”, ”Inledning” och ”Syfte” (s 3-4)	24
2.2. ”Vattenprogramarbetet 2004 – 2015” (s 4-6)	24
2.3. ”Tillvägagångssätt” (s 6-8)	26
2.3.1. Ramdirektiv för vatten (s 6)	26
2.3.2. DPSIR-modellen (s 6-7)	26
2.3.3. Ett processinriktat arbetssätt (s 7)	26
2.3.4. Upplägg (s 7-8)	27
2.3.5. Gjorda erfarenheter (s 8)	27

2.4. "Situationen idag" (s 8-11).....	27
2.5. "Övergripande mål" (s 11-12).....	28
2.5.1. Gemensamma förhållningssätt (s 12).....	29
2.5.2. Målhierarki (s 12).....	30
Mål 1: Stockholm ska ha en god vattenstatus Senast 2015 ska Stockholms vattenområden uppnå den status som föreskrivs i EG:s ramdirektiv för vatten.....	31
Mål 2: Stockholms vattenområden ska vara attraktiva rekreationsområden för alla. Vattenvägar och upplevelsevärden ska bibehållas och utvecklas. Vid naturreservatsbildning ska friluftsentressen vägas mot naturvärden. Funktionshindrades behov av rekreation ska beaktas.	39
2.6. "Geografiska delmål och åtgärder" (s 16).....	43
2.6.1. "Intressefrågor och prioritering" (s 16).....	43
2.6.2. Delmål och åtgärdsförslag (s 16).....	44
Laduviken.....	45
Lappkärret.....	46
Spegeldammen.....	48
Isbladskärret.....	50
Räcksta Träsk.....	51
Judarn.....	52
Kyrksjön.....	53
Lillsjön.....	53
Magelungen.....	54
Drevviken.....	57
Flaten.....	59
Ältasjön.....	60
Sicklasjön.....	60
Trekanten.....	61
Långsjön.....	62
Östra Mälaren.....	63
Bällstaviken-Ulvsundasjön.....	66
Årstaviken.....	66
Riddarfjärden.....	68
Karlbergskanalen-Klara Sjö.....	69
Saltsjön.....	70
Djurgårdsbrunnsviken.....	72
Hammarby Sjö.....	72
Lilla Värtan.....	73
Brunnsviken.....	74
Husarviken.....	75
Uggleviken.....	76
Igelbäcken.....	77
Bällstaån.....	81
Forsån.....	82
Sätraån.....	83
Skärholmsbäcken.....	84

1. Generella synpunkter

1.1. Nämndyttranden
Brand- och räddningsnämnden: stöder i huvudsak föreslagen strategi för Stockholms vattenarbete 2004-2015. Strategiunderlaget bör kompletteras med <i>översvämningsriskerna</i> och deras påverkan på vattenkvalitén. Även <i>incidenter och olyckor</i> med farliga ämnen kan påverka vattenkvalitén negativt.
Kommentar: De vattenområden där risken för översvämningsriskerna är förhöjd är Bällstaån (inkl Nälstadiket, Bällstaviken/Ulvsundasjön) Lillsjön och Mälaren (bl a Vinterviken, Lilla Essingen). För dessa områden läggs uppgifterna in under rubriken "Övrigt". Incidenter och olyckor kommenteras i Strategins textdel och tjänsteutlåtandet.
SDN Skarpnäck: Skarpnäcks stadsdelsförvaltning stöder i huvudsak förslagen till mål och åtgärder i strategin. Skarpnäcks stadsdelsförvaltning har valt att lämna allmänna synpunkter på förslaget till strategi och därefter koncentrera yttrandet till de fyra sjöar som berör Skarpnäcks stadsdelsområde: Drevviken, Flaten, Ältasjön och Sicklasjön. Stadsdelsförvaltningens budgetramar medger inte ökade driftskostnader. Det är därför angeläget att resurser tillskapas för att föreslagna åtgärder ska kunna realiserars.
Kommentar: Hur finansieringen av Strategins genomförandet ska ske beskrivs i nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt. Behovet av ekonomiska medel lyfts även i Tjänsteutlåtandet.
Regionplane- och trafiknämnden: (yttrande enl delegation) <i>Sammanfattning</i> Regionplane- och trafikkontoret finner strategin vara ett gediget och väl strukturerat arbete, med en imponerande kunskapssammanställning i botten. Strategins mål och åtgärder ligger väl i linje med den Regionala utvecklingsplanens för Stockholmsregionen (RUF 2001) inriktningsmål om vatten. Kontoret är positivt till strategins föreslagna åtgärder, under förutsättning att de bostadsförsörjnings- och transportmål som redovisas i RUF 2001 beaktas. Det bör framgå att alla farleder är av riksintresse. Kartor över avrinningsområdena saknas. Kontoret har några övriga kommentarer gällande kopplingen till vattendirektivet.
Kommentar: Nuvarande förhållanden för aktuella vattenområden kompletteras med "Farled av riksintresse". Kartor över avrinningsområden finns i faktaunderlaget.
Solna stad (KS): anser att strategin för Stockholms vattenarbete 2004-2015 är väl genomarbetad och att förslagen till övergripande mål, delmål och åtgärder är bra. Kommunstyrelsen ställer sig dock tveksam till målet: "Inget ytterligare trafikdagvatten, varken renat eller orenat får ledas till Igelbäcken." Renat trafikdagvatten från lågtrafikerade vägar, där risken är minimal för olyckshändelser som påverkar bäcken, bör inte ledas bort från bäckens tillrinningsområde.
Kommentar: Ingen ändring av Strategins mål och åtgärder med hänvisning till den process med vilken dessa är framtagna. Regeringsbeslutet strider mot föreslagen Strategi.
Sundbyberg (Miljö- och myndighetsnämnden samt valnämnden): Godkänner samhällsbyggnadsförvaltningens skrivelse som svar på remissen med vissa förtydliganden gjorda på moderaternas begäran. Miljö- och myndighetsnämnden anser som helhet att Stockholms arbete med vattenprogrammet är mycket bra och ambitiöst. De övergripande målen och de övergripande åtgärderna som presenteras i strategin anses mycket bra. Miljö- och myndighetsnämnden finner dock ingen anledning att ytterligare kommentera de förslag till mål och åtgärder som presenteras i strategin och som rör sjöar och vattendrag som inte berör Sundbybergs stad. Av de sjöar och vattendrag som behandlas i strategin berörs Sundbybergs stad av Bällstaån, Bällstaviken-Ulvsundasjön samt Igelbäcken. Förslag till mål och åtgärder för

<p>Bällstaån och Bällstaviken-Ulvsundasjön sammanfaller väl med Sundbybergs stads synpunkter och de mål och åtgärder som tidigare formulerats i ”Riktlinjer för samarbete kring Bällstaån”, 2000. Mål och åtgärder som sammantaget syftar till att minska föroreningsbelastningen.</p> <p>Vad det gäller mål och åtgärder för Igelbäcken är Sundbybergs stad tveksam till det förslagna målet som rör trafikdagvatten. Det är önskvärt att kommunerna inom Igelbäckens avrinningsområde behandlar trafikdagvatten på ett liknande sätt, varför Sundbyberg önskar en annan skrivning av detta mål.</p>
<p>Kommentar: Ingen ändring av Strategins mål och åtgärder med hänvisning till den process med vilken dessa är framtagna. Regeringsbeslutet strider mot föreslagen Strategi.</p>
<p>Sollentuna (Kommunstyrelsen): Dagvatten från Akalla, Husby och Kista i norra delen av Stockholms stad leds till Edsviken via Järva dagvattentunnel. Sollentuna kommun anser att strategin bör kompletteras med en redogörelse för hur vattnet från dagvattentunneln påverkar Edsviken, samt mål och åtgärder för att minska eventuell påverkan.</p>
<p>Kommentar: Ingen ändring av Strategins mål och åtgärder med hänvisning till den process med vilken dessa är framtagna. Frågan bör dock hanteras vidare inom det fortsatta vattenarbetet.</p>
<p>SDN Enskede-Årsta: Vi kan konstatera att dagvattenrening och så kallat bräddavlopp torde vara de största hoten mot en god vattenkvalitet i Stockholms sjöar och vattendrag. Via dagvatten och bräddavlopp kan föroreningar, främst från vägar och andra hårdgjorda ytor, tillföras våra vatten. Vi vill därför betona vikten av att insatser görs för att minimera tillförsel av föroreningar på dessa sätt. En viktig sådan åtgärd är att medvetandegöra fastighetsägare, företag och organisationer om problemen. Insatser för att motverka onödig hårdgörning av tomtmark och därmed förenad ökning av dagvattentillförseln i avloppsnätet är en annan långsiktig åtgärd för att åstadkomma bättre vattenkvalitet. Dessutom bör ett omfattande inslag av trädgårds-, park- och naturmarker bibehållas inom stadens gränser, så att naturligt vattenrening kan ske genom infiltration. Genom samverkan med och information till medborgarna, särskilt fastighetsägare och företagare, kan även infiltration av farliga ämnen och föroreningar förhindras.</p>
<p>Kommentar: Flertalet av remissens delmål under mål 1 syftar till att begränsa tillförseln av föroreningar via dag- och bräddvatten. I strategin anges förhållningssätt angående vikten av att vattenvårdsarbetet sker i samverkan med stadens invånare.</p>
<p>Boverket: har tagit del av materialet, som är en gedigen sammanställning av vattensituationen i sjöar, vikar och vattendrag. Den nu redovisade strategin har utarbetats i nära samarbete med stadens förvaltningar och bolag. Stockholms stad har genom detta arbetet skaffat sig en gedigen kunskap och strategi för det fortsatta arbetet inom Stockholms stad, men också inför det arbete som nu aktualiseras till följd av EG:s ramdirektiv för vatten. Boverket kan konstatera att det fortfarande (augusti 2004) är oklart vilka specifika uppgifter som kommunerna kommer att få i detta arbete. Under juli månad har regeringen utfärdat två förordningar som rör ansvarsfrågorna dels ”Förordning om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön” (SFS 2004:660), dels ”Förordning om ändring i förordningen (2002:864) med länsstyrelseinstruktion” (SFS 2004:663). Enligt Boverket är det angeläget att det nu utvecklas en nära dialog mellan vattenmyndigheten och berörda länsstyrelser och kommuner i arbetet med att fastställa kvalitetskrav för vatten, åtgärdsprogram och förvaltningsplan. Det är också viktigt att en nära dialog kommer till stånd i ett tidigt skede i arbetet. Med anledning av EG:s ramdirektiv har regeringen gett Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram en handbok för vatten i samråd med Boverket och Statens Geologiska Undersökning (SGU). Boverkets del i arbetet är att beskriva hur den nya vattenplaneringen kommer att påverka den fysiska planeringen enligt plan- och bygglagen. Boverket har under arbetet med vattenhandboken analyserat frågan om</p>

<p>åtgärdsprogrammets status och räckvidd och hur ett fastställt åtgärdsprogram påverkar planer och beslut enligt plan- och bygglagen. Verket har därvid uppmärksammat ett antal oklarheter som enligt verkets uppfattning, inte kan överlämnas att lösas av rättstillämpningen. Boverket har redovisat verkets syn på dessa oklarheter till Miljödepartementet, PBL-kommittén, Miljöbalkskommittén och Naturvårdsverket m.fl. myndigheter.</p>
<p>Kommentar: Ingen ändring av Strategins mål och åtgärder med hänvisning till den process med vilken dessa är framtagna. Förtydligande av organisation och arbetssätt görs i strategitexten liksom åtgärdsprogrammets förhållande till PBL. Frågan hanteras även i tjänsteutlåtandet.</p>
<p>Nacka kommun (KS): Förslaget till strategi för Stockholms vattenarbete samt övriga utredningar och underlag är användbart för många aktörer, såväl berörda parter, men även som idégivare för andra aktörer.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>GFN: beslutar</p> <ul style="list-style-type: none"> - att i huvudsak överlämna och åberopa kontorets utlåtande. - att förorda att delmål 1.6 ska stå kvar som föreslås i programmet då sanering bör ske även av förorenade områden som inte planeras för bebyggelse. - att anläggande av promenadstråk i enlighet med delmål 2.2 ska ske med utgångspunkt i ekologiska och rekreationsmässiga värden och inte efter var exploatering sker. - att delmål 2.6 och 2.7 inte bör ändras utan kvarstå enligt programmets förslag. samt att därutöver anföra följande - Stockholms vattenmiljöer är ett mycket stort värde i staden och bidrar till att öka stadens attraktivitet för stockholmare, turister och besökare. En av stadens viktigaste uppgifter är därför att skydda och utveckla vattenmiljöerna genom att minska utsläpp och föroreningar, återskapa naturstränder och värdefulla biotoper och att öka den biologiska mångfalden i och kring våra vattenområden. Det föreslagna vattenprogrammet för Stockholm är ett mycket viktigt redskap i detta arbete. Gatu- och fastighetskontoret ska därför på alla sätt medverka i att de mål som sätts upp i programmet uppnås. Delmålen 1.6, 2.2, 2.6 och 2.7 ska inte ändras utan kvarstå enligt förslaget.
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>SDN Farsta: Nämnden vill understryka att vi har underbara sjöar i Farsta – både Drevviken och Magelungen. Vi måste gemensamt kämpa för dessa. Föra en dialog, prioritera åtgärder samt se till att vi får resurser! Det är våra gemensamma skattepengar vi använder så vi är skyldiga hushålla med dem. Vi måste veta vad vi gör, att det leder till förbättringar i hela sjösystemet, inte enbart i en enstaka vik. Detta är ett långsiktigt arbete. Vi måste ha en helhetssyn så att vi bygger en ekologiskt hållbar storstad för oss och för våra barn. Viktigt att förebygga, komma åt källorna till problemen. Rena dagvattnet, bygg rening för alla avlopp, förhindra påverkan från tipparna, åtgärda Kräppladiket, i nära samverkan med grannkommunerna. Vi ska arbeta vidare med programmet för rekreation som bygger på Ekopark Syd idén. Bl a gäller det bad, möjlighet till strandpromenader även för funktionshindrade. Sjöarna och stränderna ska vara attraktiva och tillgängliga för oss som bor runt dessa! Vi har mycket kvar att göra, detta program är dock ett bra steg mot målen. Nämnden ska fortsätta detta arbete i nära samverkan med alla intresserade medborgare och deras föreningar.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>Kyrkogårdsnämnden:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. som yttrande över remissen överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande med nedanstående tillägg

<p>2. uppdra åt förvaltningen att återkomma till nämnden med en redovisad lösning för regnvattnet från komposteringsområdet vid Kvastvägen samt en redovisning av den totala dagvattenreningen samt att</p> <p>3. därutöver anföra följande</p> <p>Omhändertagande av dagvatten ska ske enligt stadens dagvattenstrategi. Förvaltningen ges därför i uppdrag att återkomma till nämnden med en utförligare redovisning avseende dagvattnet i samband med verksamhetsplanen för 2005.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>Kyrkogårdsförvaltningen: Sammantaget ser kyrkogårdsförvaltningen det naturligt att kyrkogårdsnämnden ur sitt verksamhetsperspektiv stöder remissens administrativa och miljömässiga sakframställning, strategiska ambitioner och anförda framförliggande insatser.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>1.2. Generella tjänsteutlåtanden</p>
<p>Länsstyrelsen, Stockholm län: vill uppmuntra till att man samordnar verksamheter inom den kontrollerande miljöövervakningen. Länsstyrelsen vill poängtera att det även här är viktigt att ha ett avrinningsområdesinriktat perspektiv och att söka samordning inom ett större område, åtminstone inom det aktuella avrinningsområdet. Om samordning även kan ske med den övervakning som sker på regional och nationell nivå är detta en fördel. Med en mer samordnad miljöövervakning kan förhållandena i Stockholms stad sättas i ett större sammanhang i regionen, i Norra östersjöns vattendistrikt och jämföras med andra regioner i Sverige. Samordning kan i sammanhanget betyda harmonisering av undersökningsmetoder, bättre ekonomi genom samfinansieringar av undersökningar samt tillgängliggörande och utbyte av miljödata. Länsstyrelsen, som ansvarar för den regionala miljöövervakningen, välkomnar gärna en diskussion om hur en mer samordnad miljöövervakning kan skapas i länet.</p>
<p>Kommentar: Frågan hanteras i tjänsteutlåtande.</p>
<p>Stadsbyggnadskontoret: Stadsbyggnadskontoret anser att den föreslagna strategin innehåller viktig och utförlig information som, tillsammans med de konkreta förslagen till åtgärder, utgör ett bra underlag för stadens arbete med vattenvårdsfrågorna. <i>Vattenprogrammets status i förhållande till stadens övriga riktlinjer och policys för prioriterade frågor bör diskuteras och klarläggas.</i> Vattenprogrammets mål återges i översiktsplanen och vägs i varje planeringssituation samman med andra prioriterade frågor.</p>
<p>Kommentar: Se nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt. Strategins status i förhållande till stadens övriga riktlinjer förtydligas i det gemensamma tjänsteutlåtandet.</p>
<p>Stadsbyggnadskontoret: Kontoret anser att <i>strategin borde innehålla en diskussion om vilka konsekvenser stadens antagna befolkningstillväxt fram till 2015 får för vattenfrågorna. Att Stockholm växer ställer ökade krav på samordning och planeringsinsatser.</i></p>
<p>Kommentar: Förslag till mål och delmål behandlar viktiga avvägande som ska göras för att yt- och grundvatten inte ska försämrats i enlighet med EU:s ramdirektiv för vatten. Dessa mål måste ges stor tyngd i planering av ny bebyggelse. Enligt PBL ska kommunens planerande organ hantera mark- och vattenplanering.</p>
<p>Stockholm Vatten: (ur sammanfattningen) Strategin saknar dock kostnadsberäkningar och prioriteringar mellan olika åtgärder, vilket både försvårar beslutsfattning och genomförande</p>
<p>Kommentar: Strategins åtgärdsförslag kompletteras med en grov kostnadsuppskattning samt prioriteringsordning.</p>
<p>Gatu- och fastighetskontoret: anser att det är positivt och förutseende att vattenstrategin har arbetats fram med hänsyn till EG:s ramdirektiv för vatten samt Sveriges nationella miljökvalitetsmål. I Strategi för Stockholms vattenarbete har också b l a stadens dagvattenstrategi och miljöprogram inarbetats. Strategin håller samman stadens arbete med sjöar och vattendrag.</p>
<p>Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetsätt.</p>

<p>Gatu- och fastighetskontoret: De övergripande målen är bra men några av delmålen är för detaljerade och kan inte alltid kombineras med en hållbar utveckling för en storstadsregion där även hänsyn ska tas till sociala och ekonomiska värden. I samband med utvecklingen av staden måste alltid en avvägning ske mellan mål för vattnen och markanvändning.</p>
<p>Kommentar: Se tjänsteutlåtande samt andra program i staden med vattenanknytning under övergripande mål.</p>
<p>Gatu- och fastighetskontoret: En allmän översyn måste även ske av vem som skall ansvara för genomförandet av olika åtgärder. Det gäller framförallt sjöar som inte ligger inom stadens förvaltningsansvar.</p>
<p>Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Gatu- och fastighetskontoret: konstaterar att för flertalet av vattenområdena måste ett program upprättas innan kostnaderna kan beräknas. Arbetet under 2005 bör därför inriktas på att gemensamt välja ut de mest prioriterade områdena och enas om vilka åtgärder som bör genomföras. Därefter kan dessa inarbetas i respektive verksamhetsplan och flerårsprogram.</p>
<p>Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Gatu- och fastighetskontoret: vill särskilt stryka under att det är centralt för ett framgångsrikt vattenarbete, att inom de ekonomiska ramarna samordna åtgärderna över förvaltnings- och bolagsgränser.</p>
<p>Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Gatu- och fastighetskontoret: Det finns i programmet några sakfel och felskrivningar t e x att gfk är ansvarig för åtgärder i vatten som ligger på statens mark eller ”Sanera Klara Sjö” som redan är utförd. Detta får rättas till i slutskrivningen. Flera av åtgärdsförslagen är för allmänt formulerade och kommer att behöva preciseras i ett kommande programarbete för att fungera som planeringsunderlag.</p>
<p>Kommentar: Mål och åtgärdsförslag omarbetas så att målformuleringen blir tydligare.</p>
<p>SDN Spånga – Tensta,; är imponerad av den gedigna kunskapssammanställningen (Vattenprogram för Stockholm 2000), som utgör underlag för förslaget till strategi. En viktig uppgift för förvaltningen är att kommunicera faktaunderlaget med stadsdelens innevånare för att på längre sikt uppnå ett hållbart livsmönster. Detta kan ske i lokala Agenda 21 projekt i samarbete med fackförvaltningar och bolag.</p>
<p>Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.</p>
<p>SDN Bromma: De största behoven av förbättrad vattenvård i Bromma , som vattenprogrammet också tar upp i förslag till åtgärder, är Bällstaån, Bällstaviken, Ulvsundasjön och Lillsjön. Dessa områden tillförs föroreningar främst genom dagvattnet men har även historiska föroreningar från miljöfarlig verksamhet. En viktig uppgift för förvaltningen kan bli att i olika lokala Agenda 21 projekt, i samarbete med övriga aktörer, kommunicera faktaunderlaget med stadsdelens innevånare för att på längre sikt kunna uppnå ett hållbart livsmönster. Under året medverkar vi i projekt, med koloniträdgårds- föreningar, som kan komma att minska föroreningarna till dagvattnet. Åtgärder som bl. a syftar till förbättrad kompostering och mindre användning av konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel.</p>
<p>Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.</p>
<p>SDN Skarpnäck: stöder i huvudsak förslagen till mål och åtgärder i strategin. Förvaltningen föreslår ytterligare ett övergripande mål om att staden bör ta initiativ till regionalt samarbete kring vatten. Andra synpunkter från förvaltningen är att hanteringen av dagvatten kan i större utsträckning ske med hjälp av detaljplaner. Konkreta åtgärder behövs i koloniområden mer än information. Ansvarsfrågan kring skötselgränser för vattenområden och sjöbottnar bör förtydligas. En gemensam lösning måste skapas för hela Stockholm för avfall från småbåtshamnar. Vattenvård ska ske i nära samarbete med stadens innevånare. En kontinuerlig kontroll av gifter i fisk behövs.</p>

<p>Kommentar: Inget nytt övergripande mål formuleras. Det regionala ansvaret vilar på Länsstyrelsen. Staden deltar gärna i samarbetet. Övriga förslag finns redan i strategin.</p>
<p>SDF Maria-Gamla stan: (Del av sammanfattningen) Stadsdelsförvaltningen är i det stora hela positivt inställd till strategiförslaget och vissa av de föreslagna åtgärderna. Denna typ av sektorsprogram får dock inte vara så detaljerade att de förhindrar prioriteringar enligt exempelvis PBL eller att de strider mot andra program. Samordning måste ske med den antagna dagvattenstrategin så att samma fråga inte behandlas i båda strategierna.</p>
<p>Kommentar: Se tjänsteutlåtande samt andra program i staden med vattenanknytning under övergripande mål och nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt. På sikt kommer Dagvattenstrategi för Stockholm bli en del av Strategi för Stockholms vattenarbete.</p>
<p>SDF Maria-Gamla stan: Förvaltningen ser positivt på att strategin kan åstadkomma en tydligare ansvarsfördelning mellan förvaltningar och bolag inom staden så att ett effektivt vattenvårdsarbete möjliggörs. Förvaltningen ser också positivt på det faktum att strategin har utarbetats med hänsyn tagen till EG:s ramdirektiv och de nationella miljökvalitetsmålen samt att bl. a. Stockholms stads miljöprogram har inarbetats i strategin.</p> <p>Förvaltningen vill understryka vikten av att strategin inte får vara så detaljerad att den förhindrar prioriteringar enligt t. ex. Plan- och bygglagen eller att den strider mot andra program. Samordning måste ske med den antagna dagvattenstrategin så att samma fråga inte behandlas i båda strategierna.</p> <p>Förvaltningen anser det vara lämpligt att Miljö- och hälsoskyddsnämnden fortsättningsvis har samordningsansvaret för vattenprogrammet och för att strategin genomförs.</p> <p>Förvaltningen vill betona vikten av att de olika förslagen kostnadsberäknas som ett led i att göra rätt prioritering så resurserna hamnar i projekt där de gör störst nytta.</p> <p>Förvaltningen efterlyser en konkretisering av vad som menas med att ”Stockholms vattenvårdsarbete ska ske i nära samarbete med stadens invånare”.</p>
<p>Kommentar: Se tjänsteutlåtande samt andra program i staden med vattenanknytning under övergripande mål och nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.</p>
<p>SDF Rinkeby: Rinkeby: Förvaltningen anser det vara av stor vikt att de i strategin föreslagna åtgärderna verkligen genomförs. Programmet har här en viktig uppgift att fylla som ett vägledande dokument för de olika enheter inom kommunen som är ansvariga. Det är också viktigt att programmet ständigt uppdateras till dagsaktuella förhållanden.</p> <p>Förvaltningen vill därför poängtera betydelsen av att strategigruppen får möjlighet att fortsätta det värdefulla arbete som inletts i och med framtagandet av detta program. Inte minst är den gedigna kunskapssammanställning (Vattenprogram 2000, Rapport 1 och 2) som fungerat som underlag till den aktuella strategin ett imponerande arbete.</p> <p>Förvaltningen anser att den föreliggande strategin innehåller förslag på åtgärder som är på en realistisk nivå och att om de följs innebär att tillräcklig hänsyn tas till natur- och rekreationsvärdena inom kommunen och Rinkeby stadsdelsområde.</p>
<p>Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.</p>
<p>SDF Rinkeby: Vattenprogrammets rapport 3 innehåller i sin inledande generella del (sid. 1-16) löpande text samt ett antal tabeller och figurer med väsentlig information bl.a. om vattenförhållandena i kommunen. Rapporten skulle vinna på att denna information genomarbetades layout- och textmässigt för att göra den mera lättillgängligt för läsaren. I samtliga fall saknas en beskrivande tabell- eller figurtext som kortfattat talar om vad som visas. Numrering av tabeller och figurer skulle också underlätta då referens görs till speciella fakta. Exempelvis kan nämnas figurerna på sidan 9. Den oinvidde som vill få en uppfattning om rapportens innehåll genom att titta på figurer och tabeller får här ingen vägledning alls utom genom att läsa i den löpande texten. Inte ens då är det självklart att exempelvis kartan (sid. 9) visar näringsbelastningen i området. Att de i tabellen angivna halterna (angivna i µg/l och µmol/l) avser fosfor nämns ingenstans. På</p>

<p>samma sätt är beskrivningarna av innehållet i figurerna på sidan 10 otydliga och bristfälliga.</p>
<p>Kommentar: Strategin omarbetas för att bli mer lättillgänglig.</p>
<p>Stadsbyggnadskontoret: Stadsbyggnadskontoret delar de synpunkter som framförs i gatu- och fastighetskontorets yttrande 2004-05-11 (bordlagt i gatu- och fastighetsnämnden den 22 juni) , där kontoret anför att andra <i>grundläggande villkor för försörjning, säkerhet och markanvändning inte behandlas i strategiförslaget. Dricksvattenförsörjning, skydd mot översvämningar och bebyggelseplanering är viktiga och angelägna frågor som visserligen regleras i annan lagstiftning men som på sikt bör ingå i en helhetssyn rörande vattenfrågorna.</i></p>
<p>Kommentar: Delmål 1.7 lyder "Mälaren ska skyddas som dricksvattentäkt". Det innebär att strategin har ett specifikt mål för dricksvattenförsörjningen. Det nya skyddsområdet för Mälaren som dricksvattentäkt kommer inom en snar framtid fastställas av länsstyrelsen. När det görs kommer lagreglerade skyddsföreskrifter för vattenskyddet i Östra Mälaren att gälla. Syftet med dessa är att förhindra verksamhet som kan medföra risk för förorening av råvatten för vattenverk i området runt Östra Mälaren. Enligt PBL ska kommunens planerande organ hantera mark- och vattenplanering. Frågan om skydd mot översvämningar hanteras under rubriken "Övrigt" under både nuvarande förhållanden och mål och åtgärder.</p>
<p>Gatu- och fastighetskontoret: Stadens vattenstrategi bör göras mer fullständig genom en komplettering avseende dricksvatten, säkerhet mot översvämning och markanvändning. Staden bör verka för att strategin för Mälarens vattendistrikt utarbetas med samma helhetssyn.</p>
<p>Kommentar: Delmål 1.7 lyder "Mälaren ska skyddas som dricksvattentäkt". Det innebär att strategin har ett specifikt mål för dricksvattenförsörjningen. Det nya skyddsområdet för Mälaren som dricksvattentäkt kommer inom en snar framtid fastställas av länsstyrelsen. När det görs kommer lagreglerade skyddsföreskrifter för vattenskyddet i Östra Mälaren att gälla. Syftet med dessa är att förhindra verksamhet som kan medföra risk för förorening av råvatten för vattenverk i området runt Östra Mälaren. Enligt PBL ska kommunens planerande organ hantera mark- och vattenplanering. Frågan om skydd mot översvämningar hanteras under rubriken "Övrigt" under både nuvarande förhållanden och mål och åtgärder.</p>
<p>Danderyd: Enligt den områdeskarta som visar vilka tillrinningsområden Stockholm Stad har, ingår ej Danderyd som ett sådant område. Danderyd och Stockholm har dock gemensamma recipienter, Lilla Värtan och även Edsviken. I strategin är inte Edsviken omnämnd men en dagvattentunnel, den s k Järvatunneln, går ut i Edsviken och bidrar med ca 14 % av Edsvikens totala belastning av föroreningar.</p>
<p>Kommentar: Ingen ändring av Strategins mål och åtgärder med hänvisning till den process med vilken dessa är framtagna. Frågan bör dock hanteras vidare inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Huddinge: anför att strategin berör stora områden i Huddinge. Tillrinningsområden för Långsjön, Magelungen/Drevviken och östra Mälaren ligger till stora delar inom Huddinge, liksom stor del av Tyresåsystemet med Orlången m m. Kommunen förutsätter att strategin inte innebär några restriktioner för markanvändningen inom Huddinge.</p>
<p>Kommentar: Staden styr inte över markanvändningen i Huddinge, men förutsätter att en dialog förs med staden beträffande åtgärder som kan påverka vattenkvaliteten i Tyresåsystemet. Frågan kommuniceras i Tyreså-samarbetet, där Huddinge kommun ingår.</p>
<p>Länsstyrelsen, Stockholm län: anser att strategin som helhet är ett genomarbetat och ändamålsenligt dokument som vilar på en stabil kunskapsgrund. Stockholms målmedvetna och väl strukturerade arbete med vattenfrågor är ett gott föredöme för vattenvårdsarbetet i länet.</p> <p>Länsstyrelsen anser också att det är utmärkt att man på flera ställen i strategin hänvisar till vattendirektivet och dess krav på hur vattenfrågorna ska hanteras. Vattendirektivet innebär en ökad ambition för vattenvården och det är därför bra att koppla det praktiska vattenvårdsarbetet till det nya direktivet.</p> <p>Denna strategi och Stockholms i övrigt systematiska arbete med vattenfrågor ligger väl i linje med den höjda ambitionsnivå för vattenfrågor som vattendirektivet innebär.</p>

Ingen kommentar.
Länsstyrelsen, Uppsala län: anser att vattenprogrammet utgör ett gediget arbete i linje med ramdirektivets intentioner. Redovisningen av tidigare planer och uppföljningen av genomförandet är av stort värde för helhetsbilden i vattenarbetet.
Ingen kommentar.
Lidingö stad: Lidingö stad anser att Strategin för Stockholms vattenarbete är väl genomarbetet och ser mycket positivt på de olika förslagen till åtgärder. Utifrån strategin bör det bli lättare att identifiera problem och prioritera åtgärder för att lösa problemen. Strategins fokusering och koppling till EG:s ramdirektiv för vatten är en förutsättning för att arbetet ska kunna fortsätta. Det är även positivt att strategin är kopplad till nationella miljö kvalitetsmål och lokala miljömål. Det är viktigt att kommunerna runt Stockholm deltar i det fortsatta arbetet med en bra vattenvård i regionen. Goda kontakter och samarbete är viktigt mellan Stockholm stad och de kommuner som påverkar/påverkas av Stockholms vattenområden.
Ingen kommentar.
Haninge kommun (Miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen, Miljöenheten): anser det positivt att Stockholm stad tagit fram mål och åtgärdsförslag för sjöar och vattendrag inom kommunen. Detta är troligtvis ett arbete som alla kommuner behöver göra i samband med bland annat framtagandet av de åtgärdsprogram som enligt vattendirektivet ska vara fastställda senast 2009.
Ingen kommentar.
Botkyrka kommun (kommunstyrelsen): materialet berör i huvudsak Stockholm stad men överväganden kring östra Mälaren är av intresse också för Botkyrka. Utgångspunkten för behandling av denna remiss är att kommunens syn på regionala miljövårdsprogrammet i tillämpliga delar också kan utgöra remissvar till Stockholm stad.
Ingen kommentar.
Stadsbyggnadskontoret: <i>På sikt bör vattenprogrammet redovisa en helhetssyn på vattenfrågorna i en växande region där bland annat säkerhetsfrågor, skydd mot översvämning och dricksvattenförsörjning bör behandlas. Den översiktliga planeringen för vattenområdena behöver också utvecklas.</i>
Kommentar: Delmål 1.7 lyder "Mälaren ska skyddas som dricksvattentäkt". Det innebär att strategin har ett specifikt mål för dricksvattenförsörjningen. Det nya skyddsområdet för Mälaren som dricksvattentäkt kommer inom en snar framtid fastställas av länsstyrelsen. När det görs kommer lagreglerade skyddsföreskrifter för vattenskyddet i Östra Mälaren att gälla. Syftet med dessa är att förhindra verksamhet som kan medföra risk för förorening av råvatten för vattenverk i området runt Östra Mälaren. Enligt PBL ska kommunens planerande organ hantera mark- och vattenplanering. Frågan om skydd mot översvämningar hanteras under rubriken "Övrigt" under både nuvarande förhållanden och mål och åtgärder.
Stadsbyggnadskontoret: Generellt kan sägas att strategins information om de biologiska förhållandena är mer utförlig än beskrivningen av rekreationsintressena. En del av delmålen och föreslagna åtgärder är mycket detaljerade och redovisar i flera fall till redan etablerade förhållningssätt.
Kommentar: Detta kompletteras i texten.
Vägverket, Region Stockholm: Vattenprogrammet och strategin utgör en bra grund i det fortsatta arbetet med vattenåtgärder. Planering och genomförande av åtgärderna bygger i många fall på en samverkan mellan Vägverket och Stockholms stad och dess bolag. I det arbetet kommer dokumentet vara <i>en värdefull hjälp vid vår prioritering av åtgärder i länet.</i> Vägverket tillstyrker i huvudsak de åtgärdsförslag som tas upp i strategin där Vägverket anges som delansvariga, de stämmer till stor del överens med våra egna åtgärdsförslag inom Stockholms stad. <i>När det gäller prioritering och genomförande ska åtgärderna ställas i relation till åtgärder inom hela regionen som är Vägverkets perspektiv.</i> Målet och ambitionen måste vara att alla åtgärder skall åtgärdas inom perioden, men om detta

<p>mål nås beror till stor del på hur mycket medel Vägverket och Region Stockholm tilldelas för vattenskyddsåtgärder.</p> <p>Vägverket har nyligen antagit en nationell plan för vägtransportsystemet för perioden 2004-2015. Av den framgår att regeringen gett Vägverket 3 miljarder kronor att använda för en förbättrad miljö längs befintliga vägar. Dessa tre miljarder avser hela landet, de avser 12 år, och pengarna ska efter prioritering gå till åtgärder såsom buller, luftkvalitet, natur- och kulturmiljö samt vatten.</p> <p><i>Merparten av de pengar Region Stockholm får, går för närvarande till bulleråtgärder och kommer så att göra de närmaste åren. Regionen kommer även att vidta trafiksäkerhets- och skyddsåtgärder för att minska risken och effekten av farligt gods olyckor, och dels att fortsätta vårt arbete med att omhänderta dagvatten på de statliga vägar som är mest trafikerade och prioriterade.</i></p> <p>Vid nybyggnad och större ombyggnad av vägar ingår åtgärder som medverkar till en god yt- och grundvattenkvalitet så att man inte skapar nya problem som senare måste åtgärdas.</p> <p>Utöver arbetet med konkreta fysiska åtgärder har Vägverket också genom sitt sektorsansvar ett ansvar för att genom upplysning och påverkan arbeta för måluppfyllelse när det gäller att minska miljöbelastningen på grund- och ytvatten. Vi ser därför positivt på ett fortsatt samarbete i dessa frågor.</p>
<p>Kommentar: Komplettering i texten med information om Vägverkets nationella plan för vägtransportsystemet för perioden 2004-2015.</p>
<p>Stadsmuseiförvaltningen: Många av de sjöar och vattendrag som redovisas i Vattenprogrammet har tillsammans med bebyggelsen nära vattnet ett betydande kulturhistoriskt värde och utgör en väsentlig del av stadens värdefulla kulturmiljöer. De föreslagna åtgärderna torde inte påverka dessa värden. Förvaltningen anser att det är mycket positivt att ett vattenprogram tagits fram för Stockholm.</p> <p>Stadsmuseiförvaltningen har ur kulturhistorisk synvinkel ingen erinran mot Vattenprogram för Stockholm.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>Fiskeriverket: ser arbetet med processen som föredömlig liksom strategins uppläggning. Det är positivt att så många berörda aktörer som möjligt är involverade i framtagandet av mål och åtgärdsförslag. Särskilt positivt är att man tänker sig en långsiktig gemensam vattenplanering så att eventuella förändringar och effekter av åtgärder kan få tid på sig att slå igenom. Detta är viktigt för relativt långlivade organismer som fisk.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>Utbildningsnämnden: ”Strategi för Stockholms vattenarbete 2004 – 2015” berör inte förvaltningens verksamhet eller ansvarsområde. Förvaltningen har därför inga synpunkter i ärendet.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>SDN Katarina – Sofia: Förslaget till Strategi för Stockholms vattenarbete, som syftar till att Stockholms vattendrag senast år 2015 ska ha uppnått en god ekologisk status och vara attraktiva rekreativsområden, är mycket väl genomarbetat och seriöst.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>SDN Norrmalm, Farsta, Spånga–Tensta, Rinkeby, Kista, Bromma:</p> <p>Stadsdelsförvaltningarna vill berömma arbetet med att ta fram ett mycket gediget faktaunderlag, vilket är en förutsättning för att fatta realistiska beslut om åtgärder.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>SDN Älvsjö: ser positivt på vattenprogrammets ambitioner att skapa ett helhetsperspektiv på stadens vattenarbete.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>Tyresåsamarbetet: har valt att inte lämna några synpunkter på remissen. Detta i enlighet med ett tidigare principbeslut i Tyresåsamarbetets styrgrupp att inte besvara remisser p.g.a.</p>

resursskäl.
Ingen kommentar.
Djurgården-Lilla Värtans miljöskyddsförening: Vi vill särskilt trycka på att de vattenområden som ligger inom Nationalstadsparken i Stockholm och som till stora delar är avsedda att ingå i naturreservat bör få en god vattenkvalitet och att ej bygg- eller andra exploateringsintressen i vattnet eller på dess stränder där skulle få riskera vattenkvaliteten. Vi är oroad för att stadens planer för Husarviksområdet kan medföra att vattenkvaliteten i Husarviken försämras.
Kommentar: Delmål finns för Husarviken: Minska föroreningsbelastning från förorenad mark, miljöfarlig verksamhet och vägar.
Kulturförvaltningen: Sjöar och vattendrag har oerhörd stor betydelse för upplevelsen av Stockholm och tillför staden ansevärda värden. Det är angeläget att stadens vattenområden liksom intilliggande stränder värnas och vårdas. Kulturförvaltningen delar utredningens förslag om de övergripande målen som redovisas i Vattenprogrammet, dvs. att Stockholm skall ha god vattenstatus och att Stockholms vattenområden ska vara attraktiva rekreativområden. Förvaltningen vill betona vikten av tillgänglighet för alla. Vattenprogrammet med åtgärdsförslag ger ett seriöst och ambitiöst intryck. Kulturförvaltningen saknar dock kompetens att bedöma om de föreslagna åtgärderna är relevanta.
Ingen kommentar.
1.3. "Sammanfattning", "Inledning" och "Syfte" (s 3-4)
Skönhetsrådet: Stockholms skönhet (och i och för sig också dess problem) bygger i mycket väsentliga delar på befintligheten av det skärgårdslandskap som utbildats och som faktiskt i sig själv är bakgrunden till stadens uppkomst, som ju grundas på landhöjningen. Stadens historia därefter grundas i mycket hög grad på det befintliga vattenlandskapet. Stockholms vatten har sålunda blivit ett av karaktärsdragen i det stadslandskap som av många betraktas som ett av världens vackraste. Detta faktum bör ges ett visst utrymme – t ex i själva ingressen till programmet.
Kommentar: Kompletteringar görs i texten.
1.4. "Vattenprogramarbetet 2004 – 2015" (s 4-6)
Länsstyrelsen, Stockholms län: (Gemensam vattenplanering, s. 4) instämmer i behovet av att samordna synen på vattenfrågorna ur de olika tekniska, biologiska och rekreativa aspekterna. Länsstyrelsen stöder stadens åsikt om en effektiv organisatorisk hantering av vattenfrågorna samt behovet av en kontinuerlig budget för samordning och förvaltning av vattenprogrammet. Särskilt i Stockholm med dess stora organisation behövs ett kraftfullt styrande dokument som lyfter och samordnar vattenfrågorna. För att strategin till fullo ska verka styrande för vattenvårdsarbetet vore det lämpligt att komplettera strategin med någon form av handlingsplan. I denna bör de olika åtgärderna prioriteras ur ett nytto/kostnadsperspektiv. Länsstyrelsen är medveten om svårigheterna med att väga olika mål och åtgärder mot kostnader och nytta. Länsstyrelsen anser dock att i förlängningen underlättas genomförandet av de olika åtgärderna. Med en handlingsplan åstadkommes även ett tydligare ställningstagande om vilka intressen som väger tyngst i de olika vattenområdena, t.ex. rekreation, biologisk mångfald eller annat nyttjande.
Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetsätt.
Fiskeriverket: Det står i rapporten att det saknas ett tydligt ansvar för vattenfrågorna och att det krävs en effektivare hantering av vattenfrågorna, men det framgår inte tydligt i strategidokumentet hur dessa frågor skall lösas. Det bör framgå tydligare vem som har det övergripande ansvaret för vattenplaneringen och hur skall planeringen gå till så att alla berörda parter får den information de behöver.
Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetsätt.

Fiskeriverket: Vad som dock inte finns i detta strategidokument är en strategi för hur samarbetet med grannkommunerna ska ske i vattenplaneringen.
Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.
SDN Liljeholmen, Hägersten, Kungsholmen: Om insatserna leder till ökade driftskostnader för förvaltningen kan dessa inte inrymmas inom förvaltningens nuvarande budgetramar. Därför är det viktigt att ekonomiska medel avsätts för att möjliggöra genomförandet av åtgärderna. Förvaltningen har begränsad rådighet över åtgärder för att uppnå god ekologisk status för vattenområdena.
Kommentar: Hur finansieringen av Strategins genomförandet ska ske beskrivs i nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. Behovet av ekonomiska medel lyfts även i Tjänsteutlåtandet.
SDF Kista: De flesta av förslagen till åtgärder faller utanför förvaltningens ansvars- och kompetensområde. Förvaltningen stöder dock i huvudsak förslagen till mål och åtgärder i strategin. Insatserna är ännu inte kostnadsberäknade. Förvaltningens nuvarande budgetramar medger inte ökade driftskostnader. Det är därför angeläget att resurser tillskapas för att åtgärderna ska kunna realiseras. Ett gemensamt förhållningssätt för förvaltningar och bolag och en långsiktig planering är en förutsättning för vattenarbetet. (sammanfattning)
Kommentar: Hur finansieringen av Strategins genomförandet ska ske beskrivs i nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. Behovet av ekonomiska medel lyfts även i Tjänsteutlåtandet.
SDN Spånga-Tensta, Kista: Förvaltningen anser att strategiarbetet resulterat i realistiska åtgärder, vilka förvaltningen kan ställa sig bakom. Om insatserna leder till ökade driftskostnader för förvaltningen kan dessa inte inrymmas inom förvaltningens nuvarande budgetramar. Det är därför viktigt att ekonomiska medel avsätts för möjliggöra genomförandet av åtgärderna.
Kommentar: Hur finansieringen av Strategins genomförandet ska ske beskrivs i nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. Behovet av ekonomiska medel lyfts även i Tjänsteutlåtandet.
SDN Liljeholmen, Hägersten, Kungsholmen, Kista: Förvaltningen ser därför mycket positivt på ett processororienterat arbetssätt med bred förankring i och kompetens från stadens förvaltningar och bolag och med samarbete med andra berörda kommuner. Förvaltningen vill poängtera betydelsen av ett fortsatt samlat arbete i projektgruppen för Stockholms sjöar och vattendrag och att en styrgrupp med högre chefstjänstemän bildas över förvaltnings- och bolagsgränser. Förvaltningen finner det också lämpligt att miljö- och hälsoskyddsutskottet har ett fortsatt samordningsansvar.
Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.
Malmö: Avslutningsvis undrar förvaltningarna hur dokumentet ska följas upp och revideras? Förvaltningarna anser att åtgärderna för respektive vattenområde i möjligaste mån bör tidsättas och ett program för uppföljning av dem bör upprättas.
Kommentar: Se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Malmö: I avsnittet ”Ekonomi” står det att de föreslagna åtgärderna inte är kostnadsberäknade och att det inte heller alltid är klart vilka åtgärder som krävs. Hur ska prioriteringen mellan åtgärderna ske? Ska alla åtgärder konsekvensbeskrivas och kostnadsberäknas? Hur ska detta kopplas till den rullande 3-årsplanen som ska upprättas för vattenarbetet?
Kommentar: Strategins åtgärdsförslag kompletteras med en grov kostnadsuppskattning samt prioriteringsordning. Hur stadens fortsatta vattenarbete ska bedrivas redovisas i nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
SDN Älvsjö: anser att det torde vara möjligt att koppla åtgärdsprogram för delar av strategin till en ansökan om medel ur den så kallade Miljömiljarden för vattenprojekt.
Kommentar: Ansökningar om medel ur Miljömiljarden hanteras av de enskilda förvaltningarna/bolagen. Ingen ändring av Strategin.
SDF Kista: En utredning bör också göras gällande skötsel ansvar för framtiden. För Järva Fältet och del av Hansta reservat bör en specifik driftenhet bildas. Med en samordning för helheten där stadsdelar och grannkommuner ingår.
Kommentar: Se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. Frågan kan hanteras i

vattenvårdssamarbetet i Igelbäckgruppen.
Idrottsförvaltningen: Tätortsnära områden med natur- och friluftsvärden för stadens medborgare blir enligt förvaltningen extra viktigt när Stockholms befolkning fortsätter att öka och minst 20 000 nya bostäder ska byggas under programperioden. När nya större bostadsområden, som Hammarby Sjöstad, etableras får näraliggande vattenområden en förstärkt betydelse för närområdet. Samtidigt ökar behovet av att etablera nya aktivitetsmöjligheter, samtidigt som skyddsaspekterna måste lyftas fram med det ökade nyttjandet av området. Sicklasjön och den närliggande Järlasjön, som inte ingår i Stockholms vattenområden, men som ligger på gränsen till Stockholm och kommer att utgöra rekreativområde även för de boende i Hammarby Sjöstad, är exempel på ett område som bör få en höjd status som rekreativområde med ytterligare satsning på motion, friluftsliv, fiske, bad mm. Här finns enligt förvaltningen behov av ett utvecklat samarbete mellan Stockholm stad och Nacka kommun.
Kommentar: Samarbete med grannkommunerna hanteras i nytt kapitel angående organisation och arbetssätt.
SDN Kungsholmen: Förvaltningen anser att strategiarbetet resulterat i realistiska åtgärder, vilka förvaltningen kan ställa sig bakom.
Ingen kommentar.
SDN Kungsholmen: Genom att förvaltningen i upphandling av skötseln av parker och gator i stadsdelsområdet kan ställa miljökrav på bland annat fordon, drivmedel och maskinvård kan föroreningar till dagvattnet minskas.
Ingen kommentar.
Malmö: Förvaltningarna anser att ”Strategi för Stockholms vattenarbete 2004-2015, Rapport 3” är ett ambitiöst och genomarbetat strategiskt dokument som tillför central kunskap och verktyg för hur Stockholm ska nå god vattenstatus senast år 2015. Dokumentet bör även ge goda möjligheter att allmänt höja Stockholms borgarnas kunskap om vattenfrågor i kommunen. Sammanfattningsvis anser förvaltningarna att vattenprogrammet fyller en viktig funktion i det fortsatta planerings- och förvaltningsarbetet i Stockholm stad och att det verkar bli nyttigt för Stockholms recipenter.
Ingen kommentar.
1.5. “Tillvägagångssätt” (s 6-8)
Länsstyrelsen, Stockholms län: anser att arbetssättet med inriktning på avrinningsområden är bra. Det är även positivt att man till viss del involverat andra kommuner som delar de berörda avrinningsområdena. Det gäller t.ex. kommuner i Tyresåns, Igelbäckens och Bällstaåns avrinningsområden.
Ingen kommentar.
Regionplane- och trafikkontoret: Den förankring och kunskapsmässiga input som skapas genom processinriktade arbetssättet är nödvändig vid arbete med den typ av tvärssektoriella ämnesområden och frågor som uppstår då man ska arbeta med ”vatten”.
Ingen kommentar.
1.6. “Situationen idag” (s 8-11)
SNF: s. 11 figur, Gränsen för hög förekomst bygger på statistisk fördelning” Är 25% av lokalerna i Svealand en vedertagen definition av höga halter tungmetaller/organiska miljögifter? Det synes mer intressant att få veta vilka lokaler som har höga halter av en förorening relaterat till hälso- och miljörisker, än relaterat till halter vid övriga lokaler.
Kommentar: Miljö kvalitetsnormer för ”priority substances” är under utveckling.
1.7. “Övergripande mål” (s 11-15)
SDN Norrmalm, Farsta: Stadsdelsförvaltningarna vill understryka vikten av att vattenvårdsarbetet sker i nära samverkan med stadens invånare. Eftersom vattenarbetet är långsiktigt krävs också en förvaltningar och bolag gemensam långsiktig åtgärdsplan.

Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.
SDN Älvsjö: förutsätter att strategin antas i fullmäktige som ett styrdokument att gälla alla stadens förvaltningar och bolag. För genomförandet krävs också samverkan med stadens grannkommuner. Inte minst för Långsjöns utveckling är det angeläget att överenskommelser med Huddinge kommun görs.
Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.
SNF: Är det säkerställt att alla mål är mätbara? Finns exempelvis tillräckligt med underlagsmaterial för att kunna mäta alla förändringar? Alla mål är inte tillräckligt definierade; Att "mängder avloppsvatten /utläckage av spillvatten ska minska" är bra, men med hur mycket till 2015? När ska de minska - kontinuerligt? Och minska relaterat till när? År 2004? Vi förmodar att en handlingsplan där åtgärderna ytterligare preciseras och tidsätts kommer att tas fram, stämmer detta?
Kommentar: Handlingsplan finns i Stockholm Vattens Förnyelse- och åtgärdsplan.
SDN Skarpnäck: uppfattar de övergripande mål och åtgärder som omnämns i förslaget som försiktiga och ställer sig frågan om de är tillräckliga för att uppfylla EU:s ramdirektiv. Vissa åtgärdsförslag har staden dessutom ingen rådighet över. Förvaltningen föreslår ett tredje övergripande mål. Det målet innebär att staden tar initiativ till ett regionalt samarbete kring vattenfrågor. Det gäller till exempel trafikdagvatten, där ett utökat samarbete behövs med Vägverket. Likaså behöver kommuner i regionen samverka kring sjöar / tillrinningsområden samt åtgärder för enskilda avlopp.
Kommentar: Inga ytterligare åtgärder/mål läggs till med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Ytterligare förslag till åtgärder/ändringar av mål hanteras inom det fortsatta vattenarbetet. Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.
SDF Rinkeby: I kapitlet om övergripande mål (sid. 11-15) är hierarkin bland mål och delmål beskrivet på ett svåröverskådlig och inkonsekvent sätt. "Övergripande mål" (1.1-1.7 som egentligen borde kallas delmål) beskrivs med samma ord dels i texten på sid. 12-13 dels i tabellform på sid. 14-15 förutom att det i det senare fallet även anges "Övergripande åtgärder" och "Ansvarig" för respektive mål. Emellertid finns för det andra övergripande målet (som rör attraktiviteten) ingen motsvarande tabell. Således beskrivs aldrig åtgärder och ansvariga för de åtta delmålen i detta andra övergripande mål (2.1-2.8). I flera fall finns här bara en kortfattad rubrik och beskrivande och förklarande text saknas helt.
Kommentar: Övergripande mål och åtgärder kommer förtydligas. Åtgärder och ansvariga för mål 2 återfinns under respektive vattenområde.
Malmö: Förvaltningarna har inga synpunkter i detalj på de olika mål och åtgärder som presenteras i strategin men några generella synpunkter redovisas nedan. - Delmålen som anges i kapitlet "Övergripande mål" är i sin tur ofta uppdelade i flera mål. De effekter som en uppnåelse av dessa mål ger kunde vara intressant att ta med i redovisningen. - I kapitlet "Övergripande åtgärder" anges i tabellen en eller flera ansvariga förvaltningar/bolag för varje åtgärd. Är dessa ekonomiskt ansvariga eller bara ansvariga för genomförandet av åtgärden? - Övergripande åtgärder är i dokumentet ett eget kapitel men i denna remissammanställning faller den inom övergripande mål
Kommentar: Strategin bearbetas så att målformulering blir tydligare. Ansvar för måluppfyllanden beskrivs i nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Fiskeriverket: s 14-15: Saknas övergripande åtgärder för delmålen under målet 2. <i>Stockholms vattenområden ska vara attraktiva rekreativområden för alla</i> eller har de fallit bort?
Kommentar: Inga ytterligare åtgärder/mål läggs till med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Åtgärder och ansvariga för mål 2 återfinns under respektive vattenområde.
Stockholm Vatten: Även om Ramdirektiv för vatten finns, så är det ännu inte klart vad "god vattenstatus" innebär för olika sjöar. Detta medför svårigheter att redan nu formulera mål

<p>som är anpassade till EU-direktivet. Generellt kan påpekas vikten av att sjöarna i Stockholm även i fortsättningen kommer att ha sin särprägel och därmed olika mål för vattenkvalitet, ekologi/naturmiljö och rekreation. Betydelsefullt är också att gynna och bibehålla den biologiska mångfalden.</p> <p>För målet Stockholms vattenområden ska vara attraktiva rekreativsområden för alla och dess delmål finns inte några övergripande åtgärder formulerade. Detta ger en obalans i programmet och bör kommenteras.</p>
<p>Kommentar: Inga ytterligare åtgärder/mål läggs till med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Åtgärder och ansvariga för mål 2 återfinns under respektive vattenområde.</p>
<p>Kulturförvaltningen: Sjöar och vattendrag har oerhörd stor betydelse för upplevelsen av Stockholm och tillför staden ansevärda värden. Det är angeläget att stadens vattenområden liksom intilliggande stränder värnas och vårdas.</p> <p>Delar utredningens förslag om de övergripande målen som redovisas. Förvaltningen vill betona vikten av tillgänglighet för alla. Kulturförvaltningen saknar dock kompetens att bedöma om de föreslagna åtgärderna är relevanta.</p>
<p>Ingen kommentar</p>
<p>Stadsbyggnadskontoret: <i>Vattenprogrammets mål måste ses tillsammans med andra prioriterade mål inom staden som tillväxt, minskning av segregation och arbetslöshet, ett ökat bostadsbyggande med mera. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har i mars 2004 föreslagit att kommunstyrelsen samordnar ett framtagande av en lokal strategi för hållbar utveckling i Stockholms stad som inordnas i arbetet med att utveckla miljöprogrammet till ett program för hållbar utveckling. Stadsbyggnadsnämnden har 13 maj 2004 i sitt remissvar förordat att ett nytt fristående dokument tas fram med en för staden gemensam strategi för hållbar utveckling.</i></p> <p>Stadsbyggnadskontoret arbetar med att integrera hållbarhetsfrågorna i planprocessen. En helhetssyn behöver etableras där användningen av vattenområden sätts in i ett övergripande sammanhang. På sikt anser kontoret att <i>den översiktliga planeringen behöver utvecklas också för vattenområdena.</i></p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>Vägverket, Region Stockholm: De övergripande målen och åtgärderna som berör Vägverket (skydda Mälaren, skydd och rening av dagvatten, minimering av miljöfarliga ämnen samt skydd av ekologiska spridningskorridorer) stämmer väl överens med de målsättningar Vägverket har.</p>
<p>Ingen kommentar</p>
<p>Idrottsförvaltningen: När idrottsytor tas i anspråk ska, i enlighet med beslut i kommunfullmäktige, närområdet kompenseras med nya idrottsytor med minst samma eller högre kvalitet. Kompensationsåtgärd vid i anspråkstagande av mark i flertalet av stadens vattenområden för bebyggelse kan enligt förvaltningen på samma sätt inte kompenseras. Det går inte så lätt att återskapa en orörd naturlig biotop med dess mångfald och dess naturvärden. Därför bör sådana vattenområden så långt möjligt inte bebyggas. Däremot kan dessa områden utgöra en extra kvalitet för de bostadsområden som skapas i dess närhet när Stockholm expanderar och växer befolkningsmässigt.</p>
<p>Kommentar: Kompensationsfrågan kommer påpekas i strategidokumentet.</p>
<p>Idrottsförvaltningen: Mark i anslutning till vissa vattenområden i rapporten, som delar av Husarviken, Lilla Värtan och Saltsjön, borde enligt förvaltningen, inte minst mot bakgrund av den verksamhet som funnits här och finns här idag, både kunna bebyggas och göras till attraktiva rekreativsområden samtidigt som näraliggande biotoper och viktiga naturområden borde kunna bevaras.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>

1.8. "Geografiska delmål och åtgärder" (s 16-81)
Stockholms Hamn AB: Detta arbetssätt har, enligt Hamnens uppfattning, resulterat i att det sammanställda materialet inte är komplett. Vid arbetsmötena framförda synpunkter har inte medtagits i alla delar. Även om vissa av dessa brister kan korrigeras utifrån remissvar bör ändå i rapporten anges att genomgången av nuvarande förhållanden, problem o.s.v. inte är fullständig.
Kommentar: Ingressen till geografiska delmål och åtgärder förtydligas.
Stadsbyggnadskontoret: Ska vi skriva "fullfölj naturreservatsutredning/bildning" (står olika på olika ställen) oavsett om nämnderna godkänt ett remissförslag/reviderat förslag till naturreservat eller om vi bara har uppdrag att utreda skydd som naturreservat/kulturresevat?
Kommentar: Texten justeras efter Stadsbyggnadskontorets förslag.
Stadsbyggnadskontoret: I vissa fall står "Fullfölj naturreservatsbildningen" enbart under "ekologi/naturmiljö", ibland även under "övrig rekreation" (t.ex. för Sicklasjön, Ältasjön och Magelungen.
Kommentar: Texten justeras efter Stadsbyggnadskontorets förslag.
Stadsbyggnadskontoret: Räcker det med utförd/ej utförd badvattenkontroll som uppföljningsmått på tjänlig badvattenkvalitet? Är inte måttet just antalet tjänliga/ej tjänliga prov eller något liknande?
Kommentar: Tjänligt/tjänligt med anmärkning/otjänligt är ett mer relevant uppföljningsmått i fråga om badvattenkvalitet varför detta uppföljningsmått kommer användas.
Regionplane- och trafiknämnden: (yttrande enl delegation) Det är inte osannolikt att någon eller några av de föreslagna åtgärderna kommer i konflikt med de transportleder som redovisas i RUFSS, men det är svårt att göra den bedömningen utifrån materialet. Kontoret är positivt till strategins föreslagna åtgärder, under förutsättning att de bostadsförsörjnings- och transportmål som redovisas i RUFSS beaktas. Alla farleder i redovisningen är av riksintresse. Den informationen borde stå med i tabellerna över respektive vattenområde. Därutöver saknas följande uppgifter över farleder i tabellerna: - Hammarby Sjö: farled av riksintresse, hamnverksamhet av minst regionalt intresse - Lilla Värtan: hamn och farled av riksintresse Målet "bibehåll farled" skulle kunna utvecklas till att vara "bibehåll farled med minskad miljöpåverkan". En utredning över farledernas och fartygens miljöeffekter skulle kunna utföras, t.ex. av Sjöfartsverket m.fl. berörda parter, för att visa vilka krav som ställs på fartyg idag och vilka möjligheter det finns att ställa högre krav.
Kommentar: Se mål och åtgärder under resp. sjö
Malmö: Tabellerna för respektive vattenområde i avsnittet "Delmål och åtgärdsförslag" är lättöverskådliga och innehållsrika. Den kortfattade genomgången av nuvarande förhållanden, problem, orsak, vidtagna och pågående åtgärder ger en snabb och värdefull introduktion till det enskilda vattenområdets problematik. Stor vikt har lagts vid "Ekologi/Naturmiljö" men för att ytterligare tillgodose dessa intressen bör en tydligare koppling till befintliga naturvårdsdokument som naturvårdsprogrammet göras.
Kommentar: I Stockholm finns inte några naturvårdsdokument att referera till. Se tjänsteutlåtande samt andra program i staden med vattenanknytning under övergripande mål.
Stockholm Vatten: Vid redogörelse av nuvarande förhållanden uppges att problemen för nästan alla vattenområden är "Ökad igenväxning. Ogynnsam livsmiljö för känsliga växt- och djurarter." För att få en tydligare beskrivning borde en gradering göras.
Kommentar: Tabellen korrigeras.
Vägverket, Region Stockholm: De objekt i åtgärdsförslaget som rör det statliga vägnätet och inte ingår i Vägverkets objektsbeskrivning synes välmotiverade och kan ligga till underlag för diskussioner om genomförandeprioritering. Det konkreta utformandet av åtgärderna förutsätts ske i samråd/samverkan mellan Stockholms stad, Vägverket och

andra berörda.
Ingen kommentar.
Idrottsförvaltningen: Ett exempel på vattenområde där olika rekreationsvärden delvis kan upplevas stå emot varandra är Årstaviken där promenadstråk, motionsstråk, cykelstråk och båtuppläggningsplatser trängs om utrymmet utefter vattnet. Både sommar och vintertid utgör Årstaviken ett hett rekreationsområde och en lunga för boende på både västra och östra Södermalm och i Årsta. Det har i staden länge funnits ambitioner att skapa ett paradområde och att rensa upp olika hinder främst på Södermalmssidan. De upplevda hindren har här inte minst knutits till båtuppläggningsplatserna som vintertid ger promenadstråket dess karaktär och också omöjliggör breddningar av promenadstråket. Det är förvaltningens uppfattning att båtsporten är ett viktigt inslag i rekreationsområdet kring Årstaviken. Det är också förvaltningens uppfattning att man i största möjliga utsträckning ska möjliggöra fortsatt båtuppläggning utefter Årstaviken och samtidigt bibehålla områdets livaktiga karaktär där många olika fritidsintressen skapar en smältdegel av spänning och möten.
Kommentar: Detta exempel belyses i texten.
Naturhistoriska riksmuseet: Vi instämmer generellt med strategidokumentets ”delmål”, och kan i nuläget inte finna bättre.
Ingen kommentar.
1.9. Förslag till fördjupningar och kompletteringar i Strategiförslaget
Stockholm Vatten: En stor brist i Strategi för Stockholms vattenarbete är att inga kostnadsberäkningar gjorts. Detta ger beslutsfattare och politiker problem att bedöma och ta beslut i dessa frågor. Strategin saknar också prioritering mellan olika åtgärder. Alla åtgärdsförslag kan inte göras inom programperioden på 12 år, framförallt inte dagvattenåtgärderna. Det ges många förslag på utredningar som ska göras. Men det finns ingen möjlighet, varken tidsmässigt eller ekonomiskt, att genomföra dessa under den korta tiden på 12 år. I Dagvattenstrategi för Stockholm beräknas det ta mer än 30 år för att bara genomföra de prioriterade åtgärderna. Eftersom prioriteringar saknas i vattenprogrammet kommer Stockholm Vatten, för att kunna fortsätta vattenarbetet, att följa dagvattenstrategin och att hantera bräddningar enligt Plan 2002, godkänd av Miljödomstolen. Många av de föreslagna åtgärderna görs av andra förvaltningar som Stockholm Vatten inte kan styra över. Att däremot göra uppföljningen går dock bra.
Kommentar: Enligt uppdragsdirektivet för framtagandet av Strategin kommer ingen kostnadsuppskattning att göras. Alla åtgärdsförslag är prioriterade. Kommentar: I strategi och tjänsteutlåtande kommer framhållas att programperioden är för kort. De ekonomiska förutsättningarna kommer beskrivas i tjänsteutlåtandet.
Regionplane- och trafikkontoret: Ni skulle kunna redovisa pågående samarbeten bättre i åtgärdstabellerna. Det gäller t.ex. Bällstaån, Igelbäcken och Trekanten. Kring Trekanten drivs ett pilotprojekt gällande samverkan i enlighet med vattendirektivet, med stöd av landstingets miljöanslag. - Det är otydligt i början om strategin även avser grundvatten, men det framgår senare av åtgärderna. I inledningen står det att vattenprogrammet omfattar stadens sjöar, vattendrag, Östra Mälaren, Saltsjön samt en våtmark. Under syfte fokuseras på sjöar och vattendrag.
Kommentar: Strategin kommer förtydligas vad gäller grundvatten, organisation och arbetsätt.
SDN Enskede-Årsta: Stadsdelsförvaltningen vill understryka vikten av att vattenvårdsarbetet sker i nära samverkan med stadens invånare. Förvaltningen föreslår att strategin kompletteras med lättillgänglig information till medborgarna och en plan för hur synpunkter från allmänheten ska tas om hand.
Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetsätt.
SDN Norrmalm, Farsta, Spånga–Tensta, Rinkeby, Bromma: Ansvarsfrågan kring

<p>skötselgränser för vattenområden är idag otydlig. Trots skötselplaner och ansvarsfördelning råder det i vissa fall oklarheter över ansvaret för skötseln vid strandnära lägen i zonen mellan fritt vatten och land. Frågan bör lyftas inom staden och behandlas så att inga oklarheter ska råda vem som gör vad vid skötseln.</p>
<p>Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation, ansvar samt arbetssätt.</p>
<p>SDF Skarpnäck: anser att ansvarsfrågan kring skötselgränser för vattenområden är otydlig idag. Trots skötselplaner och ansvarsfördelning råder det i vissa fall oklarheter över ansvaret för skötseln vid strandnära lägen i zonen mellan fritt vatten och land samt för sjöbottnar. Frågan bör lyftas inom staden och behandlas så att inga oklarheter ska råda vem som gör vad vid skötseln.</p>
<p>Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation, ansvar samt arbetssätt.</p>
<p>Fiskeriverket: Eftersom detta är ett långsiktigt strategidokument av övergripande karaktär är det förståeligt att inte de ekonomiska ramarna är fastställda, men det vore ändå intressant med en grov översikt över hur vattenvården kan finansieras och hur man prioriterar åtgärder om allt inte kan genomföras inom budgetramen.</p>
<p>Kommentar: Strategins åtgärdsförslag kompletteras med en grov kostnadsuppskattning samt prioriteringsordning. Se även nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Sollentuna: anser att strategin bör kompletteras med en redogörelse för hur dagvattnet från Akalla, Husby och Kista som leds till Edsviken via Järva dagvattentunnel påverkar Edsviken, samt mål och åtgärder för att minska eventuell påverkan.</p>
<p>Kommentar: Inga ändring av Strategin med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågan hanteras dock inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Skönhetsrådet: Tillgängligheten till Stockholms vatten behandlas föredömligt i programmet men handlar i allt väsentligt om friluftsliv och fritidssysselsättningar (promenader, bad stigar). Även här kunde miljöförvaltningen emellertid efterlysa en mera aggressiv hållning för att framhålla de mest värdefulla stränderna. Eventuellt skulle man kunna tänka sig en kartredovisning som prioriterar de mest värdefulla vattenrummen och deras nuvarande tillgänglighet för att förhindra framtida ockupation. En sådan karta skulle också kunna utgöra ett instrument för att bevaka vattnen som den grundläggande delen för Stockholms skönhet.</p>
<p>Kommentar: Inga ändring av Strategin med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågorna hanteras dock inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Skönhetsrådet: Landskapsfrågorna skymtar fram här och där i rapporten, speciellt i fråga om restaureringsåtgärder. I huvudsak uteblir emellertid integrationen mellan ekologi och fysisk miljö i den meningen att vattnens betydelse för landskapsbilden inte penetreras tillräckligt djupt vad gäller orsaker och verkan. Som påpekats saknas också den estetiska synvinkeln</p>
<p>Kommentar: Inga ändring av Strategin med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågorna hanteras dock inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Skönhetsrådet: För att bl. a. beakta dessa skönhetsvärden kunde programmet sålunda också ha tagit upp planeringsanknutna frågor. Det inventeringsarbete som nu helt dominerar framställningen borde ha fått en klarare strategisk fortsättning vad gäller kommande konkreta planeringsinsatser – främst i fråga om utvecklingen av den byggda miljön. Vilka möjligheter, hot och restriktioner föreligger grundade på programmet? Vilka prioriteringar kan man tänkas göra i detta sammanhang?</p>
<p>Kommentar: Vid planerings- och åtgärdsarbeten ska staden ta hänsyn till målen och åtgärderna i strategin.</p>
<p>Regionplane- och trafiknämnden: (yttrande enl delegation) Kartor över avrinningsområdena saknas</p>
<p>Kommentar: Finns i faktaunderlaget.</p>

<p>Kyrkogårdsförvaltningen: (Övrig upplysning) Till denna systematiska exemplifiering utgående från remisspecificeringen i tillämplig omfattning kan framhållas att samtliga kyrkogårdsnämndens byggnader har underkastats PCB-sanering och att Skogskrematoriet också har vedertagen rökgasreningsinstallation som minimerar miljöpåverkande emissioner. I detta sammanhang kan också nämnas att vid maskin- och förnödenhetsanskaffning samt vid entreprenadupphandlingar eftersträvas erbjudanden med så låga miljöbelastningar som möjligt. Drivmedelsval sker med samma ambition.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>1.10. Synpunkter på Strategins upplägg och struktur</p>
<p>Stadsbyggnadskontoret: Stadsbyggnadskontoret vill understryka <i>behovet av en tydlig och lättförståelig strategi</i> för vattenarbetet. Om strategin ska bli ett pedagogiskt redskap för planprojektledarna <i>bör de viktigaste riktlinjerna sammanfattas på ett enklare sätt.</i></p>
<p>Kommentar: Strategin kommer kompletteras med en tydlig sammanfattning.</p>
<p>Malmö: Rapport 3, är tydligt och väl strukturerad. Speciellt intressant är avsnittet ”Gemensam vattenplanering” som lägger stor vikt vid hur arbetet med genomförandet av programmet skall organiseras. Här kunde även frågan belysas hur vattenplanering utanför programmets organisation skall organiseras och administreras med tydliga ansvarsgränser.</p>
<p>Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Regionplane- och trafikkontoret: - Skriv ut vad förkortningen ESKO står för (ekologiskt särskilt känsliga områden?).</p>
<p>Kommentar: ESKO kommer förklaras.</p>
<p>Regionplane- och trafikkontoret: Här följer några frågor av mer pedagogisk karaktär, vars klarläggande skulle kunna underlätta förståelsen av materialet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Är det generella målet för strategin att uppnå ”måttligt höga halter”? Det nämns på ett ställe men framgår inte tydligt. Som övergripande mål står ”god vattenstatus”. En klass kallad ”normala halter” skulle nog vara lättare att kommunicera som målsättning gentemot allmänheten än att vattnen ska uppnå ”måttligt höga halter”. När man ser tabellen med klassningarna förstår man att ”måttligt höga halter” är den näst bästa klassen då alternativet är ”låga halter”. Anses det bra om alla vatten uppnår ”låga halter”?
<p>Kommentar: ”Måttligt höga halter” i tabellen avser fosforhalterna i resp. sjö. Terminologin följer Naturvårdsverkets <i>Bedömningsgrunder för sjöar och vattendrag.</i> ”God vattenstatus” ska uppnås – samma som i RDV – måste definieras från sjö till sjö.</p>

2. Specifika kommentarer

2.1. "Sammanfattning", "Inledning" och "Syfte" (s 3-4)
2.2. "Vattenprogramarbetet 2004 – 2015" (s 4-6)
<p>Länstyrelsen, Stockholms län: (Gemensam vattenplanering, s. 4) instämmer i behovet av att samordna synen på vattenfrågorna ur de olika tekniska, biologiska och rekreativa aspekterna.</p> <p>Länstyrelsen stöder stadens åsikt om en effektiv organisatorisk hantering av vattenfrågorna samt behovet av en kontinuerlig budget för samordning och förvaltning av vattenprogrammet. Särskilt i Stockholm med dess stora organisation behövs ett kraftfullt styrande dokument som lyfter och samordnar vattenfrågorna.</p> <p>För att strategin till fullo ska verka styrande för vattenvårdsarbetet vore det lämpligt att komplettera strategin med någon form av handlingsplan. I denna bör de olika åtgärderna prioriteras ur ett nytto/kostnadsperspektiv. Länstyrelsen är medveten om svårigheterna med att väga olika mål och åtgärder mot kostnader och nytta. Länstyrelsen anser dock att i förlängningen underlättas genomförandet av de olika åtgärderna. Med en handlingsplan åstadkommes även ett tydligare ställningstagande om vilka intressen som väger tyngst i de olika vattenområdena, t.ex. rekreation, biologisk mångfald eller annat nyttjande.</p> <p>Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation, ansvar samt arbetssätt.</p>
<p>Fiskeriverket: s.4, 8:e stycket: Det framgår inte hur sammansättningen av projektgrupp och styrgrupp borde se ut. Inte heller hur ansvarsfördelningen ser ut mellan projektgrupp, styrgrupp och förvaltning.</p> <p>Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation, ansvar samt arbetssätt.</p>
<p>Fiskeriverket: s.5, 3:e stycket: Vad menas med måttligt höga halter av närsalter? Är det ramdirektivets krav eller nuvarande bedömningsgrunder?</p> <p>Kommentar: Kapitlet kommer förtydligas och omarbetas.</p>
<p>Fiskeriverket: s.6, 1:a stycket: Hur definieras långsiktigt ekologiskt hållbar? Det vore bra om det kunde beskrivas i termer av exempelvis bibehållen hög eller god ekologisk status enligt vattendirektivet.</p> <p>Kommentar: Kapitlet kommer förtydligas och omarbetas.</p>
<p>SDN Katarina - Sofia: föreslår att innerstadens stadsdelsförvaltningar utser en gemensam representant i styrgruppen med högre chefstjänstemän i de frågor som särskilt berör stadsdelsförvaltningarna.</p> <p>Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Lidingö stad: Från Lidingös sida finns intresse att delta i gemensamma nätverk och arbetsgruppen om vattenområden i regionen.</p> <p>Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.</p>
<p>SDN Norrmalm, Farsta: vill poängtera betydelsen av ett fortsatt samlat arbete i projektgruppen för Stockholms sjöar och vattendrag och ser positivt på ett processorienterat arbetssätt med bred förankring i och kompetens från stadens förvaltningar och bolag och med samarbete med andra berörda kommuner, i Farstas fall genom Tyresåsamarbetet. Vidare föreslås att en styrgrupp bildas med högre chefstjänstemän bildas över förvaltnings- och bolagsgränser. Förvaltningen finner det också lämpligt att miljö- och hälsoskyddsnämnden har ett fortsatt samordningsansvar.</p> <p>Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.</p>
<p>SDN Bromma: Vi ser positivt på ett processorienterat arbetssätt med bred förankring och kompetens från stadens förvaltningar och bolag i samarbete med andra berörda kommuner. Ett fortsatt samlat arbete i projektgruppen för Stockholms sjöar och vattendrag är också positivt samt att miljö- och hälsoskyddsnämnden ges ett fortsatt samordningsansvar.</p>

Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.
SDN Älvsjö: anser att eftersom trafikdagvatten utgör en betydande miljöbelastning för stadens sjöar och vattendrag, kan det vara önskvärt att bl a involvera länsstyrelsen och vägverket i det fortsatta arbetet i Projektgruppen för Stockholms sjöar och vattendrag.
Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt.
SDF Skarpnäck: vill understryka att Stockholms egna förvaltningar och bolag behöver ha ett strukturerat samarbete kring vattenfrågor. En för förvaltningar och bolag gemensam långsiktig åtgärdsplan krävs. I detaljförslagen för några sjöar omnämns att det behövs avfallslösningar för småbåtshamnar. Här menar förvaltningen att staden kan ha ett gemensamt förhållningssätt och genomföra åtgärder för hela staden. Ett annat exempel är ökade krav på kommande upphandlingar för skötsel av gatu- och parkmark. Då kan man till exempel ställa krav på maskiners miljöprestanda och skötsel, saltning, tippning av snö och omhändertagande av sopsand.
Kommentar: Komplettera tabell över Övergripande åtgärder – delmål 1.1 b – avfallslösningar för småbåtshamnar samt delmål 1.3 c – Miljöanpassad upphandling och skötsel (krav på maskiner, tippning av snö osv).
Gatu- och fastighetskontoret: <i>Ekonomi och organisation</i> Kontoret noterar att vattenstrategin saknar prioriteringar och ekonomiska beräkningar av föreslagna åtgärder. Kontoret vill särskilt stryka under att en samordning av åtgärderna över förvaltnings- och bolagsgränser är förutsättning för ett framgångsrikt vattenarbete och för att medlen inom de ekonomiska ramarna ska användas på bästa sätt. Åtgärderna bör kombineras så att önskad effekt uppnås till en så låg kostnad som möjligt. Ekonomiska analyser bör göras för att möjliggöra en jämförelse av kostnad per effekt för att nå god vattenstatus. Efter att förslaget till Strategi för Stockholms vattenarbete omarbetats med hänsyn till inkomna remissvar, föreslår Miljöförvaltningen att berörda förvaltningar och bolag i ett gemensamt tjänsteutlåtande under hösten redovisar sina ekonomiska förutsättningar att driva vattenarbetet under 2005. Kontoret konstaterar att för flertalet av vattenområdena måste ett åtgärdsprogram upprättas innan kostnaderna kan beräknas. Arbetet under 2005 bör därför inriktas på att gemensamt välja ut de mest prioriterade områdena och enas om vilka åtgärder som bör genomföras. Därefter kan dessa inarbetas i respektive verksamhetsplan och flerårsprogram. Kontoret anser också att en bättre ordning är att berörda förvaltningar redovisar förslagen till åtgärder i ett eget tjänsteutlåtande till respektive nämnd därför att hänsyn kan behöva tas till de egna ekonomiska förutsättningarna och övriga ansvarsområden nämnden har.
Kommentar: Se nytt kapitel angående organisation samt arbetssätt. De ekonomiska förutsättningarna kommer beskrivas i tjänsteutlåtandet.
Gatu- och fastighetskontoret: <i>Vattenåtgärder i samband med exploatering</i> En stor del av kontorets resurser är för närvarande inriktade på att tillskapa 20 000 nya bostäder. Åtgärder inom kvartermark bekostas av byggherren. Åtgärder på stadens mark bekostas av staden och ingår i stadens exploateringsbudget. Som kompensationsåtgärd vid i anspråkstagande av mark för bebyggelse kan i viss mån åtgärder enligt Strategi för Stockholms vattenarbete förverkligas, t ex med att utveckla promenadstråk vid Stockholms vattenområden, att anlägga enklare våtmarker för att öka den biologiska mångfalden och främja skyddsvärda arter om förhållanden så tillåter. Kontoret bedömer att de flesta av de föreslagna åtgärderna i Vattenstrategi för Stockholm är beroende av särskilda anslag och kan inte inrymmas inom en budget för ett normalstort bostadsprojekt om 50 – 60 lägenheter.
Kommentar: Kompensationsfrågan kommer påpekas i strategidokumentet. De ekonomiska förutsättningarna kommer beskrivas i tjänsteutlåtandet.
Solna: s 5, sista stycket före tabellen: ”Det också mycket kostbart...” ska vara ”Det är också mycket kostbart...”
Kommentar: Korrigering av meningen.

<p>Stockholm Vatten: s. 5. Tabellen över exempel på kostnader för restaureringsinsatser skulle bli mycket intressantare om man dessutom fick veta om insatsen gett någon förbättring. Efter investeringarna följer ofta driftskostnader samt i många fall kostsamma provtagningsprogram för att följa upp insatsen.</p> <p>Kommentar: En sådan sammanställning är intressant, men görs inte i detta dokument.</p>
<p>2.3. "Tillvägagångssätt" (s 6-8)</p>
<p>2.3.1. Ramdirektiv för vatten (s 6)</p> <p>Regionplane- och trafiknämnden: (yttrande enl delegation) Stockholm är ute i god tid med tanke på vattendirektivet, vilket samtidigt är nödvändigt med tanke på biologiska processers långa tidshorisonter. När de olika vattenområdena har karakteriserats och mål satts upp enligt direktivet kommer en översyn av mål och åtgärder att krävas för att harmoniera strategins innehåll med vattendirektivet.</p> <p>Kommentar: Se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.</p>
<p>2.3.2. DPSIR-modellen (s 6-7)</p> <p>Stockholm Vatten: s. 6 och 7. I texten angående DPSIR-modellen används senare de översatta termerna, gäller även sid. 12-13, vilket gör materialet svårsläst.</p> <p>Kommentar: Kapitlet kommer förtydligas och omarbetas.</p> <p>Regionplane- och trafiknämnden: (yttrande enl delegation) Kartor över avrinningsområdena saknas. Staden borde överväga att på kartor redovisa avrinningsområden och de s.k. "drivkrafterna": planerade vägutbyggnader, bostäder och arbetsplatser.</p> <p>Kommentar: Avrinningsområden med markanvändning (bostäder, arbetsplatser och vägar) finns i faktaunderlaget.</p>
<p>2.3.3. Ett processinriktat arbetssätt (s 7)</p> <p>Stockholm Vatten: s. 7 och 8. Beskriv arbetsseminarierna mer kortfattat i strategin. Arbetssättet kan i stället beskrivas i det gemensamma tjänsteutlåtandet.</p> <p>Kommentar: Texten i strategin kommer omarbetas och arbetssättet beskrivs i det gemensamma tjänsteutlåtandet.</p> <p>SDN Spånga - Tensta: Förvaltningen har begränsad rådighet över åtgärder för att uppnå god ekologisk status för vattenområdena. Förvaltningen ser därför mycket positivt på ett processorienterat arbetssätt med bred förankring i och kompetens från stadens förvaltningar och bolag och med samarbete med andra berörda kommuner. Förvaltningen vill poängtera betydelsen av ett fortsatt samlat arbete i projektgruppen för Stockholms sjöar och vattendrag och att en styrgrupp med högre chefstjänstemän bildas över förvaltnings- och bolagsgränser. Förvaltningen finner det också lämpligt att miljö- och hälsoskyddsnämnden har ett fortsatt samordningsansvar.</p> <p>Kommentar: Arbetssätt och organisation kommer beskrivas i nytt kapitel.</p>
<p>Solna: s 8, stycke fyra, rad tre: "...speglar, EG:s ramdirektiv för vatten, om att..." ska vara utan kommatecken mellan "speglar" och "EG:s".</p> <p>Kommentar: Meningen kommer korrigeras.</p>
<p>Solna: s 8, stycke fem: "Förutom att, nå ramdirektivets..." ska vara utan kommatecken efter "att".</p> <p>Kommentar: Meningen kommer korrigeras.</p>
<p>Gatu- och fastighetskontoret: Modifierade vatten</p> <p>Det är också angeläget att i det fortsatta arbetet med stadens vattenområden dokumentera vilka vattenområden som kan komma att bli klassade som s.k. "modifierade vatten". Det finns dock fortfarande oklarheter beträffande möjligheterna att tillåta undantag från miljömålen för ett ytvatten som klassas som konstgjort eller kraftigt modifierat vatten. Vattnet måste ha ändrat karaktär till följd av fysiska förändringar som uppkommit som resultat av mänsklig verksamhet. För dessa vatten gäller målet att uppnå det som definieras som "god ekologisk potential", vilket innebär att man får ställa lägre krav på att växt- och djurliv i sådana vatten skall vara opåverkat.</p> <p>Kommentar: Ingen ändring av Strategin. Frågan hanteras dock i det fortsatta vattenarbetet.</p>
<p>Länsstyrelsen, Stockholms stad: är positiv till det arbetssätt som Stockholms stad tillämpat i arbetet med vattenstrategin. Stor delaktighet på ett tidigt stadium underlättar vid</p>

genomförandet av de olika åtgärderna.
Ingen kommentar.
Gatu- och fastighetskontoret: <i>Planeringsinstrumentet vattenstrategi</i> EG:s ramdirektiv för vatten förutsätter att länderna delas in i tillrinningsområden, sk vattendistrikt. För varje vattendistrikt skall det inrättas en vattenmyndighet med uppgift att utarbeta först en strategi, sedan en åtgärdsplan och ett system för uppföljning av åtgärderna. Stockholm tillhör Mälarens vattendistrikt med vattenmyndigheten vid länsstyrelsen i Västerås. Kontoret anser att det är positivt och förutseende att de övergripande målen har arbetats fram med hänsyn till EG:s ramdirektiv för vatten samt Sveriges nationella miljö kvalitetsmål. I strategin har också bl a stadens dagvattenstrategi och miljöprogram inarbetats. Strategin håller samman stadens arbete med sjöar och vattendrag.
Ingen kommentar.
2.3.4. <i>Upplägg (s 7-8)</i>
2.3.5. <i>Gjorda erfarenheter (s 8)</i>
2.4. "Situationen idag" (s 8-11)
Länsstyrelsen, Stockholms stad: s 9, Karta över näringstillstånd: Det bör framgå att klassningen avser fosfor och att man använt NV:s bedömningsgrunder med tillägg av flera klasser i bedömningsgrundernas klass 5.
Kommentar: Bearbetning görs så att informationen blir tydlig.
Stockholm Vatten: s. 9 och 10. Det är nästan omöjligt att härleda vilken av de olika figurerna som de olika textavsnitten refererar till. Numrera figurerna och hänvisa till dem. Ange vilket ämne, och inte bara halter, som visas i kartan på sid. 9. Ange enhet på y-skalan i det övre diagrammet på sid. 10. Ange att det är procentuell fördelning av all fosforbelastning i det nedre diagrammet på sid. 10.
Kommentar: Bearbetning görs så att informationen blir tydlig.
Regionplane- och trafikkontoret: På sidan 9 framgår det inte vid kartan att halterna avser fosfor.
Kommentar: Bearbetning görs så att informationen blir tydlig.
Kemikalieinspektionen: Inspektionen ser med tillfredsställelse att i karakteriseringen av vattnets kvalitet ingår nu även en del uppgifter om halter av kemiska ämnen som är prioriterade i Ramdirektivet för vatten. För att bättre kunna värdera dessa miljöfarliga ämnens påverkan på vattenkvaliteten och ge en bättre grund för prioritering av åtgärder, bör de uppmätta halterna relateras till de enskilda ämnens effektnivåer. En god hjälp för detta är de vattenkvalitetsstandarder som utarbetas inom ramen för EU:s arbete med Ramdirektivet för vatten (Bilaga X till Dir. 2000/60/EC) och som skall vara klara under hösten 2004.
Kommentar: Miljöfarliga ämnen redovisade i strategin gäller sedimentkvalitet. Några effektnivåer relaterade till halter miljöfarliga ämnen i vatten kan ännu inte sättas pga standarder saknas.
SDN Katarina - Sofia: I Hammarby Sjöstad har stora satsningar i ett särskilt miljöprogram gjorts. Stadsdelen har ett eget försöksreningsverk och dagvattnet renas lokalt utan att belasta annat reningsverk Vid park- och gatuskötsel används inga kemikalier och vid vinterväghållning används miljövänliga produkter som sand och flis. Endast i undantagsfall används salt och då i form av utspädd saltlake för att inte i onödan belasta grund- och sjövattnet. För att minska bilanvändande medverkar också förvaltningen i försök med bilpooler. Utvecklingsmöten med entreprenörer som svarar för underhåll av dammar och fontäner hålls regelbundet. Försöken i Hammarby Sjöstad bör utvärderas och erfarenheterna tas tillvara.
Kommentar: Utvärdering av dessa försök görs inte inom strategin. Erfarenheterna kommer dock tas tillvara i det fortsatta vattenarbetet.

2.5. "Övergripande mål" (s 11-12)
Fiskeriverket: s.12, 4:e stycket: Här vore en översiktligt kostnadsuppskattning på sin plats med en tydligare ekonomisk ansvarsfördelning.
Kommentar: En ekonomisk redovisning från förvaltningar och bolag kommer redovisas i det gemensamma tjänsteutlåtandet.
Fiskeriverket: s.12, 7:e stycket: Under punkten "Stockholm ska ha en god vattenstatus" diskuteras kort frågan om vattendirektivets krav på god status och kraven på åtgärder om god status inte uppnås. Under denna punkt skulle det vara på sin plats att också kort beskriva hur strategin för kontroller och eventuella övervakningsprogram kan tänkas se ut.
Kommentar: Detta kommer formuleras i det fortsatta vattenarbetet.
Gatu- och fastighetskontoret: Mål för vattenarbetet Utredningen har fastslagit två övergripande mål för arbetet med Stockholms vattenmiljö "Stockholm ska ha en god vattenstatus" och "Stockholms vattenområden ska vara attraktiva rekreativsområden för alla" Förslagets övergripande mål ska ses som inriktningsmål och vision inför år 2015. Kontoret delar uppfattningen att de gemensamma förhållningssätten "Inflytande" och "Ekonomi" är en förutsättning för att nå dessa mål. Den föreslagna programperioden 2004- 2015 anser kontoret vara rimlig. De övergripande målen är uppdelade på sju respektive åtta delmål. Delmålen, är uppföljningsbara och mätbara och har tagits fram för att nå nämnda övergripande mål. Delmålen har i sin tur i vissa fall blivit uppdelade. Kontoret anser att de övergripande målen är bra men några av delmålen är alltför detaljerade och kan inte alltid kombineras med en hållbar utveckling för en storstadsregion där också hänsyn ska tas till sociala och ekonomiska värden. I samband med utvecklingen av staden måste alltid en avvägning ske mellan mål för vattnen och markanvändning. En allmän översyn måste även ske av vem som skall ansvara för genomförandet av olika åtgärder. Det gäller framförallt sjöar som inte ligger inom stadens förvaltningsansvar.
Kommentar: Strategin ska användas vid översiktsplanering där avvägning av mark- och vattenplanering sker enligt PBL. Ansvarsfördelningen kommer förtydligas i det fortsatta vattenarbetet.
Stockholm Vatten: s. 11. Figurdiagrammet är svåräst pga oklart typsnitt och de röda vågstrecken under flertalet ord. I stället för < och > blir det mer lättbegripligt att skriva under detektionsgräns resp. över detektionsgräns.
Kommentar: Bearbetning kommer göras så att informationen blir tydlig.
SDN Katarina-Sofia: Möjligheten att i större utsträckning utnyttja Stockholms vatten som farleder för att minska den belastning som biltrafiken utgör för miljön bör utredas.
Kommentar: Grundidén sammanfaller med strategin. Dock läggs inga ytterligare åtgärder/mål till med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Ytterligare förslag till åtgärder/ändringar av mål hanteras inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Gatu- och fastighetskontoret: I förslaget till strategi är två övergripande mål satta; "Stockholm ska ha en god vattenstatus och Stockholms vattenområden ska vara attraktiva rekreativsområden för alla". Något förenklat uttryckt behandlar det föreliggande förslaget utförligt de biologiska förhållandena och översiktligt rekreativsintressena. Kontoret ser för sin del komplikationer för framtiden i det faktum att andra grundläggande villkor för försörjning, säkerhet och markanvändning inte behandlas i strategiförslaget. För åtminstone Mälaren är dricksvattenförsörjning, skydd mot översvämningar och bebyggelseplanering sådana utomordentligt grundläggande och angelägna frågor. Även om sådana frågor regleras i annan lagstiftning och andra regelverk bör de inte utelämnas i en vattenstrategi. Det vore olyckligt både på kommunal, regional och nationell nivå om vattenstrategier utvecklades utan att en samverkan med "konkurrerande regler" behandlas på ett konstruktivt sätt. Det handlar ju helt enkelt om samma vattenområden. Därför bör ett framsynt strategiarbete utvidgas till en bättre helhet. Stockholms stad, som med det

påbörjade arbetet ligger långt framme, borde komplettera den egna vattenstrategin och dessutom verka för att strategi och åtgärdsprogram för Mälarens vattendistrikt får ett sådant helhetsgrepp. Hur detta låter sig göras avstår kontoret från att utveckla.
Kommentar: Delmål 1.7 lyder "Mälaren ska skyddas som dricksvattentäkt". Det innebär att strategin har ett specifikt mål för dricksvattenförsörjningen. Det nya skyddsområdet för Mälaren som dricksvattentäkt kommer inom en snar framtid fastställas av länsstyrelsen. När det görs kommer lagreglerade skyddsföreskrifter för vattenskyddet i Östra Mälaren att gälla. Enligt PBL ska kommunens planerande organ hantera mark- och vattenplanering. Frågan om skydd mot översvämningar hanteras under rubriken "Övrigt" under både nuvarande förhållanden och mål och åtgärder. Strategi och åtgärdsprogram hanteras inom Mälarens vattenvårdsförbund samt Norra Östersjöns vattendistrikt.
Idrottsförvaltningen: De övergripande målen syftar till att staden skall behålla grönområden och vattenområden till gagn för friluftsliv, båtsport och fiske samt att belastningen av föroreningar på vattenområdena ska minska. Delmålen som i rapporten redovisas under det övergripande målet om rekreationsvärden är enligt förvaltningen viktiga att fullfölja i sin helhet och utgör en möjlighet att stärka folkhälsoarbetet i Stockholm. Idrottsnämnden föreslås vidtaga följande åtgärder för att Stockholm ska ha en god vattenstatus : <ul style="list-style-type: none"> - Upprätta avtal angående krav på avgasrening med utövare (båtmotorer, 4-takt, dispens). - Ta fram ett samordnat övervakningsprogram för miljögifter i fiskkött. - Inventera vandringshinder för fisk och övriga vattenlevande organismer. - Krav på MKB vid fiskeutsättning. (vid tillståndsgivning och egen utsättning)
Ingen kommentar.
2.5.1. Gemensamma förhållningssätt (s 12)
SGU: Det är positivt att ett samarbete kommit till stånd mellan fackförvaltningar och bolag i staden samt med berörda grannkommuner som resulterat i Strategin för Stockholms vattenarbete 2004-2015. Vid genomförandet av programmet bör även allmänhet och näringsliv inkluderas.
Kommentar: Strategin riktar sig till förvaltningar och bolag. Vid genomförandet kommer fler aktörer att involveras; såsom allmänhet, skolor och indirekt näringsliv via konsulter och tillsyn genom Miljöbalken. Se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Stockholm Vatten: s. 12. Se kommentaren angående DPSIR, se s 6
Kommentar: (S) på s 6 beskriver tillståndet och ska så även göra på s 12 (ej verkan)
SDN Liljeholmen, Hägersten, Vantör, Spånga-Tensta, Rinkeby, Kista, Bromma: Stadsdelsförvaltningarna vill understryka vikten av att vattenvårdsarbetet sker i nära samverkan med stadens invånare både vad gäller lättillgänglig information och fora för att ta emot synpunkter från allmänheten. Eftersom vattenarbetet är långsiktigt krävs också en för förvaltningar och bolag gemensam långsiktig åtgärdsplan.
Kommentar: En kortversion av strategin planeras. Förslag om samverkan och åtgärdsförslag finns i strategin. Se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
SDF Skarpnäck: Stadsdelsförvaltningen vill understryka vikten av att vattenvårdsarbetet sker i nära samverkan med stadens invånare både vad gäller lättillgänglig information och fora för att ta emot synpunkter från allmänheten.
Kommentar: En kortversion av strategin planeras. Förslag om samverkan och åtgärdsförslag finns i strategin. Se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Enskede-Årsta SDF: understryka vikten av att vattenvårdsarbetet sker i nära samverkan med stadens invånare. Föreslår att strategin kompletteras med lättillgänglig info till medborgare samt plan hur synpunkter från allmänheten hanteras.
Kommentar: En kortversion av strategin planeras. Förslag om samverkan och åtgärdsförslag finns i strategin. Se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Kungsholmens SDF: understryker vikten av att vattenvårdsarbetet sker i nära samverkan med stadens invånare både vad gäller lättillgänglig information och forum för att ta emot synpunkter från allmänheten. Förvaltningen är imponerad av den gedigna kunskapssammanställningen som utgör underlag för förslaget till strategi. En viktig uppgift för förvaltningen blir att kommunicera faktaunderlaget till stadsdelens innevånare för att på

längre sikt uppnå minskad miljöbelastning på våra vattendrag. Detta kan ske i det lokala Agenda 21-arbetet i samarbete med fackförvaltningar och bolag.
Kommentar: En kortversion av strategin planeras. Förslag om samverkan och åtgärdsförslag finns i strategin. Se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
SDN Liljeholmen, Hägersten, Vantör, Kista: Ansvarsfrågan kring skötselgränser för vattenområden är idag otydlig. Trots skötselplaner och ansvarsfördelning råder det i vissa fall oklarheter över ansvaret för skötseln vid strandnära lägen i zonen mellan fritt vatten och land. Frågan bör lyftas inom staden och behandlas så att inga oklarheter ska råda om vem som gör vad vid skötseln.
Kommentar: En övergripande åtgärd läggs till under delmål 1.3 c: Utred skötselansvar. Ansvariga: Gfk och Sdf. Se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
SDN Bromma: Idag saknas ett tydligt ansvar för vattenfrågorna, vilket gör att beslut kan tas inom en del av kommunen utan att konsekvenserna för andra delar av kommunens verksamhet har klargjorts. Det är därför positivt att ett gemensamt grepp nu tas om vattenfrågorna i Stockholm varvid det framtagna vattenprogrammet kan bli ett verkningsfullt instrument.
Kommentar: Se även nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
SDN Katarina-Sofia, Farsta: I de fall investeringar kommer att göras som förutsätter ett utökat driftansvar för nämnden är det angeläget att framhålla att nuvarande ekonomiska ramar inte medger några ytterligare åtaganden utan förutsätter att driftanslaget utökas.
Kommentar: Hur finansieringen av Strategins genomförandet ska ske beskrivs i nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. Behovet av ekonomiska medel lyfts även i Tjänsteutlåtandet.
SDN Hägersten: Strategiarbetet har resulterat i realistiska åtgärder, vilka förvaltningen kan ställa sig bakom. Om insatserna leder till ökade driftskostnader för förvaltningen kan dessa inte inrymmas inom förvaltningens nuvarande budgetramar. Det är därför viktigt att ekonomiska medel avsätts för möjliggöra genomförandet av åtgärderna.
Kommentar: Hur finansieringen av Strategins genomförandet ska ske beskrivs i nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. Behovet av ekonomiska medel lyfts även i Tjänsteutlåtandet.
SDN Bromma: I huvudsak stödjer vi förslagen till mål och åtgärder i strategin men konstaterar samtidigt att de flesta av förslagen till åtgärder faller utanför vårt ansvars och kompetensområde. Om insatserna leder till ökade driftskostnader är det nödvändigt att ekonomiska medel avsätts. För att få ett positivt gensvar för åtgärderna är det också viktigt att resurser avsätts för en medborgardialog. Genom kommunikation med allmänheten finns goda möjligheter för naturvården att förmedla vad förslagen syftar till.
Kommentar: Hur finansieringen av Strategins genomförandet ska ske beskrivs i nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. Behovet av ekonomiska medel lyfts även i Tjänsteutlåtandet.
SNF: s.12 "Inflytande" Hur ska information som nämns göras lättillgänglig?
Kommentar: En kortversion av strategin planeras. Se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Solna: s 12, i andra och tredje stycket står det "innevånare" respektive "invånare". Det bör stå lika på båda ställena. Ett "s" saknas också i andra styckets tredje rad: "staden innevånare" ska vara "stadens invånare".
Kommentar: Korrigering görs.
SDN Norrmalm: Det är angeläget att finna lämpliga platser för snöupplag men även utreda alternativ till dumpning. För detta ansvarar gatu- och fastighetskontoret men förvaltningen anser att arbetet bör ske i nära samarbete med såväl miljöförvaltningen som berörda stadsdelsförvaltningar i innerstaden.
Kommentar: Frågan om snötippning återfinns som <i>Övergripande åtgärd</i> under delmål 1.1 a i strategin.
2.5.2. Målhierarki (s 12)

Mål 1: Stockholm ska ha en god vattenstatus

Senast 2015 ska Stockholms vattenområden uppnå den status som föreskrivs i EG:s ramdirektiv för vatten

Naturhistoriska riksmuseet: Miljöövervakning

Målformuleringarna i det föreslagna strategidokumentet bygger på att de åtgärder som förespråkas här kan följas upp med lämplig *miljöövervakning*, detta i syfte att erhålla ett kvitto på att målformuleringen för enskilda vattenvårdsobjekt ligger rätt.

En fortlöpande miljöövervakning och datainsamling är därför viktig. I detta arbete deltar gärna Naturhistoriska riksmuseet, i samarbete med Miljöförvaltningen, Länsstyrelsen m fl. Det som känns särskilt angeläget på kort sikt är vattenkvaliteten i sjöarna. Övergödning är här ett stort problem. Vad gäller Djurgårdssjöarna är det viktigt att KDF (Kung. Djurgårdens förvaltning) löpande kontrollerar vattenkvaliteten i samarbete med Stockholm Vatten AB.

Målsättningen är också givetvis att utvärdera de förändringar som föreslås och som syftar till att förbättra situationen för den biologiska mångfalden. Har åtgärderna varit framgångsrika? Har åtgärderna varit kostnadseffektiva? Kan man uppnå bättre resultat med andra metoder? Vi vill här peka på några angelägna undersökningar som bör göras under längre perioder:

1. Växt- och djurplanktonundersökningar före och efter restaureringsåtgärder.
2. Fasta provrutor för kärnväxtinventering i sjöar/vattendrag före och efter restaureringsåtgärder.
3. Bottenfaunaundersökningar i sjöar och vattendrag enligt ett fastställt löpande program.
4. Nätprovfiske (sjö) och elprovfiske (vattendrag) före och efter restaureringsåtgärder
5. Kontinuerlig inventering av häckfågelfaunan i sjöar och våtmarker.

Detta är endast ett utkast till viktiga miljöövervakningsprogram. En del av dessa undersökningar har redan påbörjats. T.ex. har Igelbäcken och Djurgårdssjöarna, med angränsande våtmarker, följs upp av Naturhistoriska riksmuseet i samarbete med Länsstyrelsen och Stockholms stad. På senare år har även Institutionen för systemekologi vid Stockholms universitet, i samarbete med Naturhistoriska riksmuseet, genomfört projektarbeten i miljöövervakande syfte med fokus på biodiversitet och hållbart nyttjande i nationalstadsparkens sjöar och våtmarker.

Kommentar: Uppföljning och utvärdering genomförs i samband med åtgärder. Utökade undersökningar bedöms från fall till fall. Löpande miljöövervakning är under uppbyggnad inom staden. Samarbetsfrågan hanteras vidare inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.

1.1: Kvaliteten på tillrinnande vatten ska vara sådan att en god vattenstatus uppnås i stadens vattenområden. (Stockholms miljöprogram 2:1, 4:6 och 4:7.)

Stockholm Vatten: s. 14. I rubriken på tabellen: Övergripande mål – Övergripande åtgärder – Ansvarig bör i stället för Övergripande mål användas Målnivå 3, då Övergripande mål är målnivå 1.

Kommentar: Målnivåerna förtydligas i strategitexten.

Enskede-Årsta SDF: föreslår en skärpning av delmålet hanteringen av dagvatten så att kraven på byggföretag i exploateringsprojekt ökar, som då kan finna lämpliga och kanske också nya lösningar för dagvattenhanteringen.

Kommentar: I delmål 1.1 d framgår att dagvattenhantering skrivs in som en förutsättning för plangenomförandet, vilket innebär en skärpning.

SDF Skarpnäck: En allmän fråga kring vattenåtgärder bör ställas: Är det hållbart på sikt att tillsätta rent dricksvatten till sjöar för att rädda deras vattenstatus? Skarpnäcks stadsdelsförvaltning vill här föra fram behovet av forskning för att kunna bedriva framåtsträvande vattenvård i staden.

Kommentar: Strävan är att hitta hållbara åtgärder. Då alternativa lösningar inte finns tillgängliga vid sjörestaurering nödgas man ofta ta till åtgärder som på sikt inte är hållbara. I och med att vattenvårdsproblemen är komplexa i urban miljö har staden regelbunden kontakt med

forskarvärlden.
Kungsholmens SDF: vill understryka betydelsen av detta mål. Hanteringen/reningen av dagvatten kan i högre utsträckning än i dag styras av detaljplaner. Formuleringarna ”plats specifika krav samt förutsättning för genomförandet” ställer större krav på byggföretag att i olika exploateringsprojekt finna lämpliga och kanske också nya lösningar för dagvattenhanteringen.
Ingen kommentar.
<i>1.1a: Dagvattnet ska skyddas mot förorening.</i>
SDF Skarpnäck: Förslaget nämner flera exempel på koloniområden som påverkar sjöar och tillrinningsområden. Förvaltningen vill här lyfta fram ett gott exempel. Det är den ansökan som miljöförvaltningen gjort ur ”Miljömiljarden” för att utreda avloppsfrågor i koloniområden i Stockholm. Erfarenhet från Skarpnäcks stadsdelsområde visar att information inte är tillräckligt. Det behövs dessutom konkreta förslag till lösningar.
Kommentar: Miljömiljardsansökan om att utreda avloppsfrågor i koloniområden avslögs. Under delmål 1.1 a finns en övergripande åtgärd att upprätta ett för staden gemensamt ställningstagande till avlopp i koloniområden.
<i>- Övergripande åtgärder</i>
Stockholm Vatten: Komplettera den femte övergripande åtgärden under 1.1.a: Identifiera källorna till föroreningarna i dagvattnet, se Dagvattenstrategi för Stockholm.
Kommentar: Komplettering görs.
Stockholm Vatten: Komplettera med en sjätte övergripande åtgärd under 1.1.a: Miljöfarliga ämnen från brandvatten får inte avledas till dagvattennätet. Ansvarig: Brandförsvaret.
Kommentar: Komplettering görs.
Stockholm Vatten: Komplettera Övergripande åtgärd under 1.1.a med: Kartering av tillrinningsområde och deltillrinningsområden för de vattenområden där detta saknas. Komplettera även markanvändningskarteringen.
Kommentar: Komplettering görs.
SDF Maria-Gamla stan: (Undersöka möjligheter till alternativa vägbeläggningar.) Tillstyrks. Det är viktigt att stadsdelsförvaltningen får vara med i arbetet då den ansvarar för städning och vinterröjning mm, vilken kan påverkas av materialvalet.
Kommentar: Komplettering görs.
SNF: s. 14 Övergripande åtgärder saknas för väg dagvatten som inte omfattas av övriga punkter. Ska inte allt väg dagvatten (avloppsvatten) renas?
Kommentar: En ny övergripande åtgärd läggs till under delmål 1.1 a: Dagvatten från kraftigt trafikerade vägar ska så långt som möjligt renas. Det är inte ekonomiskt motiverat att rena allt dagvatten. Se Dagvattenstrategi för Stockholm.
Gatu- och fastighetskontoret: ”Upprätta ett för staden gemensamt ställningstagande till avlopp i koloniområden/ omvandlingsområden/ fritidsområden”. Gatu- och fastighetskontoret föreslår att ansvaret för att upprätta en policy för va-frågor inom kolonistugeområden hanteras av Stockholm Vatten.
Kommentar: Markägaren Gfk bör ansvara för upprättande av policyn men naturligtvis i nära samarbete med SVAB.
Gatu- och fastighetskontoret: ”Avloppsvatten från spolning av vägtunnlar få inte ledas till recipienter utan föregående rening.” Kontoret förutsätter att med vägtunnlar avses större biltunnlar såsom Söderleden, Klaratunneln och Bleholmstunneln. I samband med reparation av Nord/Sydaxeln kommer kontoret att se över problemet med spolvatten.
Kommentar: Enligt dagvattenstrategin får inte spolvatten ledas till recipient eller avloppsreningsverk utan föregående rening.
Gatu- och fastighetskontoret: ”Utreda alternativa tippplatser/reningsanläggningar för snö på land/i vatten” En utredning för att finna alternativa tippplatser/ reningsanläggningar för snö på land/ i vatten gjordes i samband med att staden tog fram nu gällande dagvattenstrategi. Denna

<p>utredning mynnade ut i att gatu- och fastighetsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden beslöt om rekommendationer för snöhantering. Dessa rekommendationer är upptagna i stadens dagvattenstrategi därför bör punkten utgå.</p>
<p>Kommentar: Rekommendationer för snöhantering finns i dagvattenstrategin, däremot krävs utredning/beslut var tipparna ska läggas.</p>
<p>SDN Liljeholmen, Vantör, Spånga – Tensta: Genom att i upphandling av skötseln av parker och gator i stadsdelsområdet ställa miljökrav på bl. a fordon, drivmedel och maskinvård kan föroreningar till dagvattnet minskas.</p>
<p>Kommentar: Komplettera tabell över Övergripande åtgärder delmål 1.3 c – Miljöanpassad upphandling och skötsel (krav på maskiner, tippning av snö osv).</p>
<p>SNF: Ang. förorenade snömassor: Det är av största vikt att en långsiktigt hållbar lösning hittas på detta problem eftersom snömassorna innehåller föroreningar (bl.a. metaller, sand och salt). Dessa föroreningar bör inte hamna i vattnet. Om det läggs på tipp måste en lösning för omhändertagande av vattnet som smälter hittas, annars finns risk för grundvattenförorening.</p>
<p>Kommentar: Rekommendationer för snöhantering finns i dagvattenstrategin, däremot krävs utredning/beslut var tipparna ska läggas.</p>
<p><i>1.1b: Användningen av miljöfarliga ämnen ska minimeras.</i></p>
<p>- Övergripande åtgärder</p>
<p>Stockholm Vatten: Komplettera med en sjunde övergripande åtgärd under 1.1.b: Miljöfarliga släckningskemikalier får inte användas. Ansvarig: Brandförsvaret.</p>
<p>Kommentar: Komplettering görs.</p>
<p>Länsstyrelsen, Stockholms län: (Ta fram ett samordnat övervakningsprogram för miljögifter i fiskkött.) Länsstyrelsen anser att behovet av denna åtgärd är stort. Inte minst med tanke på kraven enligt EU:s ramdirektiv för vatten. Ett samordnat program bör dock helst omfatta en större geografisk region så att den geografiska variationen bättre belyses och att ett värdefullt referensmaterial fås. Länsstyrelsen ställer sig positiv till att medverka i ett sådant projekt.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p><i>1.1c: Vid markanvisning ska den tidiga miljöbedömningen belysa markföroreningar, vattenkvalitet och dagvattenrecipient för att ge förutsättningar för kommande plangenomförande.</i></p>
<p>- Övergripande åtgärder</p>
<p>Stockholm Vatten: Komplettera den första övergripande åtgärden under 1.1.c: I översiktsplanen hänvisas till stadens vattenprogram och Dagvattenstrategi för Stockholm. Vid kommande .....</p>
<p>Kommentar: Komplettering görs.</p>
<p>Gatu- och fastighetskontoret: ”Se över arbetsrutinen för den tidiga miljöbedömningen” Den tidiga miljöbedömningen är till för att ge förutsättningar för exploatering i ett tidigt skede inför markanvisningar. Gfn beslutade 1996-08-13 att alla tjänsteutlåtanden skall innehålla beskrivning av miljökonsekvenserna. Syftet med denna miljöbedömning är att i ett så tidigt skede som möjligt skapa klarhet i miljökonsekvenserna. Den utarbetade metoden är förenklad så långt som möjligt för att inbjuda till användning och behandlar vattenfrågor. Senare i en eventuell planprocess, görs fullständiga miljökonsekvensbeskrivningar. Kontoret anser att denna arbetsrutin fungerar tillfredsställande och ser för dagen inget skäl att förändra innehållet i denna och bör därför utgå ur detta program.</p>
<p>Kommentar: Det är viktigt att denna punkt kvarstår för att exempelvis förbättra kommunikationen mellan övriga berörda förvaltningar och bolag.</p>
<p><i>1.1d: Vid detaljplan och bygglov ska platsspecifika krav på dagvattenhantering för den aktuella recipienten skrivas in som en förutsättning för plangenomförandet.</i></p>
<p>SDN Liljeholmen, Hägersten, Vantör, Norrmalm, Farsta, Spånga – Tensta, Rinkeby, Kista, Bromma: vill understryka betydelsen av detta mål. Hanteringen/reningen av dagvatten kan</p>

<p>i högre utsträckning än i dag styras av detaljplaner. Formuleringarna "platspecifika krav samt förutsättning för genomförandet" ställer större krav på byggföretag att i olika exploateringsprojekt finna lämpliga och kanske också nya lösningar för dagvattenhanteringen. Detta mål tillsammans med 1.2 a. (Dagvattnet ska skyddas mot förorening) borgar för att hanteringen av dagvatten i framtiden kommer att inriktas mot rening i betydligt högre utsträckning än idag.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>SDF Skarpnäck: Hanteringen/reningen av dagvatten kan i högre utsträckning än i dag styras av detaljplaner. Formuleringarna "platspecifika krav samt förutsättning för genomförandet" ställer större krav på byggföretag att i olika exploateringsprojekt finna lämpliga och kanske också nya lösningar för dagvattenhanteringen. Det har dessutom visat sig, bland annat i Hammarby sjöstad, att den miljökontroll som genomförts hos byggbolagen kan vara avgörande för att bra material verkligen används.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>- Övergripande åtgärder</p>
<p>Stockholm Vatten: Under punkt 1.1.d bör ansvarig vara SVAB m.fl.</p>
<p>Kommentar: Komplettering görs med SVAB</p>
<p>SDF Maria-Gamla stan: (Kunskapen om vattenfrågorna inom stadens förvaltningar och bolag ska ökas och hållas à jour. Erfarenheter av tidigare förändringar och åtgärder ska redovisas.) Tillstyrks. Viktigt att informationen är skräddarsydd utifrån olika förvaltningars verksamhet för att tjäna som relevant beslutsunderlag.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>1.1e: <i>Bräddade mängder avloppsvatten ska minska. (Stockholm Vatten miljöödom 2000-06-30).</i></p>
<p>- Övergripande åtgärder</p>
<p>Stockholm Vatten: Komplettera punkt 1.1.e: - se miljöödom 2000-06-30 och Plan 2002, Bräddning från ledningsnätet i Stockholm.</p>
<p>Kommentar: Komplettering görs.</p>
<p>1.1f: <i>Förutsättningar ska skapas för att lösa avloppsförhållandena vid båtboende.</i></p>
<p>Stockholms Hamn AB: anser att det i strategin uppsatta målet från Miljöförvaltningen torde vara att er hålla ett säkert och miljöanpassat omhändertagande av avloppsvattnet. På vilket sätt och med vilken teknisk lösning som detta ska göras för att uppnå målet ska inte vara det styrande utan kommer vara upp till varje nyttjare att visa att målet uppnås.</p>
<p>Kommentar: Ny formulering av mål 1.1 f: Ett säkert och miljöanpassat omhändertagande av avloppsvatten från båtboende.</p>
<p>- Övergripande åtgärder</p>
<p>SDF Maria-Gamla stan: (Krav på godtagbara avloppslösningar för båtfolket.) Tillstyrks. Det är viktigt att avloppslösningarna utformas med hänsyn tagen till renhållning och snöröjning.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>1.1g: <i>Enskilda avlopp inom verksamhetsområde för vatten och avlopp ska kopplas till det kommunala ledningsnätet.</i></p>
<p>Ekerö kommun: arbetar aktivt med vattenvårdsfrågor bl a genom sanering av enskilda avlopp och successivt förbättrad reningsteknik för avloppsvverk.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>Huddinge kommun: har flera VA-utbyggnadsprojekt som håller på att genomföras eller där det finns beslut om ett genomförande. Dessa är Vidja (vid Orången) och Mellansjö (vid Magelungen) samt två områden i Glömsta (rinner till Mälaren eller Orången). Vatten och avlopp håller även på att byggas ut i området kring Höjdvägen i Länna (vid Drevviken). Kommunstyrelsen har 2004-03-01 godkänt ett VA-utbyggnadsprogram för omvandlingsområdena från fritidshus till permanentboende, vilket innebär en prioriteringsordning av kvarvarande 20-tal omvandlingsområden, vilka alla berör Mälarens eller Tyresåns sjösystem.</p>

Ingen kommentar.
- Övergripande åtgärder
Stockholm Vatten: Komplettera punkt 1.1.g: Anslutning till kommunalt va-nät, alternativt förbättrad enskild rening. (Vid orimligt höga kostnader för VA-huvudman kan enskilt avlopp användas under förutsättning att det är godkänt av Miljöförvaltningen). Ansvariga: SVAB, Mf.
Kommentar: Komplettering görs. Dessutom läggs ytterligare en övergripande åtgärd till: Inventering av enskilda avlopp inom va-verksamhetsområdet.
1.2: Volymen tillrinnande vatten till stadens sjöar och vattendrag ska bibehållas eller ökas.
Stadsbyggnadskontoret: Staden har 2002 antagit en dagvattenstrategi. Det bör framgå hur delmålet förhåller sig till dagvattenstrategin.
Kommentar: Se tjänsteutlåtande samt andra program i staden med vattenanknytning under övergripande mål och nytt kapitel angående organisation samt arbets sätt. På sikt kommer Dagvattenstrategi för Stockholm bli en del av Strategi för Stockholms vattenarbete.
<i>1.2a: Dagvatten ska i första hand renas lokalt. Om detta inte är möjligt ska det ledas till mindre känslig recipient eller till avloppsreningsverk (Förbehåll: Måttligt förorenat dagvatten ska avledas från mycket känsliga recipienter.)</i>
Stockholm Vatten: s. 13. Förbehållet i 1.2.a överensstämmer inte helt med dagvattenstrategin, vilken är föremål för revidering på bl.a. denna punkt. Förbehållet formuleras om.
Kommentar: Formuleringen synkroniseras med dagvattenstrategin.
Solna stad: s 13 och 15, punkt 1.2: Det står olika förbehåll; ”Måttligt förorenat dagvatten ska avledas...” respektive ”Kraftigt förorenat dagvatten ska avledas...”
Kommentar: Formuleringen synkroniseras med dagvattenstrategin.
SGU: Man bör emellertid observera att ambitionen att rena dagvatten lokalt kan innebära en ökad föroreningsbelastning på grundvattnet.
Kommentar: Komplettering görs under delmål 1.4. Se även nytt kapitel om grundvatten.
- Övergripande åtgärder
Stockholm Vatten: s 15. Förbehållet i 1.2.a överensstämmer inte helt med dagvattenstrategin, vilken är föremål för revidering på bl.a. denna punkt. Förbehållet formuleras om. Ansvariga: SVAB, Sbk, Gfk.
Kommentar: Formuleringen synkroniseras med dagvattenstrategin.
1.3: Mark och vatten ska ge förutsättningar för en rik biologisk mångfald. (Stockholms miljöprogram 4:3)
Naturhistoriska riksmuseet: <i>Invasiva arter bör uppmärksammas i strategidokumentet</i> Avsiktliga introduktioner av främmande arter har gjorts flitigt under de senaste tvåhundra åren. Av mer än femtio djur och växtarter som har introducerats till svenska sötvatten, finns tolv nordamerikanska fiskarter. Dessutom har man flyttat populationer av inhemska arter, som röding, öring, lax, och ål, till nya biogeografiska regioner inom landet. Främmande växtarter som vattenpest (<i>Elodea canadensis</i>) och sjögull (<i>Nymphoides peltata</i>) har satts ut i sötvatten främst för prydnad och fått en stor utbredning i landet. Introduktionen av nya arter till sötvattenmiljön har i vissa fall haft konsekvenser för den biologiska mångfalden. Införseln av den nordamerikanska signalkräftan (<i>Pacifastacus leniusculus</i>) är det mest uppmärksamade fallet på främmande arters negativa effekter i Sverige. Den har spridit kräftpesten till den inhemska flodkräftan. I nuläget vet vi inte särskilt mycket om de ekologiska konsekvenserna av utsättningar av främmande arter och populationer i sötvatten. Försiktighetsprincipen måste dock gälla. I fem av de svenska miljömålen ingår målet att ingen introduktion av främmande arter som kan hota den biologiska mångfalden kommer att tillåtas. Som ett led i arbetet med att uppfylla miljömålen och att implementera åtagande i Konventionen om biologisk mångfald ska myndigheterna även sammanställa de kända effekterna av främmande arter på den biologiska mångfalden. Det finns idag många spridningsvägar för vattenlevande djur från området kring Svarta havet och Kaspiska havet, det så kallade ponto-kaspiska området. Det går att identifiera åtminstone tre kontinentala vattenvägar till västra Europa och Skandinavien. Dessutom sker

en anseelig spridning med de oceangående fartygens ballastvatten. Detta är troligen idag den viktigaste spridningsmekanismen över större avstånd. Fartygstrafiken transporterar organismer mellan t.ex. hamnområden där de kontinentala vattenvägarna mynnar och där främmande arter kan upprätthålla livskraftiga populationer. Fartyg från olika världsdelar pumpar ut ballastvatten i hamnbassängerna där lokala eller regionala fartyg i sin tur tar in ballast och för ut denna "cocktail" i sitt regionala trafikmönster.

Flodmynningar och hamnar utgör således en typ av språngbräddor i arternas spridning. Detta är speciellt uttalat i Stockholm med sin omfattande hamnverksamhet. Det senaste året har den ponto-kaspiska mysiden (pungträkan) *Hemimysis anomala* etablerat sig inom hamnområdet (saltsjön) i Stockholm. Denna art kan mycket väl även etablera livskraftiga populationer i Stockholmsjöarna. Då djuret lever på både zooplankton och fiskyngel, kan negativ påverkan på sötvattensekosystemet inte uteslutas.

Bland de djur som har sitt ursprung runt Svarta havet och Kaspiska havet är sedan länge vandrarmusslan (*Dreissena polymorpha*) etablerad i Sverige. Arten har förekomster i Mälaren och i sjöar och vattendrag med anslutning till denna.

En art som nyligen väckt uppmärksamhet är den rovlevande hinnkräftan *Cercopagis pengoi* som dokumenterades i Östersjön första gången i början på 1990-talet och som påverkar den pelagiala näringskedjan. Flera nya arter av bottenlevande kräftdjur tycks vara på expansion, t.ex. märlkräftor inom släktena *Dikerogammarus*, *Echinogammarus* och *Pontogammarus*, vilka medvetet utplanterades som föda för fisk på många platser i f.d. Sovjetunionen och som nu sprids vidare. Under expansion är också *Chelicorophium curvispinum*, en märlkräfta som bygger rör på fasta substrat och som nu utvecklar så täta populationer i flera europeiska floder, t.ex. Rhen, att arten påtagligt påverkar bottenarnas funktion och biologi.

Vi anser det vara av stor vikt att Stockholms stad i sitt vattenprogram även uppmärksammar denna problematik kring främmande och invasiva arter och långsiktigt arbetar för att minimera riskerna för oavsiktliga introduktioner. Av stor vikt är här att t.ex. följa arbetet i forskningsprogrammet "AquaAliens" (Naturvårdsverket) som är inriktat på att öka kunskapen om hur man skall bedöma de risker som introducerade organismer i vattenmiljöer medför och den påverkan de har på ekosystemnivå och på nyttjande av svenska vatten.

Kommentar: Komplettering görs i texten i strategin samt som övergripande åtgärd under delmål 1.3 c.

- Övergripande åtgärder

Stockholm Vatten: Under punkt 1.3.a kunde det vara lämpligt att lägga in förkortningen ESKO eftersom den används så flitigt (och vanligen oförklarad) senare.

Kommentar: Komplettering görs.

Stockholm Vatten: Punkt 1.3.b berör bara vatten och 1.3.c bara land. Båda punkterna borde avse båda typerna.

Kommentar: Komplettera Övergripande åtgärder under delmål 1.3.b med "bevara gröna kilar".

Stockholm Vatten: Hela den biologiska mångfalden borde inventeras, åtminstone för vatten. Det är svårt att säga om man har en rik eller fattig biologisk mångfald, om den inte är inventerad.

Kommentar: Komplettering av text i strategin om tillståndet beträffande biologisk mångfald och under delmål 1.3 c.

Gatu- och fastighetskontoret: "Ekologiska spridningskorridorerna ska skyddas."

I samband med exploatering tar kontoret så långt som möjligt hänsyn till de ekologiska sambanden.

Ingen kommentar.

1.3a: Kvarvarande naturstränder ska bevaras. Nya strandpromenader och annan exploatering i ekologiskt känsliga strandzoner undviks (Översiktsplan: 99)

Stadsbyggnadskontoret: Hänvisning görs till översiktsplan 99 men i översiktsplanen saknas texten "och annan exploatering". Kontoret menar att nuvarande skrivning i översiktsplanen

är tillräcklig.
Kommentar: Formuleringen kvarstår. Ingen ändring av Strategins mål och åtgärder med hänvisning till den process med vilken dessa är framtagna. Hänvisning till ÖP 99 tas bort i Strategin.
Fiskeriverket: Det är av mycket stor vikt att kvarvarande naturliga strandlinje bibehålls intakt i framtiden. Detta påtalas på sina håll men bör gälla alla områden. Det kan till och med vara angeläget att genomföra restaurerande eller kompenserande åtgärder , vilket inte nämns.
Kommentar: Ingen ändring av Strategins mål och åtgärder med hänvisning till den process med vilken dessa är framtagna. Frågan bör dock hanteras vidare inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. Kommentar: Kompensationsfrågan kommer påpekas i strategidokumentet.
- Övergripande åtgärder
1.3b: <i>Ekologiska spridningskorridorerna ska skyddas. (KF-beslut okt. 1999 i samband med att ArtArken godkändes)</i>
- Övergripande åtgärder
SNF: s. 15. Det bör även ingå i strategin att åtgärder (för de vandringshinder som hittas vid inventering) ska genomföras.
Kommentar: En ny övergripande åtgärd kompletteras under 1.3.b
Länstyrelsen, Stockholms län: har inte tagit ställning till att inventera vandringshinder för fisk och kräftor. En mindre sådan inventering kommer dock att genomföras i år som ett komplement till tidigare genomförda inventeringar i Vägverkets respektive Tyresåsamarbetets regi.
Ingen kommentar.
1.3c: <i>Mark och vatten ska skötas på ett ekologiskt hållbart sätt.</i>
SGU: Kravet att sköta mark på ett ekologiskt hållbart sätt är positivt eftersom användandet av bekämpningsmedel framförallt på oönskade ytor till exempel i parkmark påtagligt riskerar att förorena grundvattnet.
Kommentar: Förtydliga med bekämpningsmedel. Komplettering görs av <i>Övergripande åtgärder</i> under delmål 1.4 a – <i>Identifiera föroreningskällor (t.ex. bekämpningsmedelsanvändning) till grundvattnet.</i>
- Övergripande åtgärder
Länstyrelsen, Stockholms län: (Krav på MKB vid fiskutsättning) För alla utsättningar av fisk och kräftor i naturvatten krävs tillstånd. Länstyrelsen är normalt den myndighet som fattar beslut vilka regleras av fiskelagstiftningen och närmast av Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2001:3) om odling, utplantering och flyttning av fisk. I fiskelagstiftningen finns inget krav om MKB vid tillståndsgivning. Länstyrelsen gör alltid en lämplighetsprövning huruvida utsättningen kan få oönskade ekologiska effekter före ett eventuellt tillstånd. Det är även krav på att fisken skall komma från hälsokontrollerade odlingar. Lagstiftningen är restriktiv och det är exempelvis förbjudet att plantera ut främmande arter. Länstyrelsen avstyrker förslaget om krav på MKB vid fiskeutsättning.
Kommentar: Det är av stor vikt att Fiskeriverkets föreskrifter följs och den tidigare formuleringen om krav på MKB tas bort.
Fiskeriverket: Det är bra att man uppmärksammar vandringsvägar för fisk och störningar däri och att dessa måste undvikas. Det bör dock ur biologisk mångfaldssynpunkt gälla alla fiskarter och inte huvudsakligen fokusera på de för dagens fiske viktiga arter som öring (fler fiskarter än öring vandrar, så även bottenfauna).
Kommentar: Målformuleringar omformuleras under mål 1.3 så att det framgår att även akvatiska spridningskorridorer avses.
Solna: (Utreda ev. påverkan av nyttjande av ytvatten ur energisynpunkt.) Detta kan misstolkas. Eventuellt kan man skriva: "Utreda om nyttjande av ytvatten för energiutvinning påverkar vattnens ekosystem".
Kommentar: Komplettering görs.

<p>Solna: s 14 och 15, kolumnen Ansvarig: På sid 14 står det ”Idf” (två ställen) och på sid 15 står det ”Idrf” (tre ställen). Förmodligen menas Idrottsförvaltningen på båda ställena.</p> <p>Kommentar: Komplettering görs.</p>
<p>SDF Maria-Gamla stan: (Utbildning om ekologisk inriktad skötsel av park- och naturmark.) Tillstyrks. Viktigt att utforma utbildningen med hänsyn tagen till att sdf är beställare av olika driftsentreprenader. Frågor såsom vilka krav som ska ställas i en upphandling bör behandlas. En samordnad upphandling av utbildningen bör göras.</p> <p>Kommentar: Frågan hanteras inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Länstyrelsen, Stockholms län: (Ta fram ett samordnat program för samordnat provfiske för Stockholm) Länstyrelsen känner inte till något initiativ som syftar till att ta fram ett provfiskeprogram för staden och som Länstyrelsen deltar i. Länstyrelsen är dock positiv till att delta i ett sådant projekt förutsatt att det kan samordnas med fler aktörer i regionen, t.ex. Länstyrelsen, Fiskeriverket och övriga kommuner i regionen.</p> <p>Ingen kommentar.</p>
<p>1.4: Försämring av grundvattnets kvalitet ska förebyggas. (jmf. Stockholms miljöprogram 4:5.) (Motivering till avsteg från RDV's kvalitetskrav krävs enl. RDV, Artikel 4.4, 4.5)</p>
<p>SGU: För grundvattnet anges att försämring av grundvattnets kvalitet ska förebyggas. Detta utgör en lägre ambitionsnivå än god status enligt ramdirektivets krav och bör motiveras. Den största grundvattenförekomsten i Stockholm är knuten till Stockholmsåsen vilken genom sitt läge centralt i Stockholm under hela Stockholms historia utsatts för föroreningspåverkan. I stora delar av sträckningen är det sannolikt omöjligt att påtagligt förbättra vattenkvaliteten före år 2015 även om ytterligare försämringar kan förhindras. I övrigt är det viktigt att om möjligt hindra grundvattnet från förorenade områden från att förorena ytvatten</p> <p>Kommentar: Komplettering av delmål 1.4 görs med motiveringen: Det är sannolikt omöjligt att påtagligt förbättra grundvattenkvaliteten före år 2015.</p> <p><i>1.4a: Utläckage av spillvatten från ledningsnätet ska minska.</i></p> <p><i>- Övergripande åtgärder</i></p>
<p>1.5: Balansen i grundvattennivån ska upprätthållas.</p>
<p>SGU: Delmålet att upprätthålla grundvattennivåer är viktigt och bör uppmärksammas i alla byggprojekt som riskerar att påverka grundvattnet.</p> <p>Kommentar: Komplettering av <i>Övergripande åtgärd</i> under delmål 1.5. Stora förändringar av grundvattennivån ska förebyggas. Detta hanteras i planeringskedet. Ansvarig: Sbk, Gfk, SVAB</p>
<p>SDN Liljeholmen, Hägersten, Vantör, Kista: anser att målet är något otydligt formulerat. Målet behöver förtydligas.</p> <p>Kommentar: Delmål 1.5 förtydligas. Grundvattennivåerna ska upprätthållas.</p>
<p>SDN Kungsholmen, Norrmalm, Farsta, Spånga-Tensta, Rinkeby, Bromma: anser att målet är något otydligt formulerat angående vilken vattennivå som avses. Målet behöver förtydligas.</p> <p>Kommentar: Delmål 1.5 förtydligas. Grundvattennivåerna ska upprätthållas.</p> <p><i>- Övergripande åtgärder</i></p>
<p>1.6: Förorenade mark- och sedimentområden som medför stor påverkan på yt- och grundvatten ska saneras.</p>
<p>SNF: 1.6 Är de förorenade områdena kända eller behövs inventering?</p> <p>Kommentar: Inventering har gjorts av verksamheter som kan ha bidragit med förorening av mark.</p> <p><i>- Övergripande åtgärder</i></p>
<p>Gatu- och fastighetskontoret: Kontoret har påbörjat sanering av ett antal områden där misstanke om påverkan på ytvatten har skett. Nämnas kan, Klara sjö, Gasverkstomten, Lyftkranen och Hammarby sjö. Erfarenheten av detta arbete är att det är förenat med höga kostnader samt att dess påverkan på ytvattenkvaliteten trots allt är liten. Huvuddelen av saneringsinsatserna kunde dock motiveras av en unikt allvarlig föroreningssituation i sedimenten invid allvarligt</p>

förorenade industriområden. Vi anser att sådana saneringsåtgärderna bör bli föremål för bedömning inom ramen för arbetet med byggande av bostäder och arbetsplatser och inte i vattenprogrammet.
Kommentar: En bedömning tillsammans med Vattenprogrammet bör vara det optimala. Delmål 1.6 avser områden som medför stor påverkan och gäller även områden som inte planeras bebyggas.
1.7: Mälaren ska skyddas som dricksvattentäkt (Stockholms miljöprogram 4:7.2.)
SGU: Det är viktigt att minska föroreningstillförseln till Mälaren som är vattentäkt för Stockholm med flera kommuner. Vad gäller prioritering anges att mindre vattenområden, till exempel småsjöar, är mer känsliga än Mälarens stora fjärdar och därför bör prioriteras högre. Ansträngningar att bevara Mälaren som dricksvattentäkt och åtgärder för att minska föroreningrisker måste emellertid ges högsta prioritet eftersom en alternativ vattenförsörjning saknas. En fylligare bedömning av risken med båttrafik och eventuellt också av behovet av reglering borde ha presenterats. En vidare utveckling är att planera för ytterligare reservvattentäkter.
Kommentar: Strategin omfattar inte dricksvattenfrågor. Denna fråga hanteras regionalt i bl.a. Mälarens vattenvårdsförbund. Det finns flera utredningar som berör Mälaren som dricksvattentäkt, exempelvis <i>Vattenskydd Östra Mälaren (Länsstyrelsen)</i> och <i>Miljömål för Mälaren (Mälarens vattenvårdsförbund)</i> . Dessa utredningar hanterar båttrafik, reglering osv.
- Övergripande åtgärder
Ekerö kommun: anför att Stockholmsområdet mycket beroende av att Mälaren kan fungera som vattentäkt. Med anledning av detta föreslås att målet för vattenkvalitet anpassas till de regionala utsläppsmålen och till de av Mälarens Vattenvårdsförbunds antagna miljömål, vilka anger en minskning av fosforutsläppen.
Kommentar: Strategin omfattar inte dricksvattenfrågor. Denna fråga hanteras regionalt i bl.a. Mälarens vattenvårdsförbund. Det finns flera utredningar som berör Mälaren som dricksvattentäkt, exempelvis <i>Vattenskydd Östra Mälaren (Länsstyrelsen)</i> och <i>Miljömål för Mälaren (Mälarens vattenvårdsförbund)</i> .
Länsstyrelsen, Stockholms län: (Ett skyddsområde för Mälaren som dricksvattentäkt inrättas) Målet utgör en myndighetsuppgift för Länsstyrelsen. Detta arbete pågår för närvarande.
Ingen kommentar.
Mål 2: Stockholms vattenområden ska vara attraktiva rekreationsområden för alla. Vattenvägar och upplevelsevärden ska bibehållas och utvecklas. Vid naturreservatsbildning ska friluftsentressen vägas mot naturvärden. Funktionshinderade behov av rekreation ska beaktas.
Skönhetsrådet: Man borde också kunnat behandla konsekvensen av att stadens stränder nu i en rasande fart blockeras av ny bebyggelse, något som delvis står i strid med tidigare stadsfullmäktigebeslut och som efterföljs i översiktsplanen. Skönhetsrådet vill här särskilt framhålla värdet av de fria vattenspeglarna och mötet mellan vattnet och de obebyggda stränderna eller branterna. Här finns ett mätbart brukande av landskapet - det estetiska - ett värde som kan inventeras t.ex. genom involverandet av kulturmiljövården i arbetet.
Kommentar: Ett nytt delmål formuleras före 2.1: Fria vattenspeglar och obebyggda stränder bevaras.
SDN Katarina-Sofia: vill särskilt framhålla att det är angeläget att utrusta småbåtplatser för att underlätta för fysiskt funktionshinderade personer att komma i och ur båtar.
Kommentar: Frågan hanteras inom annat programområde. Andra program i staden med vattenanknytning, se övergripande mål.
2.1: Befintliga strandbad ska underhållas och ha en god vattenkvalitet. Önskemål om nya strandbad ska beaktas.
SDF Maria-Gamla stan: Tillstyrks. Stadsdelen har inom sitt område ett strandbad och ett klippbad samt ett sol- och duschbad. Förvaltningen ser positivt till fler strandbad och är, om förutsättningar och finansiering finns, intresserad av ett kommunalt strandbad vid Hornstull.
Kommentar: Frågan hanteras i det fortsatta vattenarbetet.
SDN Katarina-Sofia: stöder utredningens förslag att man ska utreda alternativa möjligheter för

friluftsbad för de boende i Hammarby Sjöstad. .
Ingen kommentar.
2.2: Sammanhängande promenadstråk ska utvecklas där så är möjligt med hänsyn till naturvårdsintressen.
Gatu- och fastighetskontoret: Rekreativsvärdet bör kunna stärkas genom att promenadstråk utvecklas i samband med bebyggelse i närområdet som en lämplig kompensation vid anspråkstagande av mark för exploatering.
Kommentar: Detta tillfogas som lämplig kompensationsåtgärd i texten.
SDF Maria-Gamla stan: Tillstyrks. Viktigt att arbetet utförs i samråd med stadsdelsförvaltningen.
Ingen kommentar.
2.3: Båtsport ska utvecklas med hänsyn till rådande motorbåtsförbud och hastighetsbegränsningar.
2.4: Befintliga småbåtshamnar och vinteruppläggningsplatser ska bevaras.
Stadsbyggnadskontoret: anser att det viktiga är att det finns plats för småbåtshamnar m m i staden och mindre viktigt att det är den befintliga situationen som ska bevaras.
Kommentar: Delmålet kommer omformuleras. Befintliga småbåtshamnar ska bevaras och utrymme för vinteruppläggning ska så långt som möjligt ges.
SDN Liljeholmen, Hägersten, Vantör, Kista: Då det kan finnas lokala synpunkter på vinteruppläggningsplatser i olika stadsdelar anser förvaltningarna att det bör vara en rekommendation och inte ett krav att dessa ska bevaras.
Kommentar: Delmålet kommer omformuleras: Befintliga småbåtshamnar ska bevaras och utrymme för vinteruppläggning ska så långt som möjligt ges.
SDN Kungsholmen, Norrmalm, Farsta, Spånga-Tensta, Rinkeby, Bromma: anser att det kan finnas lokala synpunkter på vinteruppläggningsplatser och att det därför ska vara en rekommendation men inte ett krav att de ska bevaras.
Kommentar: Delmålet kommer omformuleras: Befintliga småbåtshamnar ska bevaras och utrymme för vinteruppläggning ska så långt som möjligt ges.
SDF Maria-Gamla stan: Avstyrks (vinteruppläggningsplatser bör utgå). Områden som idag används som båtuppläggningsplatser är inom Maria-Gamla stan för det mesta parkmark i detaljplan med syfte att vara promenad- eller rekreativsytor. Den parkmark som idag disponeras för båtuppläggning under vår och höst ger ett skräpigt och ogästvänligt intryck med biltrafik och ofta otillåten parkering. Under vintertid ligger de upptagna båtarna i vissa fall på ömse sidor om promenadvägarna och upplevs av många som otrygga, mörka partier. Ur miljösynpunkt bör man beakta de skador som spill av miljöovänliga fernissor och färger vid målning och slipning medför. Båtuppläggningsplatser bör inte ta i anspråk medborgarnas tillgängliga parkmark i innerstaden inom tullarna. Däremot bör goda möjligheter erbjudas båtfolket utanför Stockholms innerstad. Stadsdelsförvaltningen anser att ”vinteruppläggningsplatser” ska utgå som punkt i strategin. Detta är en planfråga snarare än en vattenfråga.
Kommentar: Delmålet kommer omformuleras: Befintliga småbåtshamnar ska bevaras och utrymme för vinteruppläggning ska så långt som möjligt ges.
Gatu- och fastighetskontoret: I samband med arbetet att bygga 20 000 bostäder och utveckling av stadens parker och stränder kan alla vinteruppläggningsplatser inte bevaras, utan den frilagda ytan kan behöva utvecklas till park-naturmark eller ge plats för nybebyggelse. Punkten om bevarandet av vinteruppläggningsplatser skall utgå.
Kommentar: Delmålet kommer omformuleras: Befintliga småbåtshamnar ska bevaras och utrymme för vinteruppläggning ska så långt som möjligt ges.
Enskede-Årsta SDF: delar uppfattning om att befintliga småbåtshamnar och vinteruppläggningsplatser ska bevaras, dock är det angeläget att avfallshanteringen förbättras.
Kommentar: Delmålet kommer omformuleras: Befintliga småbåtshamnar ska bevaras och utrymme för vinteruppläggning ska så långt som möjligt ges. Åtgärder om avfallshantering återfinns

under respektive vattenområde.
2.5: Fiskemöjligheter ska bevaras och förbättras.
Fiskeriverket: Utsättning av fisk bör följa Fiskeriverkets strategi (Utsättning och spridning av fisk, Finfo 2001:8).
Kommentar: Det är av stor vikt att Fiskeriverkets föreskrifter följs och den tidigare formuleringen om krav på MKB tas bort.
Fiskeriverket: s. 18-81: I tre sjöar är målet "Fortsatt ansvar för fiskeförvaltningen hos Djurgården", i nio vattenområden är målet "Fortsatt fiske". Målet bör vara ett fungerande ekosystem med de fiskarter som finns i respektive sjö och en utveckling av fisket.
Kommentar: Delmål 1.3 c <i>Mark och vatten ska skötas på ett ekologiskt hållbart sätt</i> inkluderar ett fungerande ekosystem för de fiskarter som finns i respektive sjö. Det är inte självklart att fritidsfisket ska utvecklas i alla sjöar. Andra värden prioriteras i vissa sjöar.
SDN Liljeholmen, Hägersten, Vantör, Norrmalm, Farsta, Kungsholmen, Spånga-Tensta, Rinkeby, Kista, Bromma: Det är positivt att man vill bevara och förbättra fiskemöjligheterna som en del av stadens rekreativa värden anser förvaltningarna. Det kräver dock kontinuerliga kontroller av gifter i fiskar och kräftor, då dessa djur inplanteras i vissa fall i sjöar med kraftigt förorenade bottensediment. Överväganden bör också göras om utsättning och fiske ska ske i de mest förorenade sjöarna. Undersökningar behöver också göras vilka konsekvenser det blir av att inplanterad fisk blandas med det vilda beståndet. (<i>Kungsholmen: t.ex. beträffande havsöring.</i>)
Kommentar: Åtgärdsförslaget "Undersöka innehållet av miljögift i fisk" kompletteras med kräftor. Det är av stor vikt att Fiskeriverkets föreskrifter följs och den tidigare formuleringen om krav på MKB tas bort.
Enskede-Årsta SDF: är positiv till att bevara och förbättra fiskemöjligheterna som en del i stadens rekreativa värden. Kontroller av gifter i fiskar och kräftor krävs dock.
Kommentar: Åtgärdsförslaget "Undersöka innehållet av miljögift i fisk" kompletteras med kräftor.
SDN Skarpnäck: Det är positivt att man vill bevara och förbättra fiskemöjligheterna som en del av stadens rekreativa värden. Det kräver dock kontinuerliga kontroller av gifter i fiskar och kräftor, då dessa djur inplanteras i vissa fall i sjöar med kraftigt förorenade bottensediment. Överväganden bör också göras om utsättning och fiske ska ske i de mest förorenade sjöarna. Undersökningar behöver också göras vilka konsekvenser det blir av att inplanterad fisk blandas med det vilda beståndet.
Kommentar: Åtgärdsförslaget "Undersöka innehållet av miljögift i fisk" kompletteras med kräftor. Det är av stor vikt att Fiskeriverkets föreskrifter följs och den tidigare formuleringen om krav på MKB tas bort.
Fiskeriverket: Varje område bör ha en särskild fiskevårdsplan baserad på inventeringar där man ser till helheten och där prioriterade områden och insatser anges.
Kommentar: Ingen ändring av Strategins mål och åtgärder med hänvisning till den process med vilken dessa är framtagna. Frågan bör dock hanteras vidare inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Fiskeriverket: s. 18-81: I förslaget till mål för Judarn och Kyrksjön är målet att fisket skall ske på naturligt förekommande arter. I övrigt anges inte någon strategi för hur utsättningar av främmande arter skall hanteras.
Kommentar: Det framgår av beskrivningen av reservatsbestämmelserna att främmande arter inte får inplanteras.
Fiskeriverket: s. 18-81: Under punkten Förslag till åtgärder finns ett antal goda exempel på åtgärder som oftast handlar om att gynna fiskproduktionen i respektive vattenområde och analyser av gifter i fisk. Det finns dock inte angivet hur man skall hantera provsvaren från analyserna av miljögifter i fisk.
Kommentar: Frågan är angelägen och hanteras i den framtida miljöövervakningen, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Fiskeriverket: s. 18-81: Slutligen är det oklart om det är resultatet av provfisket som är Uppföljningsmättet eller endast om provfiske är utfört eller ej utfört.
Kommentar: Åtgärdsförslagen och deras uppföljningsmått förtydligas.

SDN Katarina - Sofia: En fisketrappa i Sickla kanal vid Sicklasjöns utlopp har byggts och det är självfallet angeläget att genom provfiske undersöka och följa innehållet av miljögifter i fisken.
Kommentar: Både provfiske och undersökning av miljögifter nämns redan i Strategin som förslag på uppföljningsmått.
Huddinge: föreslår också att man utreder möjligheterna att införa fritt handredskapsfiske i sjöarna.
Kommentar: Frågan bör hanteras in om det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
- Övergripande åtgärder -
Fiskeriverket: För att kunna bedriva en långsiktigt hållbar fiskevård och följa huruvida naturvärdena bibehålls bör provfisken genomföras. Detta nämns också i de flesta fall men inte under "ekologi/naturmiljö" utan under "fiske" och i samband med undersökning av miljöfarliga ämnen. Viktiga lek- och uppväxtmiljöer för fisk bör inventeras av samma anledningar. Detta nämns inte.
Kommentar: Frågan är angelägen och hanteras i den framtida miljöövervakningen, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. Inventeringar av lek- och uppväxtmiljöer (bör enligt tidigare synpunkter från Fiskeriverket gälla inte bara intressanta sportfiskearter) är sannolikt alltför arbetskrävande och kan bara göras i vissa fall.
2.6: Exploatering av obebyggda mark- och vattenområden ska kompenseras med likvärdig natur i närområdet. (Stockholms miljöprogram 4:2)
Stadsbyggnadskontoret: I vattenprogrammet är det kompensation av påverkan på vattenområdena som är relevant. Begreppet kompensation rymmer flera tolkningar. Vad som avses med kompensation för markintrång är dock fortfarande oklart och inte minst för påverkan på vattenområdena kan frågan behöva utredas.
Kommentar: Handledning för kompensation håller på att arbetas fram enligt mål i Miljöprogrammet.
Gatu- och fastighetskontoret: Kompensationen bör inriktas på kvalitetshöjning av natur i närområdet. Efter inventering och värdering av ianspråktagen mark bör kompensation genomföras för att balansera naturvärden.
Kommentar: Handledning för kompensation håller på att arbetas fram enligt mål i Miljöprogrammet.
SDN Liljeholmen, Hägersten, Vantör, Norrmalm, Farsta, Spånga-Tensta, Rinkeby, Kista, Bromma: önskar en tydligare formulering för att uppmärksamma vikten av att ett vattenområde som exploaterats kompenseras med likvärdiga kvaliteter inom samma område och till samma recipient. Delmålet föreslås få följande ny formulering: "Exploatering av vattenområden ska kompenseras med likvärdiga kvaliteter inom samma vattenområde".
Kommentar: Ny målformulering: "Exploatering av vattenområden ska kompenseras med likvärdiga kvaliteter inom samma vattenområde".
Kungsholmens SDF: Tydligare formulering för att betona vikten: "Exploatering av vattenområden ska kompenseras med likvärdiga kvaliteter inom samma vattenområde"
Kommentar: Ny målformulering: "Exploatering av vattenområden ska kompenseras med likvärdiga kvaliteter inom samma vattenområde".
SDF Maria-Gamla stan: Avstyrks (Omformuleras: exploatering kan kompenseras genom förädling av naturmark i närområdet). Frågan om obebyggda markområden är en planfråga och bör inte ingå i en vattenstrategi. Denna punkt kan få en inlåsande och stelbent effekt på framtida disposition av markområden.
Kommentar: Enligt PBL ska både mark och vatten beaktas i planeringen. Kompensationsfrågan kommer tas upp i strategidokumentet. Ny målformulering: "Exploatering av vattenområden ska kompenseras med likvärdiga kvaliteter inom samma vattenområde".

<p>2.7: Ingen exploatering ska ske i följande mark- och vattenområden (Stockholms miljöprogram 4:3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - områden som utreds för naturskydd - biotoper, biologiska spridningsvägar, buffertzoner och rekreationsytor som är särskilt värdefulla. - livsmiljöer för skyddsvärda arter enligt ArtArken.
<p>Gatu- och fastighetskontoret: I samband med , tillskapandet av 20.000 nya bostäder tar kontoret största möjliga hänsyn till de mark-och vattenområden som ska utredas för naturskydd. Målet bör modifieras.</p>
<p>Kommentar: Ingen ändring av Strategin med hänvisning till den process med vilken den är framtagen.</p>
<p>Vägverket, Region Stockholm: Beträffande målet ingen exploatering inom vissa mark- och vattenområden (2.7) kan en vägutbyggnad ibland tvingas göra intrång. Detta är någonting som naturligtvis så långt som möjligt undviks och om så sker ska åtgärder för att minimera intrånget och eventuella kompensationsåtgärder vidtas.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>Skönhetsrådet: vill här särskilt framhålla värdet av de fria vattenspeglarna och mötet mellan vattnet och de obebyggda stränderna eller branterna. Här finns ett mätbart brukande av landskapet - det estetiska – ett värde som kan inventeras t.ex. genom involverandet av kulturmiljövården i arbetet. <i>(Inlagt även under mål 2)</i></p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>2.8: Det mellankommunala samarbetet ska utvecklas för t.ex. plogning av skridskobanor och etablering av kanotleder. <i>(Förbehåll: Förutsättningar för bad, promenad, båt, fiske ska skapas samtidigt som växt- och djurliv kan existera utan att allvarligt störas.)</i></p>
<p>2.6. "Geografiska delmål och åtgärder" (s 16)</p>
<p>2.6.1. "Intressefrågor och prioritering" (s 16)</p>
<p>SGU: Det är viktigt att minska föroreningstillförseln till Mälaren som är vattentäkt för Stockholm med flera kommuner. Vad gäller prioritering anges att mindre vattenområden, till exempel småsjöar, är mer känsliga än Mälarens stora fjärdar och därför bör prioriteras högre. Ansträngningar att bevara Mälaren som dricksvattentäkt och åtgärder för att minska föroreningrisker måste emellertid ges högsta prioritet eftersom en alternativ vattenförsörjning saknas. En fylligare bedömning av risken med båttrafik och eventuellt också av behovet av reglering borde ha presenterats. En vidare utveckling är att planera för ytterligare reservvattentäkter.</p>
<p>Kommentar: Komplettering görs: Ansträngningar att bevara Mälaren som dricksvattentäkt och åtgärder för att minska föroreningrisker måste emellertid ges högsta prioritet eftersom en alternativ vattenförsörjning saknas.</p>
<p>Gatu- och fastighetskontoret: Strategiförslaget innehåller en omfattande redovisning för 33 vattenområden, alltifrån Saltsjön, Riddarfjärden och Östra Mälaren till Forsån och Skärholmsbäcken. Varje vattenområden är inventerat och har givits förslag till mål och åtgärder. För de lokala målen har bl.a. "Stockholms miljöprogram och dagvattenstrategin för Stockholm" arbetats in. Ingen prioritering har gjorts mellan vattenområdena. För de föreslagna åtgärderna i ett område anges olika ansvariga. Dessa har inte rangordnats eller tidsats inbördes. Vem som slutligen kommer att ansvara för åtgärderna behöver också ses över, t e x stadens ansvarsområde och statens.</p> <p><i>Kontoret anser att staden bör sträva mot de angivna geografiska delmålen. Åtgärdsförslagen kan utgöra en grund för ett fortsatt arbete och kommande beslut om insatser.</i></p>
<p>Kommentar: Åtgärdsförslagen utgör en grund för det fortsatta arbetet och kommande beslut om insatser, se nytt kapitel ang. organisation samt arbets sätt.</p>
<p>Enskede-Årsta SDF: anser vidare att målkonflikterna bör tydliggöras bättre. Det kan till exempel röra nya bostäder och arbetsplatser i förhållande till krav på grönområden för rekreation och</p>

fritid och bevarandeintressen.
Kommentar: Se tjänsteutlåtande samt andra program i staden med vattenanknytning under övergripande mål.
Fiskeriverket: s. 16, 4:e stycket: Detta stycke upprepas i stycke 5.
Kommentar: Korrigering görs.
SNF: s.16 Intressefrågor..., stycke 1 och stycke 4, I första stycket talas om att vissa områden ska ges högre prioritet än andra, medan tredje stycket klart och tydligt menar att ingen prioritering har gjorts mellan områdena - vilket stämmer?
Kommentar: Förtydligande görs.
SNF: s.16 Intressefrågor..., stycke 2, 2 mening, Meningen är oklart formulerad. Den skulle gå att tolka som att rekreationsintressen ska framhållas före bevarandeintressen; om det mot förmodan är så som meningen ska tolkas så är det olämpligt att ha en sådan kategorisk inställning.
Kommentar: Detta är ett exempel på målkonflikt. Förtydligande görs.
Länsstyrelsen, Stockholms län: är enig med Stockholm stad i dess prioritering av vattenområden efter känslighet. Länsstyrelsen anser vidare att det är föredömligt av staden att peka på några av de målkonflikter som finns i strategin. Förutom de nämnda målkonflikterna vill Länsstyrelsens uppmärksamma Stockholm stad på ett ytterligare problem som i framtiden kan visa sig ha stor betydelse. Målen som rör minskat näringsinnehåll kan komma att medföra ökad tillgänglighet av vissa miljögifter. Det är väl känt att organismernas innehåll av miljögifter är större i mer näringsfattiga ekosystem. Länsstyrelsen anser dock att problemen med övergödning i dagsläget utgör ett större problem än vattenorganismernas exponering för miljögifter. Att minska näringsinnehållet bör därför tills vidare prioriteras. Undantag i enskilda vattenområden finns dock, t.ex. i Brunnsviken, Trekanten Saltsjön och Klara sjö. Länsstyrelsen anser för övrigt att det är angeläget att i det fortsatta arbetet prioritera åtgärderna inom och mellan de olika vattenområdena och att försöka nå en konsensus mellan olika intressen och insatser (se avsnitt om gemensam vattenplanering).
Kommentar: Åtgärdsförslagen utgör en grund för det fortsatta arbetet och kommande beslut om insatser, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt.
2.6.2. Delmål och åtgärdsförslag (s 16)
Stockholm Vatten: s. 18ff. Groddjur som nämns på fler sjöar under "ekologi" borde behöva en kraftfullare insats än "upprätta skötselplan för vattenområde". Beskriv specifikt vad som behöver göras för att gynna groddjuret samt om det gäller grodor eller salamandrar. I förslag till mål för vattenkvaliteten används ofta beteckningar som "< höga halter". Detta är svårtolkat. Skriv i stället i text och förklara. Under Recipient-dagvatten står det: "Oönskad tillförsel av näringsämnen och miljögifter". Skriv i stället att problemet är Tillförsel av näringsämnen och miljögifter. Under Recipient-renat avlopp står det: "Inga enskilda avlopp på kolonilotterna inom koloniområdena." Skriv i stället: Inga enskilda avlopp inom koloniområdena. Använd inte den gammalmodiga beteckningen blågröna alger. Skriv i stället cyanobakterier. Vid redogörelse av nuvarande förhållanden uppges att problemen för nästan alla vattenområden är "Ökad igenväxning. Ogynnsam livsmiljö för känsliga växt- och djurarter." För att få en tydligare beskrivning borde en gradering göras.
Kommentar: Komplettering görs.
SDN Kungsholmen, Årsta-Enskede: har begränsad rådighet över åtgärder för att uppnå god ekologisk status för vattenområden och ser därför mycket positivt på ett processinriktat arbetsätt med bred förankring i och kompetens från stadens förvaltningar. Förvaltningen föreslår att en gemensam åtgärdsplan för nämnder och bolag tas fram för vattenarbetet.
Kommentar: Se nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt.
SDN Kungsholmen, Årsta-Enskede: Ansvarsfrågan kring skötseln av vattennära områden är

<p>idag otydlig. Trots skötselplaner som reglerar ansvarsfördelningen råder det i vissa fall oklarheter kring ansvaret för skötseln vid strandnära lägen i zonen mellan fritt vatten och land. Frågan bör lyftas inom staden och behandlas så att inga oklarheter ska råda kring ansvarsfördelning och gränsdragning vid skötseln.</p>
<p>Kommentar: Se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.</p>
<p>SDF Skarpnäck: Stadsdelsförvaltningen vill berömma arbetet med att ta fram ett mycket gediget faktaunderlag <i>Vattenprogram för Stockholm 2000</i>, vilket är en förutsättning för att fatta realistiska beslut om åtgärder.</p> <p>Insatserna är inte kostnadsberäknade. Förvaltningens nuvarande budgetramar medger inte ökade driftskostnader. Det är därför angeläget att resurser tillskapas för att åtgärderna ska kunna realiseras.</p>
<p>Kommentar: Se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. Tag med finansieringen i tjutet.</p>
<p>SGU: tar inte ställning till beskrivningen av respektive sjö eller vattenområde eller till de mål och åtgärder som anges. Om alla åtgärder utförs kommer föroreningsbelastningen minskas. Den ökade provtagningen av grundvatten och källidentifiering kommer öka kunskapen om urban föroreningspåverkan och ge underlag för om ytterligare åtgärder behöver vidtas.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>Länsstyrelsen, Stockholms län: De föreslagna delmålen är föredömligt presenterade tillsammans med föreslagna åtgärder och nulägesbeskrivningar. <i>De olika åtgärderna omfattar såväl renodlad vattenvård, naturvård som kunskapsförsörjning. Detta vittnar om att Stockholm Stad har anammat en bred helhetssyn på vattenvården i kommunen.</i></p> <p>Länsstyrelsen har inte möjlighet att i detalj kommentera alla föreslagna objektspecifika åtgärder i vattenstrategin. Nedan kommenteras dock ett par av åtgärderna i sjön Magelungen. Kommentarererna kan dock ses som generella för den typ av åtgärder som berörs.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>

Laduviken
Nuvarande förhållande
<p>Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten. Skriv ut "Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten"</p>
<p>Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.</p>
<p>Stockholm Vatten: Recipient renat avloppsvatten. Skriv ut "Ingen tillförsel av renat avloppsvatten"</p>
<p>Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.</p>
<p>Djurgårdsförvaltningen: Övrig rekreation, Vidtagna åtgärder; Vindskydd m. eldplats , trappa på sydsidan och tre bryggor.</p>
<p>Kommentar: Nuvarande förhållanden kompletteras enligt synpunkt.</p>
<p>Djurgårdsförvaltningen: Stryk pågående åtgärd rörande översiktsplan och naturreservatsbildning.</p>
<p>Kommentar: Pågående åtgärd styrks inte men ändras till " Fördjupning av översiktsplanen (ÖP) för Nationalstadsparken."</p>
<p>Naturhistoriska riksmuseet: Laduvikens vattenfauna är väl dokumenterad via bl.a. bottenfaunaundersökningar och specialinventeringar avseende mollusker och trollsländor. Inventeringarna har visat att det finns flera ovanliga arter i sjön. Bl.a. förekommer ett stort bestånd av den i Sverige tämligen sällsynta stora dammusslan (<i>Anodonta cygnea</i>).</p>
<p>Kommentar: Uppgiften finns redan i Faktaunderlag, Vattenprogram 2000.</p>
Mål och åtgärder
<p>Stadsbyggnadskontoret: För <i>Laduviken</i>, Lappkärret, Spegeldammen och Isbladskärret kan bara Djurgårdsförvaltningen göra skötselplaner. Om dessa samtycker till att skötselplaner bör tas fram kan åtgärden stå kvar men med KDF som ansvarig, annars bör åtgärden strykas.</p>
<p>Kommentar: Ansvarig för upprättande av skötselplaner ändras till Djurgårdsförvaltningen (Kdf).</p>
<p>Djurgårdsförvaltningen: <i>Ekologi/Naturmiljö:</i> Skötselplaner för vattenområdet bör upprättas av</p>

KDF och Länsstyrelsen.
Kommentar: Ansvarig för upprättande av skötselplaner ändras till Djurgårdsförvaltningen (Kdf).
Djurgårdsförvaltningen: Ekologi/Naturmiljö: KDF planerar för nytt utskov, vandringstrappa.
Kommentar: Anläggande av fisktrappa i Laduvikens utlopp infogas som åtgärdsförslag för Laduviken under Ekologi/Naturmiljö.
Djurgårdsförvaltningen: Recipient, dagvatten: KDF har, tillsammans med SL, VV och Gfk, planer på att anlägga en vattenpark för behandling av dränvatten och vägdagvatten från Roslagsvägen..
Kommentar: Anläggande av vattenpark för behandling av dränvatten och vägdagvatten från Roslagsvägen infogas som åtgärdsförslag för Laduviken under Recipient, dagvatten.
Stockholm Vatten: Recipient dagvatten/Förslag till åtgärd. Ansvar ej klart för rening av trafikdagvatten från Roslagsvägen/Norra Länken. (Df, VV, AH, SVAB, SL) Dagvatten från Universitetsparkeringen bör renas. (Akademiska Hus) Ansvar ej klart (Df, VV, AH, SVAB, SL) Recipient, bräddvatten: ändra till "Ingen ändring av nuvarande förhållanden" Recipient, renat avloppsvatten: ändra till "Ingen ändring av nuvarande förhållanden"
Kommentar: Målen för "Recipient, bräddvatten" och "Recipient, renat avloppsvatten" ändras enligt synpunkt. Reningsåtgärder för Norra Länken och Roslagsvägen skrivs som två separata åtgärder där huvudansvaret för genomförandet rörande Norra Länken läggs hos Vägverket och huvudansvaret för genomförandet rörande Roslagsvägen läggs hos Djurgårdsförvaltningen. Åtgärdsförslaget rörande Universitetsparkeringen ändras inte.
Djurgårdsförvaltningen: Ekologi/Naturmiljö: Ändra åtgärdsförslaget rörande naturreservatsbildning till "Utveckla det juridiska skyddet för Nationalstadsparken (Lst) och fullfölja den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken. (Sbk)"
Kommentar: Åtgärdsförslaget "Fullfölj naturreservatsbildningen" ändras till "Utred naturreservat och fullfölj den fördjupade översiktsplanen. (Sbk)".
Naturhistoriska riksmuseet: Sjöns vattenstånd hålls uppe genom ett dämme i utloppet (Husarbäcken). Men detta hindrar samtidigt att fisk kan vandra upp i Laduviken från Värtan. Önskvärt är att fisk såsom mört, abborre och gädda m.fl. arter kan nå Laduviken vid anläggning av ett s. k. "omlöp". Det är också önskvärt att kunna reglera sjöns vattennivå något med högre vattenstånd under vår och höst. En lämplig och biologiskt optimal vattenregim bör slås fast och följas genom fortlöpande reglering av dämnet. Sumpskogen och våtmarkerna i väster borde eventuellt åtgärdas för att öka möjligheten för sjöfågel att häcka. Det tidigare anlagda kanalsystemet i sjöns västra del har sannolikt inte varit till nytta. Det borde övervägas att schakta området jämnt för att åstadkomma bättre miljöer för födosök och häckning av sjöfågel. Det skulle vara värdefullt är att få tillbaka en skrattmåskoloni, eftersom den samtidigt också skulle gynna flera andra fågelarter som kan söka skydd av måskolonin. Naturvårdsbete med nötboskap bör införas på sjöns norra och västra sida för att förhindra igenväxning av strandbiotoperna. Sjöns status bör fortsättningsvis bevakas noga och ett särskilt program för restaurering bör upprättas för att nå önskade resultat.
Kommentar: Frågan hanteras redan delvis inom åtgärdsförslaget "Upprätta skötselplan för vattenområdet". Synpunkterna tas dessutom tillvara inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Lappkärret
Nuvarande förhållande
Naturhistoriska riksmuseet: Naturhistoriska riksmuseet delar inte strategidokumentets beskrivning av "nuvarande förhållanden" och "problem" i Lappkärret, där en bild målas upp av kärret som en svårt övergödd vattenmiljö med litet siktdjup (grumling?). Beskrivningen syftar troligen på det tidigare stadium i Lappkärrets biologiska utveckling då bottnarna ännu ej var vegetationsklädda. Detta, i kombination med rudans introduktion, resulterade i en "top-down"-effekt som ledde till algblomning och grumling av vattenmassan.

<p>Naturhistoriska riksmuseet vill i stället förorda följande beskrivning av Lappkärrret som bl.a. baserar sig på de av museet utförda biologiska undersökningar som genomförts här under det sena 1990-talet: Lappkärrret är en av Stockholms värdefullaste fågelsjöar genom förekomsten av flera sällsynta arter. Den är också en mycket värdefull våtmarksmiljö för groddjur och vatteninsekter, t.ex. trollsländor. Som mest häckade flera par smådopping och tre par svarthakedopping och rörhöna och snatterand här på 1970-talet. Efter dämningseffektens avklingande med sämre näringstatus och också illegal inplantering av rudor i sjön har fågellivet blivit sämre, men sjön är fortfarande en mycket viktig lokal för ovannämnda änder och doppingar. Sjön genomgår en igenväxning med nya organismer som vandrar in. Från 2002 –2004 har förekomst av den rödlistade vinterflicksländan (<i>Sympecma fusca</i>) konstaterats i kärret.</p> <p>Idag har ett stort bestånd av hornsärv (<i>Ceratophyllum demersum</i>) brett ut sig på bottenarna, vilket har gynnsam effekt på vattenkvaliteten och utgör också god miljö för de smådjur (trollsländelarver mm) som bl.a. doppingarna lever av. Sjön har också vassbälte, kaveldun, flytbladsvegetation omväxlande med klarvattensytor. Vassbältet och strandzonens växtsamhällen med högrörter, gräs och starrarter samt videbuskage ger Lappkärrrets fåglar visst skydd och näring, men missgynnar samtidigt många arter som kräver öppnare stränder. De tidigare röjningar av strandvegetation som gjorts (Projekt Ekovatten WWF) för att förhindra igenväxningen har varit gynnsamma för fågelfaunan generellt.</p>
<p>Kommentar: Nuvarande förhållanden kommer omarbetas och förtydligas.</p>
<p>Stockholm Vatten: I sjön/Fiske: Lägg till <u>oönskad</u> insättning av ruda. (inget tillstånd) Recipient, bräddvatten: Skriv "Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten" Recipient, renat avloppsvatten: Skriv "Ingen tillförsel av renat avloppsvatten"</p>
<p>Kommentar: Vidtagna åtgärder samt nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.</p>
<p>Djurgårdsförvaltningen: Stryk pågående åtgärd rörande översiktsplan och naturreservatsbildning.</p>
<p>Kommentar: Pågående åtgärd styrks inte men ändras till "Fördjupning av översiktsplanen (ÖP) för Nationalstadsparken."</p>
<p>Djurgårdsförvaltningen: Fiske: Vidtagna åtgärder ändras till "Insättning av ruda av okänd."</p>
<p>Kommentar: Vidtagna åtgärder ändras till "Oönskad insättning av ruda".</p>
<p>Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)</p>
<p>Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.</p>
<p>Djurgårdsförvaltningen: Övrigt: Planering för utlopp direkt Värtan</p>
<p>Kommentar: Endast åtgärder som rent fysiskt är påbörjade hanteras här.</p>
<p>Mål och åtgärder</p>
<p>Djurgårdsförvaltningen: Ekologi/Naturmiljö: Skötselplaner för vattenområdet bör upprättas av KDF och Länsstyrelsen.</p>
<p>Kommentar: Ansvarig för upprättande av skötselplaner ändras till Djurgårdsförvaltningen (Kdf).</p>
<p>Stadsbyggnadskontoret: För Laduviken, Lappkärrret, Spegeldammen och Isbladskärret kan bara Djurgårdsförvaltningen göra skötselplaner. Om dessa samtycker till att skötselplaner bör tas fram kan åtgärden stå kvar men med KDF som ansvarig, annars bör åtgärden strykas.</p>
<p>Kommentar: Ansvarig för upprättande av skötselplaner ändras till Djurgårdsförvaltningen (Kdf).</p>
<p>Djurgårdsförvaltningen: Ekologi/Naturmiljö: Ändra åtgärdsförslaget rörande naturreservatsbildning till "Utveckla det juridiska skyddet för Nationalstadsparken (Lst) och fullfölja den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken. (Sbk)"</p>
<p>Kommentar: Åtgärdsförslaget "Fullfölj naturreservatsbildningen" ändras till "Utred naturreservat och fullfölj den fördjupade översiktsplanen. (Sbk)".</p>
<p>Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten: Skriv "Ingen ändring av nuvarande förhållanden" Recipient, renat avloppsvatten. Skriv "Ingen ändring av nuvarande förhållanden" Övrigt/Förslag till åtgärder: Leda kärrets utlopp till Lilla Värtan. (SVAB) ? Bör detta inte vara Djurgårdsförvaltningens ansvar inom Ekoparken?</p>
<p>Kommentar: Målen för "Recipient, bräddvatten" och "Recipient, renat avloppsvatten" ändras enligt synpunkten. Som ansvarig för åtgärden att leda utloppet till Lilla Värtan anges Stockholm Vatten</p>

tillsammans med Djurgårdsförvaltningen.
Djurgårdsförvaltningen: Ekologi/Naturmiljö: Att upprätta skötselplaner för området bör räcka för att skydda och bevara naturvärdena varför åtgärdsförslaget att fullfölja naturreservatsbildningen bör strykas.
Kommentar: Åtgärdsförslaget "Fullfölj naturreservatsbildningen" ändras till "Utred naturreservat och fullfölj den fördjupade översiktsplanen".
Naturhistoriska riksmuseet: Lappkärrets status beträffande djurliv och näringstillstånd bör följas regelbundet med inventeringar och provtagningar (miljöövervakning). Med hänsyn till sjöfågelpopulationernas utveckling vidtas relevanta åtgärder. Dessa kan vara att återkommande decimera sjöns rudstam (biomanipulering via reduktionsfiske) och att i sjöns närmaste omgivning, med rotorkultivator, hålla efter viss igenväxning av strandvegetationen. Sannolikt skulle även betesdjur i sjöns närmaste omgivning få gynnsam effekt. En expertgrupp bör årligen sammankallas av förvaltaren (Kungl. Djurgårdsförvaltningen) för utvärdering av åtgärder och förslag på nya.
Kommentar: Frågan hanteras i det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt.
Spegeldammen
Nuvarande förhållande
Djurgårdsförvaltningen: Ekologi/Naturmiljö: Stryk "Brist på skötsel. Utsättning av fisk (Privat put-and-takefiske)." under "Orsak"
Kommentar: "Brist på skötsel" stryks men "Utsättning av fisk (Privat put-and-takefiske)." kvarstår
Djurgårdsförvaltningen: Ekologi/Naturmiljö: komplettera Vidtagna åtgärder med "Groddammar anlagda vid utlopp. Kontinuerlig vass slåtter".
Kommentar: Vidtagna åtgärder kompletteras med "Groddammar i utloppet" för "Ekologi/Naturmiljö". Uppgiften om Vassslåtter skrivs under vidtagna åtgärder för "Fiske".
Djurgårdsförvaltningen: Fiske: komplettera Vidtagna åtgärder med "Torrläggning reduktionsfiske av mört".
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Djurgårdsförvaltningen: Stryk pågående åtgärd rörande översiktsplan och naturreservatsbildning.
Kommentar: Pågående åtgärd styrks inte men ändras till "Fördjupning av översiktsplanen (ÖP) för Nationalstadsparken."
Naturhistoriska riksmuseet: Naturhistoriska riksmuseet delar inte strategidokumentets beskrivning av "nuvarande förhållanden" och "problem" i Spegeldammen, där en bild målas upp av dammen som en svårt övergödd vattenmiljö med litet siktdjup (grumling?). Beskrivningen syftar troligen även här på det tidigare stadium i Spegeldammens biologiska utveckling då bottenarna ännu ej var vegetationsklädda (jmf Lappkärr). Detta, i kombination med introduktion av ruda och mört samt utsättning av stora mängder laxfisk, resulterade i en "top-down"-effekt som ledde till algblomning, grumling av vattenmassan samt syrebrist i bottenarna. Naturhistoriska riksmuseet vill i stället förorda följande beskrivning av Lappkärr, som bl.a. baserar sig på de av museet utförda biologiska undersökningar som genomförts här från det sena 1990-talet och t o m 2004: Spegeldammen, eller som den ofta benämns Solfångardammen, skapades på 1980-talet i samband med att den gamla skjutbanan lades ner och området sanerades. Dammen är som djupast ca två meter och genomgår, som Lappkärr, ständiga förändringar. I samband med restaureringen av Laduviken under 1970-talet deponerades omfattande mängder muddermassor i tillrinningsområdet, vilka sedan läckt närsalter som påskyndat tillväxten av vegetationen runt dammen och algproduktionen i sjön. Successivt har förhållandena stabiliserats och liksom i Lappkärr har hornsärv (<i>Ceratophyllum demersum</i>) tagit över bottenvegetation vilket har varit gynnsamt för vattenkvaliteten och smådjuren i vattenmiljön. Dammen hyser en mycket rik sländfauna (trollsländor) med flera sällsynta arter, bl.a. vinterflickslända (<i>Sympecma fusca</i>). Även molluskfaunan hyser ovanliga arter. Störst betydelse har sjön som lekområde både för

<p>mindre och större vattensalamander, den sistnämnda är en hotad art i hela EU-området (ingår bland habitatdirektivets arter). I dammen förekommer också smådopping, snatterand, rörhöna och mindre strandpipare i varierande antal. Öring och regnbåge inplanteras i dammen årligen för sportfiskeändamål ("put-and-take"- fiske). Även ruda och mört förekommer. Fiskbestånden är ett hot mot vattensalamandrar. Spegeldammen har en stor roll för fladdermuspopulationen i omgivningen. Inte mindre än sex fladdermusarter har observerats i området.</p>
<p>Kommentar: Nuvarande förhållanden kommer omarbetas och förtydligas.</p>
<p>Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten: Skriv "Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten" Recipient, renat avloppsvatten: Skriv "Ingen tillförsel av renat avloppsvatten"</p>
<p>Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.</p>
<p>Djurgårdsförvaltningen: Ekologi/Naturmiljö: Stryk "Risk för minskad population av f.a. större vattensalamander." Under "Problem"</p>
<p>Kommentar: Fiskbeståndet är ett hot för den större vattensalamander då dess yngel äts upp av fisken.</p>
<p>Sportfiskarna: (Fiske) Fiskeklubb arrenderar för put-and-takefiske.</p>
<p>Kommentar: Ingen ändring av Strategin.</p>
<p>Mål och åtgärder</p>
<p>Djurgårdsförvaltningen: Ekologi/Naturmiljö: Skötselplaner för vattenområdet bör upprättas av KDF och Länsstyrelsen.</p>
<p>Kommentar: Ansvarig för upprättande av skötselplaner ändras till Djurgårdsförvaltningen (Kdf).</p>
<p>Stadsbyggnadskontoret: För Laduviken, Lappkäret, Spegeldammen och Isbladskäret kan bara Djurgårdsförvaltningen göra skötselplaner. Om dessa samtycker till att skötselplaner bör tas fram kan åtgärden stå kvar men med KDF som ansvarig, annars bör åtgärden strykas.</p>
<p>Kommentar: Ansvarig för upprättande av skötselplaner ändras till Djurgårdsförvaltningen (Kdf).</p>
<p>Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten: Skriv "Ingen ändring av nuvarande förhållanden" Recipient, renat avloppsvatten. Skriv "Ingen ändring av nuvarande förhållanden"</p>
<p>Kommentar: Målen ändras enligt synpunkt.</p>
<p>Djurgårdsförvaltningen: Ekologi/Naturmiljö: Ändra åtgärdsförslaget rörande naturreservatsbildning till "Utveckla det juridiska skyddet för Nationalstadsparken (Lst) och fullfölja den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken. (Sbk)"</p>
<p>Kommentar: Åtgärdsförslaget "Fullfölj naturreservatsbildningen" ändras till "Utred naturreservat och fullfölj den fördjupade översiktsplanen. (Sbk)".</p>
<p>Naturhistoriska riksmuseet: Solfångardammens vattenmiljöer bör i första hand utvecklas med inriktning på groddjurens, vatteninsekternas och doppingarnas behov av habitat. Dammen bör miljöövervakas kontinuerligt enligt ett kontrollprogram. Inventering av bottenfauna bör också upprepas regelbundet. På längre sikt bör sjön reduktionsfiskas avseende mört samt ruda och strandvegetationen bör skördas.</p> <p><i>Dammen är inte lämplig för utsättning av laxfisk (put-and-take- fiske), vilket borde upphöra till förmån för bl.a. groddjuren och sjöfågeln. Ett särskilt ansvar föreligger enligt EUs habitatdirektiv att värna om stora vattensalamanderns lekområden.</i></p> <p>Eventuella planer på att plantera in kräftor vore dessutom katastrofalt för de ovanligare sländorna och groddjuren.</p> <p>Liksom för nationalstadsparkens övriga sjöar och våtmarker bör situationen följas noga enligt ett miljöövervakningsprogram, fastställt av ett expertråd sammankallat av förvaltaren (Kungl. Djurgårdsförvaltningen).</p>
<p>Kommentar: Stockholm stad har begränsade möjligheter att påverka användandet av Spegeldammen då ansvaret för förvaltningen av marken och vattnet ligger hos Kungliga Djurgårdsförvaltningen. Synpunkterna tas dock tillvara i det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.</p>

Isbladskärret
Nuvarande förhållande
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten: Skriv "Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten" Recipient, renat avloppsvatten: Skriv "Ingen tillförsel av renat avloppsvatten"
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)
Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.
Djurgårdsförvaltningen: Ekologi/Naturmiljö: Stryk "Brist på skötsel." under "Orsak"
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Djurgårdsförvaltningen: Stryk pågående åtgärd rörande översiktsplan och naturreservatsbildning.
Kommentar: Pågående åtgärd styrks inte men ändras till "Fördjupning av översiktsplanen (ÖP) för Nationalstadsparken."
Djurgårdsförvaltningen: Fiske: Komplettera med "Primärt fågelsjö" under "Orsak"
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Naturhistoriska riksmuseet: Isbladskärret är Stor-Stockholms mest besökta fågelsjö och har stora faunistiska och rekreativa värden. Isbladskärret har idag öppen vattenyta främst i sin nordvästra hälft samt ett parti i sydost. Klarvattenytorna förbinds med rännor av öppet vatten. I övrigt täcks vattenytan av bladvass, ibland med bräm av bredkaveldun. Igelknopp, dyblad och andmat spelar också stor roll. Sjöns utflöde sker genom ett reglerbart dike i söder. Längs delar av Isbladskärrets södra och nordvästra delar finns kantdiken. Sjön har ett största djup av ca 1 m. Fågellivet är rikt. Häger häckar i träd (främst al) i sjöns norra del. Vitkindad gås, grågås, vigg och knipa kan nämnas bland häckfåglarna, liksom de sällsyntare arterna snatterand och smådopping. Under sträcktid i juni-augusti ses många arter rastande vadare. Isbladskärrets omgivning är en god lokal för fladdermöss, varav fem arter har påträffats. I bottenfaunan finns linsskivsnäcka, en ovanlig art med vikande förekomster i landet. Vattenmiljön är också rik på olika arter av trollsländor. Både större och mindre vattensalamander har påträffats, men missgynnas av förekomsten av fisk, i detta fall småspigg och ruda.
Ingen kommentar.
Djurgårdsförvaltningen: Ekologi/Naturmiljö: Komplettera med "Planerad restaurering och införande av nivåregleringsschema och slåtter schema." under "Pågående åtgärder.
Kommentar: Endast åtgärder som rent fysiskt är påbörjade hanteras här.
Mål och åtgärder
Djurgårdsförvaltningen: Ekologi/Naturmiljö: Skötselplaner för vattenområdet bör upprättas av KDF och Länsstyrelsen.
Kommentar: Ansvarig för upprättande av skötselplaner ändras till Djurgårdsförvaltningen (Kdf).
Stadsbyggnadskontoret: För Laduviken, Lappkärret, Spegeldammen och Isbladskärret kan bara Djurgårdsförvaltningen göra skötselplaner. Om dessa samtycker till att skötselplaner bör tas fram kan åtgärden stå kvar men med KDF som ansvarig, annars bör åtgärden strykas.
Kommentar: Ansvarig för upprättande av skötselplaner ändras till Djurgårdsförvaltningen (Kdf).
Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten: Skriv "Ingen ändring av nuvarande förhållanden" Recipient, renat avloppsvatten. Skriv "Ingen ändring av nuvarande förhållanden"
Kommentar: Målen ändras enligt synpunkt.
Djurgårdsförvaltningen: Ekologi/Naturmiljö: Ändra åtgärdsförslaget rörande naturreservatsbildning till "Utveckla det juridiska skyddet för Nationalstadsparken (Lst) och fullfölja den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken. (Sbk)"
Kommentar: Åtgärdsförslaget "Fullfölj naturreservatsbildningen" ändras till "Utred naturreservat och fullfölj den fördjupade översiktsplanen. (Sbk)".
Naturhistoriska riksmuseet: En optimal vattenregim bör upprättas över önskvärt vattenstånd månad för månad och följas genom reglering av utloppet i söder. Isbladskärrets status beträffande djurliv och näringstillstånd bör följas regelbundet med inventeringar och provtagningar (miljöövervakning). Med hänsyn till sjöfågelpopulationernas utveckling

<p>vidtas relevanta åtgärder. Dessa kan vara att återkommande decimera sjöns fiskstam (biomanipulering via reduktionsfiske) och att i sjöns närmaste omgivningar, med rotorkultivator, hålla efter viss igenväxning av strandvegetationen. Sannolikt skulle även betesdjur i sjöns närmaste omgivning få gynnsam effekt. En expertgrupp bör årligen sammankallas av förvaltaren (Kungl. Djurgårdsförvaltningen) för utvärdering av åtgärder och förslag till nya.</p>
<p>Kommentar: Inga större förändringar av åtgärder/mål görs med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågan hanteras dock i det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt.</p>
<p>Räcksta Träsk</p>
<p>Nuvarande förhållande</p>
<p>Sportfiskarna: (Fiske) <i>nuvarande förhållanden:</i>   Tag bort put-and-takefiske, gäller ej   Tag bort handikappfiske <i>vidtagna åtgärder:</i>   Tag bort handikappfiske   Tag bort utsättning av regnbåge</p>
<p>Kommentar: Put-and-takefiske och handikappfiske tas bort under nuvarande förhållanden. Under vidtagna åtgärder kvarstår tidigare handikappfiske och utsättning av regnbåge.</p>
<p>Kyrkogårdsförvaltningen: Räcksta begravningsplats finns i grannskapet med gravar och minneslund för askor, planerade kistgravar på ca 300m avstånd samt krematorium.</p>
<p>Kommentar: Nuvarande förhållanden för "Recipient, dagvatten" kompletteras med "krematorium, begravningsplats".</p>
<p>Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten: Skriv "Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten"   Recipient, renat avloppsvatten: Skriv "Ingen tillförsel av renat avloppsvatten"</p>
<p>Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.</p>
<p>Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)</p>
<p>Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.</p>
<p>Kyrkogårdsförvaltningen: Generellt undviks växtgödning i görligaste mån, kistgravsområdet uppfyller NV krav enligt Rapport 1586 (1982) med åtskiljande markskikt som hindrar organismer, tungmetaller o dyl att nå grundvattnet och därmed ev Räcksta Träsk. Krematoriet är utrustat med modern rökgasreningsutrustning, som genom mätningar och spridningsberäkningar visat sig reducera för bl a Räcksta Träsk väsentliga emissioner till under gällande gränsvärden. Angående den föreslagna naturreservatsbildningen för Grimsta-Blackeberg har kyrkogårdsnämnden i ett tidigare yttrande förklarat sig stödja denna. Räcksta träsk har också ett betydande rekreativvärde för besökande till begravningsplatsen.</p>
<p>Kommentar: "Vidtagna åtgärder i tillrinningsområdet" kompletteras med "Reducering av föroreningar i luftutsläpp från krematoriet."</p>
<p>Mål och åtgärder</p>
<p>Stockholm Vatten: Recipient dagvatten/Förslag till åtgärder: ~~Befintlig oljeavskiljare vid Räckstarondellen kompletteras med ytterligare reningssteg. (SVAB)~~ Funktionerna på befintlig oljeavskiljare vid Räckstarondellen utreds. Kompletteras eventuellt med ytterligare reningssteg. (SVAB)   Recipient bräddvatten: Skriv "Ingen ändring av nuvarande förhållanden"   Recipient, renat avloppsvatten. Skriv "Ingen ändring av nuvarande förhållanden".</p>
<p>Kommentar: Åtgärdsförslaget ang. befintlig oljeavskiljare samt målen för "Recipient, bräddvatten" och "Recipient, renat avloppsvatten" ändras enligt synpunkt.</p>
<p>SDN Hässelby-Vällingby: För att förhindra att oljefilm täcker ytan på Räcksta Träsk flera gånger varje år ska alla tillopp till träsket förses med oljeavskiljare. Det innebär även mindre utsläpp till Mälaren.</p>
<p>Kommentar: Frågan hanteras redan delvis inom åtgärdsförslagen "Ytterligare rening av</p>

<p>dagvattnet" samt " Utred möjligheterna att minimera risk för förorening vid trafikolycka". Utöver detta söks medel från Miljömiljarden för åtgärder i Grimsta dagvattenledning. Frågan bör även hanteras vidare inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Carin Sjöman, Bromma: Förbjud fiske med kastspö i sjön för att förhindra att fåglar skadas och dör då det försöker äta drag och linor som fastnat i botten och istället fastnar i näbben/strupen.</p>
<p>Kommentar: Ingen ändring av Strategin med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågan hanteras dock inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Carin Sjöman, Bromma: Sätt upp soptunnor längs de stora gångvägarna runt sjön.</p>
<p>Kommentar: Frågan bör dock hanteras inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Judarn</p>
<p>Nuvarande förhållande</p>
<p>Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten: Skriv "Ingen tillförsel av renat avloppsvatten"</p>
<p>Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.</p>
<p>Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)</p>
<p>Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.</p>
<p>Naturhistoriska riksmuseet: Sjön Judarn i västerort, mellan Åkeshov och Södra Ängby, ingår i ett naturreservat sedan 1995. Sjön omges av en vidsträckt alsumpskog med höga naturvärden. Judarn har även utsetts till Natura 2000-område med referens till att en population av större vattensalamander (habitatdirektiv-art) har påträffats här. Enligt "Vattenprogram för Stockholm 2000" förekommer alla Stockholms fem fridlysta groddjursarter i Judarn och i dess nära omgivning. Den omgivande naturen ger också goda övervintrings- och födosökmöjligheter för groddjuren. I "Vattenprogram för Stockholm 2000" konstateras vidare att "utsättning av signalkräfta gjordes av Stockholms stad i början av 1990-talet. Efter en tidig isläggning vintern 1995-96 uppstod syrebrist i Judarn. Detta resulterade i att hela beståndet av signalkräftor dog. Signalkräfta sattes ut igen 1998 och 1999 och bildar 2001 ett fiskbart bestånd". Upprepade undersökningar under 2003 och 2004* av groddjursförekomsten i området har påvisat en dramatisk minskning i artfrekvens. Endast vanlig padda och (möjligen) vanlig groda har kunnat konstateras leka i området. Varken större eller mindre vattensalamander har påträffats. * Undersökningar genomfördes senast i maj 2004 av Naturhistoriska riksmuseet i samarbete med Systemekologen, Stockholms universitet. Resultaten är mycket nedslående och visar bl.a. på nutida brister på lämpliga lekmiljöer för groddjuren inom reservatet. Detta tillsammans med förmodad konkurrens och predation från både fisk och introducerade signalkräftor i sjön kan leda till att dessa skyddsvärda groddjursarter i snar framtid dör ut i området.</p>
<p>Kommentar: Strategin innehåller förslag om att utreda möjligheterna till utplantering av vattensalamander.</p>
<p>Mål och åtgärder</p>
<p>Naturhistoriska riksmuseet: Kompensationsåtgärder i form av nyskapande av lämpliga lekdammar för groddjuren i sjöns omgivning måste prioriteras. Dammarna måste hållas fria från både fisk och signalkräftor. Det brådskar med att genomföra dessa åtgärder. De vuxna individerna av t.ex. större vattensalamander kan leva många år i landmiljön, även om deras möjligheter att reproducera sig har försvunnit. Eventuellt överlevande individer av denna art kan alltså skrida till lek igen om bara lämpliga lekmiljöer erbjuds. Strategiprogrammets förslag att som prioriterad åtgärd föreslå återutplantering av större vattensalamander i Judarnområdet måste betraktas som utsiktslöst så länge sjöns konkurrerande predatorer (fisk och signalkräftor) behåller sina numerär och så länge alternativa lekmiljöer för groddjuren saknas.</p>

Kommentar: Åtgärdsförslaget ang. "Fiske" ändras till "Ompröva utsättning av fisk och kräftor. (Gfk)"
Stockholm Vatten: Recipient dagvatten/Förslag till åtgärder: Utreda om och hur stor del av trafikdagvatten från Bergslagsvägen som når sjön. (SVAB) Rening av eventuellt utsläpp från Bergslagsvägen, kombinerat med skydd mot oljeutsläpp förorening vid trafikolycka. (SVAB)
Kommentar: Åtgärdsförslagen för "Recipient, dagvatten" ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten. Skriv "Ingen ändring av nuvarande förhållanden"
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten/Förslag till åtgärder: Omledning av bräddavlopp till mindre känslig recipient (SVAB) Man har inte observerat några spår av bräddvatten och i Plan 2002 föreslås inga åtgärder. Avvakta utredningen om dagvattenledning från Bergslagsvägen.
Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras till "Klargöra om bräddvattnet når Judarn och vid behov leda om bräddavlopp till mindre känslig recipient"
Kyrksjön
Nuvarande förhållande
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten: Skriv "Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten"
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)
Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.
Mål och åtgärder
Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten: Skriv "Ingen ändring av nuvarande förhållanden"
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Övrigt/Förslag till mål: Minimera inläckage från Kyrksjöns utlopp till spillvattenförande ledningsnätet
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Kyrkogårdsförvaltningen: Att minimera inläckage från Kyrksjöns utlopp till ledningsnätet och överföra avbördningen till Råcksta Träsk skulle positivt påverka vattenkvaliteten i detta.
Kommentar: Medel är sökt från Miljömiljarden att skapa ett fungerande vattendrag från Kyrksjön.
Lillsjön
Nuvarande förhållande
Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)
Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.
Mål och åtgärder
Stockholm Vatten: Båtsport/Förslag till mål: Farbar förbindelse, för båt och kanot, med Bällstaviken. via Margretelundsviken till Mälaren
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten.~~ Målet "ingen tillförsel av bräddavloppsvatten" är för hårt, skriv istället "Minimera tillförseln av bräddavloppsvatten".
Kommentar: Målet för Recipient, bräddvatten ändras till "Minimal tillförsel av bräddavloppsvatten".
Stockholm Vatten: Ekologi/Naturmiljö/Förslag till mål: Bibehålla naturvärdena Precisera vilka värden som avses (det finns inte så många naturvärden kvar runt sjön)
Kommentar: Samtliga naturvärden avses, såväl kring som i vattnet.
Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten/Förslag till åtgärder: Åtgärda brädd i Lillsjön samt Margretelundsviken (Ulvsundasjön). (SVAB) Åtgärder på brädd är utförda 2002, endast 200 m ³ kvar per år. Resterande är svårt att åtgärda. Skriv istället: Bräddåtgärd i Margretelundsviken (Ulvsundasjön) förbättrar kvaliteten i Lillsjön.

Kommentar: Ingen ändring av åtgärdsförslaget. Målet ändras dock till " Minimal tillförseln av bräddavloppsvatten"
Magelungen
Stockholm Vatten: Eftersom Magelungen är delad i två skilda typer av vattenområden, så vore det mer lättläst om både beskrivningen av sjön och mål och åtgärdsförslagen separerades upp i 2 delar; en för NV delen och en för SO+centrala delen. Beskrivningen under rubrikerna Vattenkvalitet och Ekologi/Naturmiljö är idag otydlig. Helt olika åtgärder krävs för de olika delarna av sjön.
Kommentar: Beskrivning av nuvarande förhållanden och förslag till åtgärder förtydligas.
Nuvarande förhållande
Nätverket Magelungens Vänner: Bad: (orsak) Huvudorsak är sjösänkningar samt extern- och internbelastning, landhöjning marginell.
Kommentar: "Sjösänkning" ersätter "landhöjning". Magelungens sjöyta sänktes 1864 med en knapp meter då fåran för Forsån sprängdes. Omledning av tillrinnande dagvatten till Mälaren har också medfört att mindre vatten tillförs sjön idag.
Nätverket Magelungens Vänner: Båtspport: (orsak) som ovan under bad.
Kommentar: "Sjösänkning" ersätter "landhöjning".
Nätverket Magelungens Vänner: <i>Ekologi/Naturmiljö:</i> (nuvarande förhållanden) Fågellivet med nuvarande förhållande är inte rikt.
Kommentar: För Stockholmsförhållanden kan fågellivet anses vara rikt.
Nätverket Magelungens Vänner: Fiske: (nuvarande förhållanden) I NV-viken är fiske ej möjligt. (orsak) Igenvuxen, mycket grunt.
Kommentar: Under "Problem" anges att tillgängligheten är begränsad pga vegetation i NV-viken.
Mål och åtgärder
Länsstyrelsen, Stockholms län: (Vattenkvalitet: Utred möjligheterna att utöka tillrinningsområdet för norra Magelungen vid ny- och ombyggnad mm. s. 35) Länsstyrelsen anser att en utökning av tillrinningsområdet står i direkt konflikt med målet om minskad fosforhalt eftersom denna åtgärd ökar belastning av fosfor på sjön. Länsstyrelsen anser att resultat från vattenkemiska provtagningar visar att fosfathalterna är låga i ytvattnet under den mest biologiskt aktiva perioden (maj tom september). Detta indikerar att ytterligare tillskott av fosfor snabbt kommer att omsättas i biomassa vid en ökad fosforbelastning på sjön.
Kommentar: Åtgärdsförslaget stryks, då kvaliteten på avrinnande dagvatten från det aktuella området skulle kräva orimliga reningsåtgärder.
Stockholm Vatten: Vattenkvalitet/Förslag till åtgärder: Utred möjligheterna att utöka tillrinningsområdet för norra Maglungen vid ny-, ombyggnad mm. (Sbk, SVAB, Mf) Tillrinning från Högdalens industriområde och Magelungsvägen innebär att reningsåtgärder krävs innan mer vatten leds mot Magelungen!
Kommentar: Åtgärdsförslaget stryks.
Nätverket Magelungens Vänner: Övrigt: Stöd och lyssna till det lokala engagemanget för vattenfrågor ex nätverket "Magelungens Vänner", vilka har stor kunskap och daglig kontakt med sjöarna.
Kommentar: Under Övergripande mål anges tydligt att Stockholms vattenvårdsarbete ska ske i nära samarbete med stadens invånare. Kommunikation mellan olika intressenter är viktig för att nå de mål som föreslås i strategin. Hur detta ska organiseras förtydligas i nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Stockholm Vatten: Recipient dagvatten/Förslag till åtgärder: Rening av trafikdagvatten från Magelungsvägen, / Huddingevägen (vid Rågsved) samt Nynäsvägen (Huddinge). (SVAB, Gfk, VV, Huddinge) Åtgärda koppartak Farsta Centrum. (Mf, Fastighetsägare) Om det är dagvattnet som ska renas från koppartaken bör man skriva: Åtgärda (el.rena) dagvatten från koppartak.
Kommentar: Ansvarig för åtgärdsförslaget rörande rening av trafikdagvatten ändras till Stockholm Vatten (SVAB), Vägverket (VV) samt Huddinge. Åtgärdsförslaget rörande koppartaken i Farsta

Centrum ändras enligt synpunkt.
<p>Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten/Förslag till åtgärder: ~~Fortlöpande bygga bort brädd-~~ (SVAB) ~~Bräddarna~~ på Stockholmsidan är nödbräddar från pumpstationer. Går ej att bygga bort.</p> <p>Bygge av ett utjämningsmagasin före ~~Bräddavloppet från Ripans pumpstation (Huddinge)~~ planeras ~~åtgärda~~ pågår och beräknas bli klart 2005. (SVAB) Inget bräddvatten, utom nödutlopp från pumpstationen, från området ska förekomma efter åtgärden.</p>
<p>Kommentar: Åtgärdsförslaget ang. att fortlöpande bygga bort bräddar stryks. Åtgärdsförslaget ang. Ripans pumpstation ändras till "Bygge av ett utjämningsmagasin före Ripans pumpstation."</p>
<p>Nätverket Magelungens Vänner: Tillför dricksvatten eller Mälurvatten för förbättrad hydrologi.</p>
<p>Kommentar: Under förslag till åtgärder under "Vattenkvalitet" ändras förslaget att utreda möjligheterna att utöka tillrinningsområdet för norra Magelungen till att utreda ett eventuellt behov av tillsättning av dricksvatten (ansvarig för utredningen - Stockholm Vatten). Utredningen bör inte utföras före den (partiella) muddring som ska utföras med medel ur miljömiljarden. Åtgärdsförslaget att tillföra vatten från Mälaren avstyrks dock, då det skulle innebära behov av pumpning vilket inte är en långsiktigt hållbar åtgärd. Dessutom är inte Mälurvattnet mindre fosforhaltigt än vattnet i Magelungen. Åtgärden skulle därför inte få avsedd effekt.</p>
<p>Nätverket Magelungens Vänner: <i>Bad:</i> Högsta prioritet för boende i Fagersjö är att få ett strandbad i Fagersjö. En seriös förstudie finns framtagen. <i>Att anlägga ett bassängbad utomhus är inte önskvärt</i> och framstår som helt orealistiskt när det råder markbrist för bostäder.</p>
<p>Kommentar: Åtgärdsförslaget bearbetas och "t.ex bassängbad" tas bort. Frågan bör även hanteras vidare i det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten/Förslag till mål: Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten. Målet "ingen tillförsel av bräddavloppsvatten" är för hårt, skriv istället "Minimera tillförseln av bräddavloppsvatten".</p>
<p>Kommentar: Målet för Recipient, bräddvatten ändras till "Minimal tillförsel av bräddavloppsvatten".</p>
<p>Stockholm Vatten: Vattenkvalitet/Uppföljningsmått: Recipientkontroll (SVAB) bottenfaunaprovtagning i Norrån vart annat år (SVAB)</p>
<p>Kommentar: Bottenfaunaprovtagning i Magelungens tillflöde, Norrån, ger ingen tillförlitlig bild av vattenkvaliteten eller de ekologiska värdena i Magelungen. Själva Norrån hanteras inte som ett eget vattenområde i Strategin då den ligger inom Huddinge kommun.</p>
<p>SDN Farsta: ang <i>bad</i> finns det ett mycket starkt lokalt önskemål om bad i Fagersjö. Ur fysisk synpunkt saknas naturliga förutsättningar för ett bad just i Fagersjö, men en tidigare utredning framtagen inom Ytterstadssatsningen i Fagersjö visar på att det är möjligt. Att anläggande och drift av detta bad troligen medför högre kostnader för staden jämfört med motsvarande bad på andra ställen, är inte i sig motiv nog för att föreslå alternativa möjligheter till bad, till exempel bassängbad.</p>
<p>Kommentar: Åtgärdsförslaget bearbetas dock och "t.ex bassängbad" tas bort. Frågan hanteras i det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.</p>
<p>SDN Farsta: Lokalt i Fagersjö finns starka önskemål om en <i>uppmuddring</i> av Fagersjöviken. Det behövs en fortsatt utredning om hur en sådan muddring skulle påverka övriga Magelungen, samt nedströms liggande sjöar i Tyresåns sjösystem. För närvarande så saknas emellertid resurser för att kunna genomföra en sådan utredning.</p>
<p>Kommentar: Inga större förändringar av åtgärder/mål görs med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågan hanteras dock i det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. En begränsad muddring kommer att utföras av Stockholm Vatten i den NV delen, med stöd från Miljömiljarden.</p>
<p>SDN Vantör: ser gärna att målsättningen för Snösätra upplagsområde skärps. Detta industriområde bör snarast avvecklas så att utflödet av föroreningar minimeras/upphör</p>
<p>Kommentar: Inga större förändringar av åtgärder/mål görs med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågan hanteras dock i det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Nätverket Magelungens Vänner: <i>Vattenkvalitet:</i> Undersök fosfordynamiken i Fagersjöviken.</p>
<p>Kommentar: Att undersöka fosfordynamiken är ett omfattande forskningsprojekt. Det är också</p>

oklart vilket syfte som undersökningen skulle ha.
Nätverket Magelungens Vänner: <i>Sediment</i>: Muddring för minskat internläckage, begränsa vattenvegetationen, större djup och vattenvolym, sanering efter oljeutsläpp.
Kommentar: Inga större förändringar av åtgärder/mål görs med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågan hanteras dock i det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. En begränsad muddring kommer att utföras av Stockholm Vatten i den NV delen, med stöd från Miljömiljarden.
Nätverket Magelungens Vänner: <i>Ekologi/Naturmiljö</i>: Restaurering av Fagersjövikens med selektiv muddring och varaktig vegetationsröjning. Detta ger en positiv utveckling för djur- och fågelliv, ökad tillgänglighet, stärker Stockholms biologiska mångfald, föryngrar sjön och stoppar den av mänsklig påverkan skenande igenväxningen. Ger en levande sjö för kommande generationer.
Kommentar: Inga större förändringar av åtgärder/mål görs med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågan hanteras dock i det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. En begränsad muddring kommer att utföras av Stockholm Vatten i den NV delen, med stöd från Miljömiljarden.
Nätverket Magelungens Vänner: <i>Båtspport</i>: Restaurera Fagersjövikens... ger ökad tillgänglighet om möjliggör eftersökta rekreativmöjligheter med båt, kajak, kanot (badmadrass) mm.
Kommentar: Inga större förändringar av åtgärder/mål görs med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågan hanteras dock i det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. En begränsad muddring kommer att utföras av Stockholm Vatten i den NV delen, med stöd från Miljömiljarden.
Nätverket Magelungens Vänner: <i>Fiske</i>: Restaurera Fagersjövikens...ger möjlighet och tillgänglighet för fiske från land/båt, som idag saknas. Kräftstammen ges möjlighet att etableras i Fagersjövikens.
Kommentar: Inga större förändringar av åtgärder/mål görs med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågan hanteras dock i det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. En begränsad muddring kommer att utföras av Stockholm Vatten i den NV delen, med stöd från Miljömiljarden.
Magelungens paddlarklubb (Arne Lindmark ordf.): anser att det värdefulla naturområdet i Magelungens västra(östra?) ände bör skonas från Nynäsvägens negativa verkningar genom bullerskydd. Det skulle göra hela östra Magelungen trevligare.
Kommentar: Åtgärder som inbegriper andra kommuner än Stockholm förslås endast då det är ett samarbete mellan Stockholm och berörd kommun.
Magelungens paddlarklubb (Arne Lindmark ordf.): Muddring måste göras i västra delen och en öppning av det gamla diket till kv ostkammaren i Rågsved bör göras, så att Rågsvedsborna får en båthamn.
Kommentar: Inga större förändringar av åtgärder/mål görs med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågan hanteras dock i det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. En begränsad muddring kommer att utföras av Stockholm Vatten i den NV delen, med stöd från Miljömiljarden.
Magelungens paddlarklubb (Arne Lindmark ordf.): Dagvattnet bör ledas i meandrande bäckar och dammar mot Magelungen och viss pumpning av vatten så att fukten behålls under torka bör ske.
Kommentar: Att öppna upp dagvattenledningar och anlägga meandrande bäckar samt dammar är helt i linje med Vattenprogrammets ambition. Vattenprogrammet anser det däremot inte motiverat att speciellt lyfta fram just situationen i Magelungen framför andra vattenområden vad gäller denna fråga varför skrivningen i delmål 1.2a anses tillräcklig. Frågan bör dock hanteras i det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Magelungens paddlarklubb (Arne Lindmark ordf.): Återställning av sundet i Farstanäset vore vällovligt ur många synpunkter.
Kommentar: Inga ytterligare åtgärder/mål läggs till med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Ytterligare förslag till åtgärder/ändringar av mål hanteras inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.

Magelungens paddlarklubb (Arne Lindmark ordf.): Båtplatsen vid Edö bör ordnas för allmänheten.
Kommentar: Inga ytterligare åtgärder/mål läggs till med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Ytterligare förslag till åtgärder/ändringar av mål hanteras inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
SDN Farsta: Att anlägga en <i>sammanhållen strandpromenad för rullstolsbundna</i> i första hand från Rågsved till Farsta anser stadsdelsförvaltningen är behjärtansvärt. Det finns många delsträckor av den i dag befintliga strandpromenaden, som kan förbättras radikalt ur tillgänglighetssynpunkt. Men stadsdelsförvaltningen ifrågasätter huruvida det är rimligt att anlägga en strandpromenad för rullstolsburna utefter Magelungen genom Fagersjö, eftersom där finns ett tiotal fastigheter med strandtomt, vars stränder då måste exproprieras.
Ingen kommentar
Stockholm Vatten: Båtsport/Förslag till åtgärder: Informationsblad om sammanhängande kanotled genom Tyresåns sjösystem. (Lst, berörda kommuner) Den sammanhängande kanotleden börjar i praktiken i Drevviken, dels pga tiden för fågelskydd i Ågetsasjön, dels pga hinder i Forsån.
Ingen kommentar.
Haninge kommun: För Haninge kommuns del är det positivt att Stockholm arbetar för att förbättra vattenkvaliteten i Magelungen. Sjön ligger uppströms Drevviken och en förbättrad vattenkvalitet i Magelungen kommer på sikt ge positiva effekter på Drevviken.
Ingen kommentar.
Länsstyrelsen, Stockholms län: (Fiske: Vegetationsröjning i form av "luckröjning" vid stränder, s. 35, Båtsport: Viss vegetationsröjning för mindre båtar genom Fagersjöviken, s. 35) Länsstyrelsen har inga invändningar mot en begränsad vegetationsröjning för att förbättra förutsättningarna för nyttjande i form av fiske och båtsport. Länsstyrelsen vill dock framhålla att en mer omfattande vegetationsröjning kan stå i konflikt med vattenkvalitetsmålet och vissa naturvärden. Med omfattande rensningar kommer att fosforhalten i sjön att öka, siktdjupet minska och förekomsten av blågröna alger öka. Fagersjöviken, som är en grund del av Magelungen, har med stor sannolikhet dominerats av undervattensvegetation under en mycket lång tid. En minskad fosforbelastning på sjön bör på sikt leda till att tätheten minskar och att artsammansättningen förändras till ett mer diversitetsrikt samhälle med högre biologisk mångfald. För att undervattensvegetationen helt ska försvinna i Fagersjöviken måste sannolikt fosforhalten i sjön och sedimentens innehåll av fosfor minskas mycket drastiskt. Detta kan i nuläget inte anses realistiskt.
Ingen kommentar.
Drevviken
Nuvarande förhållande
Kyrkogårdsförvaltningen: Strandkyrkogården finns inom Skrubbaegendomen. I samband med detaljplanearbetet fasställdes, genom omfattande geohydrologiska undersökningar, områden för kistgravar och för jordning av askor för att ev negativ påverkan från dessa på Drevviken ej skulle uppstå. Bruk av växtnäring förekommer ej, dagvattenledningar finns ej för avbördning från begravningsplatsen och SVAB har för sin dagvattenledning från Skrubbatrangeln fått möjlighet att inom området ansluta oljeavskiljare. Som ett led i att skydda och bevara naturvärden stödde kyrkogårdsnämnden bildandet av Flatens naturreservat i ett tidigare remissyttrande. En mot koloniområdet avskärande ledning finns som efter uppsamling av markvatten för detta till en anlagd bäckslinga och damm, där vattnet luftas naturligt före avbördning till Drevviken. Största delen av begravningsplatsen är orörd skogsmark och växtnäring används i starkt begränsad omfattning.
Kommentar: Vidtagna åtgärder för "Recipient, dagvatten" kompletteras med uppgift om oljeavskiljare vid Skrubba.
Sportfiskarna: (Fiske) Upplåts via tre olika kort (utom kräftfisket)
Kommentar: Ingen ändring av Strategin. Uppgiften finns redan i Faktaunderlag, Vattenprogram 2000.

Mål och åtgärder
<p>Stadsbyggnadskontoret: Under förslag till åtgärder för Drevviken föreslås att möjligheterna till skydd för Skrubbaområdet bör utredas. Kontoret menar att detta förslag bör preciseras då det är svårtolkat. Större delen av Skrubbaområdet väster om Gudöbroleden ingår i det föreslagna Flatens naturreservat. <i>Området öster om leden är i översiktsplanen till största delen avsatt som industriområde. Kontoret ser ingen anledning till att ompröva översiktsplanen i denna del. Däremot kan de grönytor som förblir oexploaterade skyddas med bestämmelser i detaljplan.</i></p>
<p>Kommentar: Åtgärdsförslaget preciseras med "Skrubbaområdet, SV om Gudöbroleden".</p>
<p>Stockholm Vatten: Ekologi/Naturmiljö/Förslag till åtgärder: Utreda möjligheterna till att öppna upp kulverterat dike från Skönstaholmsfältet. (SVAB)? Gfk</p>
<p>Kommentar: Ansvarig för åtgärden ändras till Stockholm Vatten (SVAB) och Mark- och Trafikkontoret (Mk/Tk).</p>
<p>Stockholm Vatten: Båtsport/Förslag till åtgärder: Informationsblad om sammanhängande kanotled genom delar av Tyresåns sjösystem. (Lst, berörda kommuner). Uppföljningsmätt: Utfört/ej utfört (Lst)</p>
<p>Kommentar: Strategin kompletteras enligt synpunkt.</p>
<p>Stockholm Vatten: Övrig rekreation/Förslag till åtgärder: Samordna plogning av skridskobana mellan berörda kommuner. (idf, berörda kommuner) samt upprätta brukaravtal för fortsatt plogning</p>
<p>Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras enligt synpunkt.</p>
<p>Stockholm Vatten: Recipient dagvatten/Förslag till åtgärder: Lägga till "Kartera deltillrinningsområdena till sjön. (Sthlm, Huddinge, Tyresö, Haninge kommuner)"</p>
<p>Kommentar: Åtgärdsförslagen för "Recipient, dagvatten" kompletteras med "Kartera deltillrinningsområdena inom Stockholm och Huddinge kommun. (SVAB)". Med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna kan åtgärdsförslag där andra aktörer, än Stockholms stads förvaltningar /bolag, är ansvariga inte tillfogas Strategin. Frågan hanteras dock inom det befintliga Tyresåsamarbetet, se åtgärdsförslag för "Vattenkvalitet", samt inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt.</p>
<p>Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten/Förslag till åtgärder: Bygga bort bräddavlopp från NV viken (SVAB) Undersök verklig bräddningsfrekvens innan några åtgärder vidtas.</p>
<p>Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras till "Undersök verklig bräddningsfrekvens samt åtgärda bräddavlopp som mynnar i NV viken."</p>
<p>SDF Skarpnäck:</p> <p><u>Sediment</u> – här föreslås ett tillägg, regelbunden rensning av skräp på botten genomförs.</p> <p><u>Grundvatten</u> – här föreslås ett tillägg – undersök utsläpp från Strandkyrkogården.</p> <p><u>Recipient, dagvatten</u> – här föreslås två tillägg – endast information till kolonister är ej tillräckligt. Nya lösningar behövs. Åtgärd för dagvatten från Strandkyrkogården?</p>
<p>Kommentar: Frågorna bör dock hanteras inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt.</p>
<p>Huddinge: anser att målet bör vara att bibehålla bestämmelser angående motorstyrka och fartbegränsning.</p>
<p>Kommentar: Förslaget är motorstyrka 5 hk och fart 7 knop vilket överensstämmer med nuvarande bestämmelser.</p>
<p>Margareta Listi: För att höja vattenkvaliteten i Drevviken borde våtmarken vid Sköndalsbro restaureras så att dagvattnet som kommer från Hökarängen renas. Detta skulle gynna fåglar, örter och insekter. I Flemingsbergsviken som mynnar i Orlågnen har man lyckats med detta. Även tippningen från småhusområdet borde hindras. Muddring bör ske vid Sköndalsbroviken då denna börjar helt växa igen pga övergödning från ån.</p>
<p>Kommentar: Inga större förändringar av åtgärder/mål görs med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågorna hanteras dock i det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt.</p>
<p>Stockholm Vatten: Recipient renat avloppsvatten/Förslag till åtgärder: Fastigheter med enskilt avlopp inom verksamhetsområdet för VA ska anslutas till kommunalt VA-nät. Vid höga</p>

kostnader för VA-huvudman kan enskilt avlopp användas under förutsättning att det är godkänt av Mf. (SVAB, Mf)
Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras till "Enskilda avlopp ska anslutas till kommunalt VA-nät eller avvecklas".
Haninge kommun: Vid framtagandet av mål och åtgärder är det viktigt att samråda kring komungemensamma sjöar så att inte alltför motstridiga mål sätts upp. ... Drevviken ingår i Tyresåns avrinningsområde, kring vilket ett fungerande samarbete har pågått sedan 1993. Inom Tyresåsamarbetet har förslag på nya mål och åtgärder för sjöar och vattendrag diskuterats och kommer att fastställas senare. Dessa ligger i linje med Haninges översiktsplan och är förenliga med de förslag som Stockholm har för Drevviken.
Ingen kommentar.
Farsta SDN: instämmer i förslagen till mål och åtgärder.
Ingen kommentar.
Flaten
Nuvarande förhållande
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/Nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Sportfiskarna: (Fiske) Gösutplanteringen har inte resulterat i dokumenterad reproduktion. Provfiskas regelbundet för SVAB.
Kommentar: Uppgiften finns redan i Faktaunderlag, Vattenprogram 2000.
Kyrkogårdsförvaltningen: Skogskyrkogårdens dag- och markvatten avbördades tidigare via kulvert längs Gamla Tyresövägen och vidare genom dike till Flaten. Numera sker avbördningen till reningsverk. Ett utredningsfall i detta sammanhang är avledningen av regnvatten från Skogskyrkogårdens komposteringsområde intill Kvastvägen, som fn avleddes genom dagvattenledningar. Möjlighet att anknyta detta lokalt till spillvattennätet får utredas. Växtnäring används mycket sparsamt.
Ingen kommentar.
Mål och åtgärder
Stockholm Vatten: Bad/Förslag till mål: Acceptabla nivåer av blågröna alger vid strandbadet. Då cyanobakterier inte längre är ett problem kan målet skärpas. Uppföljningsmätt: Badvatten- och algkontroll (Mf) Ingen kontroll av cyanobakterier längre – stryk! Utfört/ej utfört (SVAB)
Kommentar: Uppföljningsmättet ändras till "Badvattenkontroll". Målet rörande acceptabla nivåer av blågröna alger vid strandbadet ändras dock inte. Att efter fällningen av fosfor kontrollera situationen av blågröna alger är, som Stockholm Vatten säger, inte motiverat. Uppföljningsmätt för målet rörande algsituationen får i stället göras visuellt vid badvattenprovtagning.
Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten/Förslag till mål: Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten. Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stadsbyggnadskontoret: Under förslag till åtgärder för Flaten står att möjligheterna till förbättrat skydd för de särskilt skyddsvärda vattenområdena bör utredas. <i>Större delen av Flatens avrinningsområde kommer ingå i det föreslagna naturreservatet för Flaten.</i> Stadsbyggnadskontoret menar att <i>alla kvarvarande våtmarkers skydd inom stadens gränser kan behöva utredas närmare.</i>
Kommentar: Det övergripande delmålet 1:3, "Mark och vatten ska ge förutsättningar för en rik biologisk mångfald", förtydligas genom att ett nytt förslag till övergripande åtgärd tillfogas: "Utred kvarvarande våtmarkers skydd".
SDF Skarpnäck: <u>Sediment</u> – här föreslås ett tillägg, regelbunden rensning av skräp på botten genomförs. <u>Recipient, dagvatten</u> – här föreslås två tillägg – endast information till kolonister är ej

tillräckligt. Nya lösningar behövs. Kompletterande rening av dagvatten behövs för trafikdagvatten och dagvatten från Skarpnäck.
Kommentar: Frågan bör dock hanteras inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Stockholm Vatten: Recipient renat avloppsvatten/Förslag till åtgärder: Fastigheter med enskilt avlopp inom verksamhetsområdet för VA ska anslutas till kommunalt VA-nät. Vid höga kostnader för VA-huvudman kan enskilt avlopp användas under förutsättning att det är godkänt av Mf. (SVAB, Mf)
Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras till "Enskilda avlopp ska anslutas till kommunalt VA-nät eller avvecklas".
Ältasjön
Nuvarande förhållande
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/Nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Sportfiskarna: (Fiske) Gösutsättningar avslutade, ingen reproduktion konstaterad.
Ingen kommentar.
Mål och åtgärder
Nacka kommun (KS): Under rubriken recipient, dagvatten, förslag till åtgärd, (ansvarig) anges "reningsanläggningen för dagvatten vid Kasbyviken" (Vägverket och berörd kommun). Ansvarsfrågan bör förtydligas och skrivas Vägverket, <i>Stockholms stad och Nacka kommun</i> .
Kommentar: Då den planerade anläggningen ligger inom Stockholms stad ändras ansvaret för åtgärdsförslaget till "VV, SVAB"
Stockholm Vatten: Reningsanläggning (~~sedimenteringsbassäng~~) för dagvatten vid Kasbyviken (VV och berörd kommun)
Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten.~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stadsbyggnadskontoret: Vid Ältasjön pågår två naturreservatsbildningar, dels Flaten och dels Sickla-Skarpnäck. Kanske borde framgå?
Kommentar: Naturreservatsbildningarna nämns under "Nuvarande förhållanden".
SDF Skarpnäck: <u>Sediment</u> – här föreslås ett tillägg, regelbunden rensning av skräp på botten genomförs. <u>Båtsport</u> – här föreslås att ingen båtsport är tillåten. Det är bara en fjärdedel av sjön där det är tillåtet, det belastar sjön och är svårt att sätta gränser gentemot Nackas del av sjön.
Kommentar: Ingen ändring av Strategin med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågan bör dock hanteras inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Stockholm Vatten: Recipient dagvatten/Förslag till åtgärder: Rening av trafikdagvatten från Tyresövägen. (VV) VV?
Kommentar: Ingen ändring av förslaget – Vägverket kvarstår.
Sicklasjön
Nuvarande förhållande
Sportfiskarna: (Fiske) Visst kräftfiske.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Solna: "Enskilt avlopp vid Sickla gård" har troligtvis hamnat en rad för högt upp – på Recipient, bräddvatten istället för på Recipient, renat avloppsvatten.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Nuvarande förhållanden: Enskilt avlopp vid Sickla gård.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.

Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten/Nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)
Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.
Mål och åtgärder
Stockholm Vatten: Ekologi/Naturmiljö/Förslag till åtgärder: Utredda möjligheten att tillföra renat dagvatten från de delar av Björkhagen som nu leds till Saltsjön. (SVAB) *) Återskapa flödet i Kvarnbäcken. (SVAB)*) *) Att återskapa flödet i Kvarnbäcken genom att tillföra renat dagvatten från Björkhagen är inget som SVAB kan vara ansvarig för, finns inga pengar för det. Att rena dagvattnet kräver också åtgärder. Nu leds mycket av vattnet i dagvattentunnel till Saltsjön. Stryk SVAB som ansvarig.
Kommentar: Ansvarig för åtgärdsförslaget kompletteras med Gfk. Hur finansieringen av Strategins genomförandet ska ske beskrivs i nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. Behovet av ekonomiska medel lyfts även i Tjänsteutlåtandet.
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/Förslag till mål: Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten. Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Nacka kommun (KS): När Sickla sluss byggdes uppfördes en slussdamm som ligger inom Stockholms stad. Sommaren 2003 blev den kraftigt igenväxt och var i behov av rensning. Även uppström dammen uppstod problem med kraftig igenväxning som orsakade problem vid slussningen. <i>Strategin bör kompletteras med förslag till åtgärder för att komma tillrätta med den kraftiga vegetationsutbredningen. Åtgärder bör samordnas med Nacka kommun.</i>
Kommentar: Ingen ändring av Strategin med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågan bör dock hanteras inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Nacka kommun (KS): Miljögifter som når Sicklasjön via lakvatten från Hammarbybacken bör åtgärdas snarast. Om detta är ett stort problem står det även i konflikt med flera andra mål. <i>Behandling av lakvatten från tippen bör därför ges en hög prioritet.</i>
Kommentar: Tippen består i huvudsak av fyllnadsmassor, varför uppgifterna i Strategin med största sannolikhet inte stämmer. Provtagningar av lakvatten från tippen visar inte på några förhöjda halter av miljögifter. De uppmätta föroreningshalterna av miljögifter i sedimenten härstammar snarare från den verksamhet som bedrivs i tillrinningsområdet idag, d.v.s. trafik och bebyggelse. Åtgärdsförslaget stryks och nuvarande förhållanden korrigeras.
SDF Skarpnäck: <u>Sediment</u> – här föreslås ett tillägg, regelbunden rensning av skräp på botten genomförs. <u>Fiske</u> – här föreslås ett tillägg - undersök utsättning av lax vid Sickla sluss. Hur kommer den att må och hur påverkas Sickla sjö samt annat fiskbestånd? <u>Övrigt</u> – Bäver har varit synlig vid sjön.
Kommentar: Ingen ändring av Strategin med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågan bör dock hanteras inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. Uppgift om bäver finns i faktaunderlaget.
Trekanten
Nuvarande förhållande
Stockholm Vatten: Vattenkvalitet/Problem: Ökad igenväxning. Var är det ökad igenväxning?
Kommentar: Ökad igenväxning stryks. Nuvarande förhållanden omarbetas.
Stockholm Vatten: Sediment/Orsak: Från främst bebyggelse och trafik men även från den tidigare industriverksamheten runt sjön.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Fiske/I sjön: Rotenonbehandling.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten: Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.

Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten: Ingen tillförsel av renat avloppsvatten.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Sportfiskarna: (Fiske) Prov fiskas regelbundet för SVAB. Också kräftbeståndet prov fiskas av länsstyrelsen tror jag.
Kommentar: Uppgifter om provfiske finns i Faktaunderlag, Vattenprogram 2000.
Mål och åtgärder
SDN Liljeholmen: anser att strategiarbetet har resulterat i realistiska åtgärder för sjön Trekanten och Årstaviken, vilka förvaltningen kan ställa sig bakom. Ett av målen anser förvaltningen dock kan utvecklas. Det gäller målet "Övrig rekreation" som anger att de rekreativa värdena ska bibehållas. Förvaltningen instämmer i att dessa värden ska bibehållas men anser att de även skulle kunna utvecklas, med viss försiktighet. Genom aktörssamarbetet i projektet för samverkan kring sjön Trekanten (se ovan) har förvaltningens syn på möjliga rekreativa värdena förändrats något. Istället för att endast bibehålla dagens rekreativa nivå kan denna utvecklas men på ett sådant sätt att vattenkvaliteten i sjön inte försämras. Fördelen med en utveckling kan vara att användningen av sjön då styrs till vissa platser på ett tydligare sätt och kan innebära en minskning av det allmänna slitaget och påverkan runt sjön. Målet skulle t ex kunna formuleras "utveckling av rekreativa värden ska ske med stor försiktighet". Då hindras inte en utveckling men å andra sidan anges att den ska ske försiktigt.
Kommentar: Målet för "Övrig rekreation" ändras till " Utveckla rekreativa värden med stor försiktighet.
Stockholm Vatten: Recipient, dagvatten/Förslag till mål: Rening av trafikdagvatten från Södertäljevägen. (Gfk, SVAB) När Södertäljevägen byggs om blir tillförseln av trafikdagvatten till Trekanten mindre om ens någon. Kan istället avledas via Årstaängsvägen till Årstaviken.
Kommentar: Gatu- och fastighetskontoret stryks som ansvarig.
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten.~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av renat avloppsvatten~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Bad/Förslag till mål: Tjänlig badvattenkvalitet vid strandbadet. Acceptabla nivåer av blågröna alger vid strandbadet. Då cyanobakterier nästan saknats de senaste åren kan målet skärpas.
Kommentar: Att skärpa målet är inte meningsfullt då målet syftar till godtagbar badmiljö.
Långsjön
Nuvarande förhållande
Stockholm Vatten: Recipient renat avloppsvatten/Nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av renat avloppsvatten.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Sportfiskarna: (Fiske) Gös utsättningarna har också resulterat i reproduktion. Prov fiskas regelbundet för SVAB.
Kommentar: Uppgifter finns i Faktaunderlag, Vattenprogram 2000.
Mål och åtgärder
SDN Älvsjö: För genomförandet krävs också samverkan med stadens grannkommuner. Hur denna samverkan ska ske bör förtydligas i avtal och överenskommelser. Inte minst för Långsjöns utveckling är det angeläget att överenskommelser med Huddinge kommun görs
Kommentar: Hur det framtida vattenarbetet ska bedrivas förtydligas i nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt.
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av renat avloppsvatten~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.

Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten/Förslag till åtgärder: Fortlöpande bygga bort brädd både på Stockholms- och Huddingesidan. (SVAB) All bräddning inom Sjöstigens avrinningsområde (Huddingesidan) byggs bort år 2005. Vid de tillfällen man väljer duplicering som åtgärd för att bygga bort bräddavlopp så får föroreningstillförseln till Långsjön inte öka.
Kommentar: Åtgärdsförslaget kompletteras med "Dupliceringen får inte utföras så att den medför ökad föroreningsbelsatning".
Stockholm Vatten: Ekologi/Naturmiljö/Förslag till åtgärder: Utredda faunapassager för groddjur. (Gfk, Sdf) Använd ett enhetligt begrepp – ekodukt.
Kommentar: För mindre passager som detta avser är "faunapassager" ett etablerat uttryck.
Östra Mälaren
Nuvarande förhållande
Brand- och räddningsnämnden: Översvämningsriskerna för Stockholms stads del är störst i delar av Mälaren (Riddarfjärden, Klara sjö, Årstaviken, Ulvsundasjön) med dess omfattande tillrinningsområde (Mälaren/Hjälmaren) och begränsade utsläppsmöjligheter.
Kommentar: Nuvarande förhållanden kompletteras med översvämningsrisk under "Övrigt".
Sportfiskarna: (Fiske) Minimimåttet för öring i Mälaren har ändrats till samma som i Saltsjön (50 cm) bl.a. för att för att underlätta fisketillsynen. <i>Pågående åtgärder:</i> Utsättning av kräftor
Kommentar: Utsättning av kräftor nämns redan under Nuvarande förhållanden.
Länsstyrelsen, Uppsala län: Kommuner och länsstyrelser med Mälaren som gemensamt vattenområde har genom Mälarens vattenvårdsförbund pekat ut de miljömål och åtgärder som är angelägnast för att förbättra sjöns miljö i linje med ramdirektivet. De vattenvårdsåtgärder som kommer att vidtas inom Mälaren och dess tillrinningsområde innebär ytterligare en positiv utveckling av vattenkvaliteten i östra Mälaren vilket bör framhållas tydligare än vad som gjorts i föreliggande dokument.
Kommentar: Strategin anknyter till vattenvårdsförbundet genom åtgärdsförslaget "Utveckla samarbetet inom Norra Östersjöns vattendistrikt/Mälarens vattenvårdsförbund. T.ex. stödja gemensamma lösningar (mindre reningsverk) i omvandlingsområden. (Länsstyrelser, berörda kommuner, m.fl.)". De åtgärder som föreslås inom Mälarens vattenvårdsförbund kan innebära ytterligare en positiv utveckling för Mälaren men i Strategin beskrivs översiktligt endast de åtgärder som hitintills genomförts.
Länsstyrelsen, Uppsala län: Vattenvårdsförbundet har i sitt måldokument (2004) framhållit att biologiskt variationsrika strandmiljöer är värdefulla med hänsyn till sjöns biologiska liv och status. En avsevärd förbättring kan uppnås om regleringsförhållandena ändras till förmån för större vattenståndsvariationer än dagens. Motstående intressen finns emellertid (främst från jordbrukets och sjöfartens sida) och eventuell omprövning av gällande vattendomar kan bli ett mycket omfattande företag. Denna omprövning ses för närvarande inte som en realistisk åtgärd men problematiken i sig bör lyftas fram i det aktuella vattenprogrammet för Stockholm.
Kommentar: Strategin anknyter till vattenvårdsförbundet genom åtgärdsförslaget "Utveckla samarbetet inom Norra Östersjöns vattendistrikt/Mälarens vattenvårdsförbund. T.ex. stödja gemensamma lösningar (mindre reningsverk) i omvandlingsområden. (Länsstyrelser, berörda kommuner, m.fl.)". Ytterligare förslag till åtgärder/ändringar av mål hanteras inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt.
Stockholms Hamn AB: Under rubriken "Övrigt/nuvarande förhållanden" står: "Farled, i begränsad omfattning hamn", "Övrigt/problem" står "Svall, risk för utsläpp vid olyckor". Uppgifterna om nuvarande förhållanden och problem får anses korrekt även om problembeskrivningen kan ge intryck av att problemen är stora eftersom de angetts.
Ingen kommentar.
Mål och åtgärder
Brand- och räddningsnämnden: En komplettering utifrån brandförsvarets arbete med risk- och

<p><i>beredskapsfrågor är att även beakta översvämningsriskerna och dess följder. Förutom skador för olika verksamheter, bostäder m.m. kan översvämningsrisker även påverka vattenkvaliteten negativt genom att olika gifter och andra skadliga ämnen förs in i vattenområdena.</i></p> <p>Hösten 2000, med stora nederbörds mängder och höga vattennivåer, bildades Mälardalens översvämningsgrupp med syfte att samordna översvämningsrelaterade frågor för hela Mälarens och Hjälmarens vattenområde. I denna grupp ingår berörda länsstyrelser, kommuner, andra myndigheter, organisationer och näringsidkare.</p>
<p>Kommentar: Nuvarande förhållanden kompletteras med översvämningsrisk under "Övrigt".</p>
<p>Stockholms Hamn AB: Under rubriken förslag till mål "Bibehåll farled". Det uppsatta målet bör dock tas bort. Målet är inget mål som staden eller Hamnen har rådighet över. Sjöfartsverket är den myndighet som bestämmer vilka delar som ska vara farleder och som även bestämmer om t.ex. en hamn i planeringshänseende ska vara av riksintresse.</p>
<p>Kommentar: Farled stryks som mål och hanteras enbart under Nuvarande förhållanden.</p>
<p>SDN Kungsholmen: I strategin föreslås att stadsdelsförvaltningen ska svara för skyltning där detta tydligt framgår beträffande Fredhällsbadet. Förvaltningen är positiv till detta förslag. I strategin föreslås också att stadsdelsförvaltningen ska skylta om att bad inte är lämpligt i Klara Sjö. Förvaltningens uppfattning i denna fråga är att det räcker med information på förvaltningens hemsida och medborgarkontor, eftersom det annars krävs skyltar på flera olika ställen då en naturlig plats för bad saknas. Förvaltningen anser att omfattande skyltning ska undvikas, dels för att det påverkar stadsbilden och dels för att skyltar kräver underhåll.</p>
<p>Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras till Informationsspridning med förtydligande av sol- och duschbad.</p>
<p>Stockholm Vatten: Utreda möjligheterna att ansluta fastigheterna på Lambarö till kommunalt VA-nät. (SVAB, Mf) Lambarö ingår inte i SVAB:s verksamhetsområde! (Ändra ansvarig)</p>
<p>Kommentar: Ändra åtgärdsförslag till "Utred möjligheterna till att utöka Stockholm Vattens verksamhetsområde så att fastigheterna på Lambarö kan anslutas till kommunalt VA-nät."</p>
<p>Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Förslag till åtgärder: Fastigheter med enskilt avlopp inom verksamhetsområdet för VA ska anslutas till kommunalt VA-nät. Vid höga kostnader för VA-huvudman kan enskilt avlopp användas under förutsättning att det är godkänt av Mf. (SVAB, Mf)</p>
<p>Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras till " Enskilda avlopp ska anslutas till kommunalt VA-nät eller avvecklas."</p>
<p>Ekerö: Inom området vattenkvalitet föreslås målet "Ingen ökning av fosforhalten" för Östra Mälaren. Det nationella målet om ingen övergödning kommer med nuvarande förändringstakt att vara svårt att nå i Stockholms län till 2020. Vidare är Stockholmsområdet mycket beroende av att Mälaren kan fungera som vattentäkt. Med anledning av detta föreslås att målet för vattenkvalitet anpassas till de regionala utsläppsmålen och till de av Mälarens Vattenvårdsförbunds antagna miljömål, vilka anger en minskning av fosforutsläppen.</p>
<p>Kommentar: Vattenförbundets miljömål syftar till att minska utsläppen av fosfor till Mälaren. Vattenprogrammets mål "ingen ökning av fosforhalten" syftar till att vattenkvaliteten i Mälaren ej får försämrats, vilket inte står i konflikt med de av Mälarens Vattenvårdsförbunds antagna miljömål. Om det med anledning av Vattendirektivet blir nödvändigt att skärpa målet, hanteras detta inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt. Vidare så anknyter Strategin till vattenvårdsförbundet genom åtgärdsförslaget "Utveckla samarbetet inom Norra Östersjöns vattendistrikt/Mälarens vattenvårdsförbund. T.ex. stödja gemensamma lösningar (mindre reningsverk) i omvandlingsområden. (Länsstyrelser, berörda kommuner, m.fl.)."</p>
<p>Botkyrka kommun (kommunledningsförvaltningen): Östra Mälaren har föreslagits få ett skydd som ytvattenväkt. Detta berörs så väl i det regionala miljöprogrammet som i stadens strategidokument. Kommunen har i tidigare sammanhang inte motsatt sig ett sådant skydd, även om konsekvenserna på längre sikt är svåra att bedöma. Zonen närmast Mälaren berörs</p>

<p>också av ett regionalt intresse att utveckla Fittja värmeverk till ett kraftvärmeverk. Detta ligger i linje med kommunens ambitioner för utvecklingen av det berörda området Slagsta strand och är rimligen också svårt att förena med andemeningen i ett ytvattenskydd. Denna regionala målkonflikt behöver avgöras.</p>
<p>Kommentar: Strategin anknyter till vattenvårdsförbundet genom åtgärdsförslaget "Utveckla samarbetet inom Norra Östersjöns vattendistrikt/Mälarens vattenvårdsförbund. T.ex. stödja gemensamma lösningar (mindre reningsverk) i omvandlingsområden. (Länsstyrelser, berörda kommuner, m.fl.)". Ytterligare förslag till åtgärder/ändringar av mål hanteras inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Vägverket, Region Stockholm: För östra Mälaren har åtgärder för Essingeledens broar och vid Karlbergskanalen lagts in i Vägverkets förslag till prioriteringslista vattenåtgärder till skydd för vattentäkter längs statligt vägnät i region Stockholm för 2005-2007.</p>
<p>Kommentar: Under "Recipient dagvatten" anges som förslag till åtgärd att dagvatten från större vägar och broar ska renas. Ett förtydligande av platser för åtgärderna är inte nödvändig.</p>
<p>SDN Hägersten: Strandpromenaden från Skärholmen och upp mot Liljeholmen är på sina ställen i Hägersten avbruten av privata tomter. I Eolshällsområdet är promenadvägen i behov av upprustning. GFK har 2003 gjort en landskapsanalys över Eolshäll där man som kompensationsåtgärd vid eventuell bebyggelse föreslår en utveckling av områdets friytor med t ex en strandpromenad. Detta skulle ha en positiv effekt på området ur rekreationssynpunkt.</p>
<p>Kommentar: Strategins befintliga åtgärdsförslag "Utred möjligheterna till sammanhängande strandpromenad" bedöms som tillräckligt.</p>
<p>Kyrkogårdsförvaltningen: Återhållsamhet med bruket av växtgödning råder inom Hässelby begravningsplats för att undvika utläckage av sådan till Mälaren.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>SDN Hässelby - Vällingby: vill särskilt betona vikten av att skydda och bibehålla Mälaren som dricksvattentäkt.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>
<p>SDN Skärholmen: värdesätter rapportens föreslagna åtgärder och medverkar gärna utifrån givna ekonomiska ramar med det fortsatta arbetet.</p>
<p>Ingen kommentar</p>
<p>Ekerö: har tillsammans med Stockholm Vatten AB och Kommunalförbundet Norrvatten ansökt hos länsstyrelsen om inrättande av vattenskyddsområde med skyddsföreskrifter för vattentäkter i Östra Mälaren.</p>
<p>Ingen kommentar</p>
<p>SDN Hägersten: I en medborgarenkät från 2002 svarar boende i Hägersten att Mälarstranden och Klubbensborg - Eolshäll vid Mälaren kommer på första respektive tredje plats som populära rekreativområden. Att uppnå en god vattenkvalitet och ett attraktivt rekreativområde vid Mälaren ligger helt i linje med medborgarnas och förvaltningens önskemål.</p>
<p>Ingen kommentar</p>
<p>SDN Hägersten: Mälarstranden i Hägersten har ingen offentlig badplats. Däremot används vattnet vid Hägerstenshamnen för informella bad. En ordentlig utredning är gjord om möjligheten till ett strandbad vid Hägerstenshamnen efter de boendes önskemål. Platsen bedöms som olämplig för strandbad beroende på tidigare verksamhet (föreningar) samt botten beskaffenhet. Ett problem för möjligheten till informella bad är en pumpstation i Eolshäll där bräddvatten ibland kan släppas ut till Mälaren. Det uppstår även obehaglig lukt från pumpstationen. Därför är förvaltningen positiv till målet om minskad tillförsel av bräddavloppsvatten.</p>
<p>Ingen kommentar</p>
<p>SDN Hägersten: I Hägersten finns tre båtklubbar. Förvaltningen ser positivt på att förbättra avfallshanteringen vid fritidsbåtshamnarna.</p>
<p>Ingen kommentar</p>
<p>SDN Hägersten: Det finns flera mål och åtgärder som föreslås i strategin för Östra Mälaren. Att</p>

utreda orsaker till tidvis dålig badvattenkvalitet, att utreda effekterna av ålutsättning, att utreda möjligheterna till sammanhängande skridskoled. För att skydda och bibehålla Mälaren som dricksvattentäkt vill man upprätta vattenskyddsområde. Förvaltningen ser inte att något av detta går emot verksamheten på något sätt.
Ingen kommentar
Bällstaviken-Ulvsundasjön
Nuvarande förhållande
Brand- och räddningsnämnden: Översvämningsriskerna för Stockholms stads del är störst i delar av Mälaren (Riddarfjärden, Klara sjö, Årstaviken, Ulvsundasjön) med dess omfattande tillrinningsområde (Mälaren/Hjälmaren) och begränsade utsläppsmöjligheter.
Kommentar: Nuvarande förhållanden kompletteras med översvämningsrisk under "Övrigt".
Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)
Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.
Mål och åtgärder
Solna: På raden för Bad är det lämpligt att hänvisa till Recipient bräddvatten och renat avloppsvatten och på raden för Fiske kan man hänvisa till Sediment.
Kommentar: Kommentarer kompletteras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/Förslag till åtgärder: ~~Fortlöpande bygga bort brädd-~~ Förslag till bräddningsreducerande åtgärder utreds, bl.a. bräddningsåtgärder i Margretelundsviken, jfr. Lillsjön. (SVAB).
Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras till "Utred bräddreducerande åtgärder, bl.a. i Margretelundsviken."
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Förslag till åtgärder: Fastigheter med enskilt avlopp inom verksamhetsområdet för VA ska anslutas till kommunalt VA-nät. (SVAB, Mf). Vid höga kostnader för VA-huvudman kan enskilt avlopp användas under förutsättning att det är godkänt av Mf.
Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras till " Enskilda avlopp ska anslutas till kommunalt VA-nät eller avvecklas."
Sundbyberg: Sammanfaller väl med Sundbybergs stads synpunkter och de mål och åtgärder som tidigare formulerats för Bällstaån.
Ingen kommentar.
Årstaviken
Nuvarande förhållande
Brand- och räddningsnämnden: Översvämningsriskerna för Stockholms stads del är störst i delar av Mälaren (Riddarfjärden, Klara sjö, Årstaviken, Ulvsundasjön) med dess omfattande tillrinningsområde (Mälaren/Hjälmaren) och begränsade utsläppsmöjligheter.
Kommentar: Nuvarande förhållanden kompletteras med översvämningsrisk under "Övrigt".
Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)
Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Vattenkvalitet/Problem: Ökad igenväxning. Var? Jfr behov av reproduktionsfrämjande åtgärder för fisk. O gynnsam livsmiljö för känsliga växt- och djurarter.
Kommentar: "Ökad igenväxning" stryks. Nuvarande förhållanden omarbetas.
Mål och åtgärder
Stockholm Vatten: Fiske/Förslag till åtgärder: Reproduktionsfrämjande åtgärder, tex. anläggande av risvassar och grund. (Idf) Obs stavning: risvasar.
Kommentar: Stavningen korrigeras.
Stockholm Vatten: Recipient dagvatten/Förslag till åtgärder: Rening av dagvatten från Södra stationsområdet och Hornstullsområdet. (SVAB) Ombyggnad av ~~de två Årstattunnlarna~~ dagvattentunnlarna Årstafältet-Årstavikentunneln (Årstattunneln) och Västberga-Årstadalstunneln (Årstadalstunneln) till sedimentationsmagasin. (SVAB)
Kommentar: Åtgärdsförslagen ändras enligt synpunkt.

<p>Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten/Förslag till åtgärder: Förbättra brädd (skibord) Älvsjö/Enskede Stryk åtgärdsförslaget "Förbättra brädd (skibord) Älvsjö/Enskede" eftersom det inte påverkar Årstaviken . Utred minskning av brädd i Västberga. (SVAB).</p> <p>Kommentar: Åtgärdsförslagen ändras till "Utred bräddreducerande åtgärder för Västberga."</p>
<p>SDF Maria-Gamla stan: (Tillsyn och kontroll av avloppssituationen i kolonistugeområden.) (ansvar Mf, Sdf)</p> <p>Avstyrks. (avseende sdf:s ansvar, i övrigt tillstyrkan) Stadsdelförvaltningen har idag ingen kompetens och inga resurser till att bedriva ett tillsyns- och kontrollarbete av kolonistugeområdenas avloppssituation. Miljöförvaltningen och Stockholm Vatten AB är den förvaltning och det bolag som har denna kompetens. Stadsdelförvaltningen kan däremot bidra med underlag för tillsynen och kontrollen.</p> <p>Kommentar: Stadsdelförvaltningen är ansvarig för koloniområdets mark och skriver avtal med respektive koloniförening där det står att avlopp inte får förekomma om inte tillstånd beviljats av MHN.</p>
<p>Stockholm Vatten: Ekologi/Naturmiljö/Förslag till åtgärder: Utred möjligheten att öppna upp kulvert Årstabäcken och "Å 13". (SVAB) Förstudie klar. Dyr åtgärd!</p> <p>Kommentar: Prioriteringen av åtgärder utifrån ekonomiska aspekter genomförs inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Förslag till åtgärder: Fastigheter med enskilt avlopp inom verksamhetsområdet för VA ska anslutas till kommunalt VA-nät. (SVAB, Mf)</p> <p>. Vid höga kostnader för VA-huvudman kan enskilt avlopp användas under förutsättning att det är godkänt av Mf.</p> <p>Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras till " Enskilda avlopp ska anslutas till kommunalt VA-nät eller avvecklas."</p>
<p>SDN Enskede-Årsta: anser att föreslagna mål och åtgärder för Årstaviken är realistiska. Förvaltningen vill dock påpeka att åtgärder som leder till ökade driftskostnader inte kan rymmas inom nuvarande budgetram. Det är därför viktigt att pengar avsätts för att möjliggöra genomförandet av åtgärderna.</p> <p>Ingen kommentar.</p>
<p>SDF Maria-Gamla stan: (Fullfölj naturreservatsbildning för Årstavikens södra strand samt Årsta holmar.) (ansvar Sbk)</p> <p>Tillstyrks. Viktigt att klargöra hur skötseln av naturreservatet (Årsta holmar) ska bedrivas samt vilka resurser som krävs. Ökade kostnader måste medföra ökad budget till sdf.</p> <p>Ingen kommentar.</p>
<p>SDF Maria-Gamla stan: (Skyltning med förtydligande av sol- och duschbad.) (ansvar Sdf)</p> <p>Tillstyrks. En gemensam policy för staden bör tas fram hur detta förtydligande av sol- och duschbad ska se ut.</p> <p>Ingen kommentar.</p>
<p>SDF Maria-Gamla stan: (Ordna med mottagningsstationer för miljöfarligt avfall, sopor och latrin) (vid fritidsbåtshamnar). (ansvar Mf, båtklubbar)</p> <p>Tillstyrks. Placering och skötsel av dessa stationer måste klargöras.</p> <p>Ingen kommentar.</p>
<p>SDF Maria-Gamla stan: (Fortlöpande bygga bort brädd.) (ansvar Stockholm vatten AB)</p> <p>Tillstyrks. Förslag finns på att anlägga ett kommunalt strandbad vid Hornstull men då måste bräddning av avloppet ut i Årstaviken byggas bort.</p> <p>Ingen kommentar.</p>
<p>SDF Maria-Gamla stan: (Utreda möjligheterna att ansluta kolonistugeområdena till kommunalt VA-nät.) (ansvar Stockholm Vatten AB, Sdf)</p> <p>Tillstyrks. Eventuellt kommer ett projekt under ledning av Miljöförvaltningen påbörjas för att göra en kartläggning och ta fram en gemensam policy om kolonistugornas avlopp p g a att alltfler kolonister dragit in vatten till sina stugor men där avloppshanteringen i många fall är bristfällig. Förvaltningen kan komma att delta i detta projekt om det kan finansieras.</p> <p>Ingen kommentar.</p>

Riddarfjärden
Nuvarande förhållande
Brand- och räddningsnämnden: Översvämningsriskerna för Stockholms stads del är störst i delar av Mälaren (Riddarfjärden, Klara sjö, Årstaviken, Ulvsundasjön) med dess omfattande tillrinningsområde (Mälaren/Hjälmaren) och begränsade utsläppsmöjligheter.
Kommentar: Nuvarande förhållanden kompletteras med översvämningsrisk under "Övrigt".
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av renat avloppsvatten.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)
Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.
Mål och åtgärder
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/Förslag till åtgärder: Åtgärda bräddutlopp vid Rålambshov. Minska bräddning från Södermalm (SVAB) SVAB anser att vi inte har några problem med bräddvatten vid Rålambshov.
Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras enligt synpunkt
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Förslag till mål: Ingen tillförsel av renat avloppsvatten
Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
SDN Kungsholmen: Den av förvaltningen upphandlade entreprenören tippar vintertid snömassor i Riddarfjärden och dispens för detta har beviljats av Naturvårdsverket till den 1 maj 2006. Dispensen gäller dock högst en tredjedel av den totala mängden snö. Det är därför angeläget att finna lämpliga platser för snöupplag men även utreda alternativ till dumpning, alternativt verka för att dispensen förlängs. Ansvarigt för detta är gatu- och fastighetskontoret men förvaltningen anser att detta arbete bör ske i nära samarbete med miljöförvaltningen och berörda stadsdelsförvaltningar i innerstaden.
Kommentar: Hanteras i Strategin under övergripande åtgärder för delmål 1a.
SDF Maria-Gamla stan: (Utreda möjligheterna till ökat skydd för natur- och kulturvärdena på Långholmen.) (ansvar Sbk) Avstyrks. Långholmen är ett av få områden i innerstaden som har en relativt orörd natur. Befintlig detaljplan tillsammans med en ansvarsfull skötsel är dock ett tillräckligt skydd. Detaljerade förordningar om skötsel i form av t. ex. naturreservat skulle troligen bara bli dyrare och krångligare. I dag känner både boende och stadsdelsförvaltningen ett stort ansvar och sköter Långholmen med stor omsorg.
Kommentar: Utredningen ska ge svar på om ett ökat skydd är nödvändigt och i så fall på vilket sätt. Stadsdelsförvaltningens synpunkter tas till vara vid en sådan utredning.
SDF Maria-Gamla stan: (Utreda möjligheterna till ökat skydd för Långholmens, Norr Mälärstrands och Rålambshovs naturstränder.) (ansvar Sbk) Avstyrks. Se ovan.
Kommentar: Utredningen ska ge svar på om ett ökat skydd är nödvändigt och i så fall på vilket sätt. Stadsdelsförvaltningens synpunkter tas till vara vid en sådan utredning.
SDF Maria-Gamla stan: (Utreda alternativa tipplatser för snö på land och i vatten) (tippning av snö i Riddarfjärden). (ansvar Gfk) Avstyrks. Ingår i dagvattenstrategin.
Kommentar: Åtgärdsförslaget är speciellt aktuellt för Riddarfjärden.
Stockholm Vatten: Recipient, dagvatten/Förslag till mål: Minska föroreningsbelastningen, främst tungmetaller och organiska föreningar, från; - trafik - bebyggelse Varför specificeras speciellt tungmetaller och organiska föreningar?
Kommentar: Problemen förknippade med tillförsel av dagvatten till Riddarfjärden rör framför allt tungmetaller och organiska föreningar. Näringsbelastningen via dagvattnet är relativt liten.

SDN Kungsholmen: är positiv till att stadsbyggnadskontoret ges uppdrag att utreda möjligheterna till ökat skydd för Riddarfjärdens omgivande landområden, innefattande bl.a. Norr Mälärstrands och Rålambshovs naturstränder.
Ingen kommentar.
SDF Maria-Gamla stan: (Ta fram förhållningssätt vad gäller båtboende i Stockholm.) (ansvar Stockholms Hamnar) Tillstyrks. Viktigt att parkering av bilar, avfalls- och sophantering samt utställning av diverse föremål på kajerna beaktas i arbetet med att ta fram detta förhållningssätt samt att sanktionsmöjligheterna kartläggs.
Ingen kommentar.
Stockholm Vatten: Övrigt/Förslag till åtgärder: Utreda alternativa tipplatser för snö på land och i vatten. (Gfk) Det är viktigt att ta hänsyn till totala miljöbelastningen, dvs sämre att köra iväg massorna till Värtan eller landtippar långt bort.
Ingen kommentar.
Karlbergskanalen-Klara Sjö
Nuvarande förhållande
Brand- och räddningsnämnden: Översvämningsriskerna för Stockholms stads del är störst i delar av Mälaren (Riddarfjärden, Klara sjö, Årstaviken, Ulvsundasjön) med dess omfattande tillrinningsområde (Mälaren/Hjälmaren) och begränsade utsläppsmöjligheter
Kommentar: Nuvarande förhållanden kompletteras med översvämningsrisk under "Övrigt".
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av renat avloppsvatten
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)
Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.
Mål och åtgärder
Vägverket, Region Stockholm: För östra Mälaren har åtgärder för Essingeledens broar och vid Karlbergskanalen lagts in i Vägverkets förslag till prioriteringslista vattenåtgärder till skydd för vattentäkter längs statligt vägnät i region Stockholm för 2005-2007.
Kommentar: Åtgärdsförslaget "Rena trafikdagvatten från Klarastrandsleden och Essingeleden" ändras till "Rena dagvatten från större vägar och broar".
Stockholm Vatten: Recipient, dagvatten/Förslag till åtgärder: Utred behovet av rening av ~~Rena~~ dagvattnet från spårområdet. (SJ?, SVAB) Ansvar Banverket ej SJ!
Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras till "Utred behovet av rening av dagvatten från spårområdet. (Banverket, SVAB)".
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av renat avloppsvatten~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Grundvatten/Förslag till mål: Utreda ev. läckage i ledningsnätet. (SVAB) Ej högt prioriterat på SVAB.
Kommentar: Prioriteringen av åtgärder utifrån ekonomiska aspekter genomförs inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Stockholm Vatten: Recipient, dagvatten/Förslag till mål: Minska föroreningsbelastningen, främst tungmetaller och organiska föreningar, från; - trafik (väg och spår) - bebyggelse. Varför specificeras speciellt tungmetaller och organiska föreningar?
Kommentar: Problemen förknippade med tillförsel av dagvatten till Riddarfjärden rör framför allt tungmetaller och organiska föreningar. Näringsbelastningen via dagvattnet är relativt liten.
Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten/Förslag till åtgärder: Fortlöpande bygga bort brädd. (SVAB) Ej prioriterat i Plan 2002, se allmän kommentar.
Kommentar: Prioriteringen av åtgärder utifrån ekonomiska aspekter genomförs inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.

Stockholm Vatten: Ekologi/Naturmiljö/Förslag till mål: Bibehålla och utveckla naturvärdena. Gäller detta utanför Stockholm?
Kommentar: Målen i "Strategi för Stockholms vattenarbete" gäller för Stockholms vattenarbete.
Saltsjön
Nuvarande förhållande
Stockholms Hamn AB: Under rubriken "Övrigt/problemområden" står: "Avgasutsläpp. Trångt för större kryssningsfartyg". Denna text måste ändras. Passagen kan knappast betraktas som trång i de delar de ligger inom Stockholms kommuns område vilket också tidigare framhållits under arbetsmöten.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholms Hamn AB: Under rubriken Övrigt/Orsak står: "Bristande krav på bränsle och avgasrening" samt under "Mål och åtgärder" står "Ökade krav på avgasrening för fartyg". Hamnen anser att dessa texter är felaktiga och måste omformuleras. Hamnen har i ett flertal år arbetat med differentierade hamnavgifter för att påverka rederier att använda lågsvavligt bränsle och för att vidta åtgärder för att minska utsläppen av kväveoxider. Krav på bränsle och avgasrening kan inte lagligen ställas från Hamnen eller Staden. Hamnen har i arbetsgruppen framhållit och beskrivit detta och det arbete som bedrivs. Arbetet med differentierade hamnavgifter för fartygen har lett till en reduktion av kväveoxiderna med 43 % mellan 1999 och 2001 för den reguljära trafiken. Sjöfarten är internationellt reglerad, Stockholms Hamnar har genom incitament uppmuntrat rederier att använda sig av mer miljöanpassade lösningar för såväl bränsleval som reningsutrustningar. Idag sker 93 % av alla anlop i linjetrafiken med fartyg som uppfyller ett eller flera av villkoren med reduktion av emissioner och rätt till miljödifferentierade avgifter. Detta är också målsatt i stadens miljöprogram.
Kommentar: Orsak rörande "Övrigt" ändras till "Bristande användning av lågsvavligt bränsle och avgasrening". Målet ändras till "Forsatt arbete med differentierade hamnavgifter".
Stockholms Hamn AB: Under "Övrigt/Nuvarande förhållanden" står: "Stor betydelse som farled och hamn". Detta påstående är korrekt men rätteligen ska också anges att Hamnen och farleden är av riksintresse. Sjöfartsverket har i beslut den 22 oktober 2001 förklarat Stockholms hamn som hamn av riksintresse för sjöfarten. Stockholms hamn omfattar många olika hamndelar. Länsstyrelsen, Sjöfartsverket, Banverket och Vägverket har därefter tillsammans tagit fram en rapport med precisering av riksintresset Stockholms hamn. Ett övergripande syfte med arbetet har varit att skapa en gemensam syn och ställningstagande mellan berörda myndigheter till hur riksintresset Stockholms hamn ska beskrivas och närmare preciseras. Beskrivningen av riksintresset Stockholms hamn ska tjäna som underlag för stadens fysiska planering och tillståndsprövning samt för andra myndigheters tillståndsprövning och tillsyn. Rapporten är f.n. (augusti 2004) på remiss för att inhämta synpunkter på om beskrivningen av riksintresset Stockholms hamn är korrekt. Vilka hamndelar som ingår i riksintresset Stockholms Hamn är ej föremål för remissen.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras så att det framgår att hamn och farled är av riksintresse.
Stockholms Hamn AB: Beträffande text under rubriken Övrigt/Nuvarande förhållanden rörande båtboende vid Skeppsholmen, Galärvarvet och S Djurgården vill Hamnen hänvisa till de kommentarer som lämnats ovan under mål 1.1. f och övergripande åtgärder.
Kommentar: Ny formulering av mål 1.1 f: Ett säkert och miljöanpassat omhändertagande av avloppsvatten från båtboende.
Djurgårdsförvaltningen: Stryk pågående åtgärd rörande översiktsplan och naturreservatsbildning.
Kommentar: Pågående åtgärd styrks inte men ändras till "Fördjupning av översiktsplanen (ÖP) för Nationalstadsparken."
Kyrkogårdsförvaltningen: Inom Galärvarvskyrkogården undviks tillförsel av växtnäring, vilket är positivt för Saltsjöns vattenkvalitet.

Ingen kommentar.
Stockholms Hamn AB: Under rubriken ”Övrig rekreation/ Nuvarande förhållanden” står Populära strandpromenader, delvis begränsad framkomlighet. Orsak hamn m.m. Under arbetsmötena framhöll Hamnen att Sjöfartsskyddet gäller från och med den 1 juli 2004. Denna lag kräver att Hamnen har kontroll över sina områden med bevakning och inhägnader för att kunna skydda sig mot eventuella hotbilder. Därutöver ska inte obehöriga kunna komma in på hamnområdet.
Ingen kommentar.
Mål och åtgärder
Stockholms Hamn AB: Vidare bör noteras att liksom för Östra Mälaren (se kommentar ovan) kan inte som mål anges ”Fortsatt farled”.
Kommentar: Farled stryks som mål och hanteras enbart under Nuvarande förhållanden.
Stockholm Vatten: Fiske/Förslag till åtgärder: Anlägg ”undervattenstrottoar”. (Idf, Gfk) Förklara undervattenstrottoar!
Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras till ”Öka tillgängligheten för fiske genom att anlägga ”undervattenstrottoar”. (Idf, Gfk)”
Djurgårdsförvaltningen: <i>Ekologi/Naturmiljö:</i> Ändra åtgärdsförslaget rörande naturreservatsbildning till ”Utveckla det juridiska skyddet för Nationalstadsparken (Lst) och fullfölja den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken. (Sbk)”
Kommentar: Åtgärdsförslaget ”Fullfölj naturreservatsbildningen” ändras till ”Utred naturreservat och fullfölj den fördjupade översiktsplanen. (Sbk)”.
Nacka kommun (KS) Utsläpp från båtar som angör Stockholms hamnar står för en stor andel av utsläppen av föroreningar till luft som påverkar Nacka. Kraven på bränsle och avgasrening är bristande. Dessa frågor bör ges en hög prioritering, speciellt med tanke på att antalet kryssningsfartyg till Stockholm ökar.
Kommentar: Krav på bränsle och avgasrening kan inte lagligen ställas från Hamnen eller Staden. Stockholms hamnar har i ett flertal år arbetat med differentierade hamnavgifter för att påverka rederier att använda lågsvavligt bränsle och för att vidta åtgärder för att minska utsläppen av kväveoxider. I Strategin föreslås ett fortsatt arbete med differentierade hamnavgifter.
Stockholms Hamn AB: Under ”övrigt/ mål och åtgärder” - Hamnen anser också att under detta avsnitt bör noteras att mål inte angivits för snötippning av massor från innerstaden vid Stadsgårdskajen. Detta avsnitt är visserligen inte ett område för vilket Hamnen ansvarar men indirekt är Hamnen berörd av tippningen. Hamnen anser att för fullständighetens skull bör gatu- och fastighetsnämnden anges som ansvarig och mål samt förslag till åtgärder anges.
Kommentar: Hanteras i Strategin under övergripande åtgärder för delmål 1a.
Stockholm Vatten: Grundvatten/Förslag till åtgärder: Utreda ev. läckage i ledningsnätet. (SVAB) Ej högt prioriterat på SVAB.
Kommentar: Prioriteringen av åtgärder utifrån ekonomiska aspekter genomförs inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt.
Stockholm Vatten: Recipient dagvatten/förslag till mål: Ingen ökning av föroreningsbelastningen, främst tungmetaller och organiska föreningar, från; - trafik - miljöfarlig verksamhet - förorenad mark - bebyggelse Varför specificeras speciellt tungmetaller och organiska föreningar?
Kommentar: Problemen förknippade med tillförsel av dagvatten till Saltsjön rör framför allt tungmetaller och organiska föreningar. Näringsbelastningen via dagvattnet är relativt liten.
Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten/Förslag till åtgärd: Fortlöpande bygga bort brädd. (SVAB). Ej prioriterat i Plan 2002, se allmän kommentar.
Kommentar: Prioriteringen av åtgärder utifrån ekonomiska aspekter genomförs inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt.

Djurgårdsbrunnsviken
Nuvarande förhållande
Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)
Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.
Djurgårdsförvaltningen: Stryk pågående åtgärd rörande översiktsplan och naturreservatsbildning.
Kommentar: Pågående åtgärd styrks inte men ändras till "Fördjupning av översiktsplanen (ÖP) för Nationalstadsparken."
Mål och åtgärder
Stockholm Vatten: Recipient, renat bräddvatten: Fortlöpande bygga bort brädd. (SVAB). Ej prioriterat i Plan 2002, se allmän kommentar. Duplicering av ledningsnät.(SVAB) Duplicering är inte aktuellt!
Kommentar: Åtgärdsförslaget "Ta bort duplicering" stryks, "fortlöpande bygga bort brädd" står dock kvar.
Djurgårdsförvaltningen: <i>Ekologi/Naturmiljö:</i> Ändra åtgärdsförslaget rörande naturreservatsbildning till "Utveckla det juridiska skyddet för Nationalstadsparken (Lst) och fullfölja den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken. (Sbk)"
Kommentar: Åtgärdsförslaget "Fullfölj naturreservatsbildningen" ändras till "Utred naturreservat och fullfölj den fördjupade översiktsplanen. (Sbk)".
Stockholm Vatten: Recipient dagvatten/Förslag till mål: Varför specificeras speciellt tungmetaller och organiska föreningar?
Kommentar: Problemen förknippade med tillförsel av dagvatten till Djurgårdsbrunnsviken rör framför allt tungmetaller och organiska föreningar. Näringsbelastningen via dagvattnet är relativt liten.
Hammarby Sjö
Nuvarande förhållande
Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)
Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av renat avloppsvatten.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt. Hammarby Sjö tillförs, via vattenutbytet med hambassängen, renat avloppsvatten från Henriksdals och Bromma reningsverk.
Stockholm Vatten: Recipient, dagvatten/I tillrinningsområdet: Reningsanläggningar för dagvatten inom Hammarby Sjöstad och Södra Länken.
Kommentar: Åtgärderna nämns redan under "Vidtagna åtgärder".
Mål och åtgärder
Stockholm Vatten: Recipient avloppsvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av renat avloppsvatten~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient dagvatten/Förslag till mål: Varför specificeras speciellt tungmetaller och organiska föreningar?
Kommentar: Problemen förknippade med tillförsel av dagvatten till Hammarby Sjö rör framför allt tungmetaller och organiska föreningar. Näringsbelastningen via dagvattnet är relativt liten.
Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten/Förslag till mål: Minskad tillförsel av bräddavloppsvatten Ej prioriterat i Plan 2002, se allmän kommentar.
Kommentar: Prioriteringen av åtgärder utifrån ekonomiska aspekter genomförs inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Stockholm Vatten: Recipient bräddvatten/Förslag till åtgärder: ~~Anlägga avsättningsmagasin.(SVAB)~~ Inga avsättningsmagasin byggs för bräddvatten! Däremot byggs reningsanläggningar i Hammarby Sjöstad för dagvatten i samband med exploateringen.
~~Duplicering av ledningsnät.(SVAB)~~ Dupliceringar kommer ej att genomföras!
Kommentar: Prioriteringen av åtgärder utifrån ekonomiska aspekter genomförs inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.

Lilla Värtan
Nuvarande förhållande
Stockholms Hamn AB: Under rubriken "Övrigt/Nuvarande förhållanden" står "Hamn", under rubriken "Övrigt/Problem" står "Konflikt med annan användning" och under rubriken "Övrigt/Orsak" står "Behov av bostäder och arbetsplatser". Hamnen anser att texterna under "Problem" och "Orsak" helt ska utgå. Den framtagna rapporten är en strategi för Stockholms vattenarbete. För vattenkvaliteten och arbetet med att förbättra denna är inte "konflikt med annan användning" relevant. Inte heller är vattenkvaliteten orsaken till "behov av bostäder och arbetsplatser". Som framgår ovan under området Saltsjön är Hamnen och farleden av riksintresse. I strategin ska och kan inte denna fråga målsättas.
Kommentar: Beskrivningarna av Hamn under "Problem" och "Orsak" stryks. Nuvarande förhållanden ändras så att det framgår att Hamn och farled är av riksintresse.
Stockholms Hamn AB: Under rubriken "Övrigt/Nuvarande förhållanden" står "Tippområde för muddermassor". Stockholms Hamn har i juli fått dispens från Naturvårdsverket för att kunna lägga "rena" muddermassor i djuphålur för att kunna bibehålla erforderliga djup invid kaj för fartygen. De massor som eventuellt inte skulle kunna hänföras till denna kategori efter provtagning kommer att hanteras som farligt avfall och rapporteras i enlighet med gällande lagstiftning. Av dispensen framgår att Hamnen ska kommunicera med Länsstyrelsen om alla de moment från provtagning till tippning av massorna; varför Stockholms hamn anser det onödigt att under förslag till åtgärder står "Utred konsekvenserna av tippning vid varje enskilt tillfälle". Hamnen ser det som en slags lägsta nivå och självklart att man följer lagar och Naturvårdsverkets beslut. Texten bör därför utgå eller omformuleras.
Kommentar: Mål samt åtgärdsförslag stryks.
Djurgårdsförvaltningen: Stryk pågående åtgärd rörande översiktsplan och naturreservatsbildning.
Kommentar: Pågående åtgärd styrks inte men ändras till "Fördjupning av översiktsplanen (ÖP) för Nationalstadsparken."
Stockholms Hamn AB: Under rubriken "Övrig rekreation/ Nuvarande förhållanden" står Naturmark med strandpromenader norr och söder om hamnområdet. Orsak Hinder pga hamnområdet m.m. Under arbetsmötena framhöll Hamnen att Sjöfartsskyddet gäller från och med den 1 juli 2004. Denna lag kräver att Hamnen har kontroll över sina områden med bevakning och inhägnader för att kunna skydda sig mot eventuella hotbilder. Därutöver ska inte obehöriga kunna komma in på hamnområdet.
Ingen kommentar.
Stockholms Hamn AB: Vidare bör i detta sammanhang noteras att Gatu- och fastighetskontoret m.fl. angetts under mål 1.1 "Övergripande åtgärder" som ansvariga för att utreda alternativa tippplatser/reningsanläggningar för snö på land/i vatten. Detta är en skyldighet som också följer av det beslut som Naturvårdsverket meddelat angående dispensen.
Ingen kommentar.
Mål och åtgärder
Stockholms Hamn AB: "Övrigt/Nuvarande förhållanden" står "Hamn Fortsättningsvis under denna rubrik hänförs också farled, med mål fortsatt farled vilket Hamnen hänvisar till tidigare farledstext under Östra Mälaren.
Kommentar: Farled stryks som mål och hanteras enbart under Nuvarande förhållanden.
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/Förslag till åtgärd: ~~Duplicering av ledningsnätet.~~ (SVAB)–Duplicering kommer ej att genomföras!
Kommentar: Åtgärdsförslaget stryks.
Djurgårdsförvaltningen: <i>Ekologi/Naturmiljö:</i> Ändra åtgärdsförslaget rörande naturreservatsbildning till "Utveckla det juridiska skyddet för Nationalstadsparken (Lst) och fullfölja den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken. (Sbk)"
Kommentar: Åtgärdsförslaget "Fullfölj naturreservatsbildningen" ändras till "Utred naturreservat och fullfölj den fördjupade översiktsplanen. (Sbk)".

Stockholm Vatten: Recipient dagvatten/förslag till mål: Varför specificeras speciellt tungmetaller och organiska föreningar?
Kommentar: Problemen förknippade med tillförsel av dagvatten till Lilla Värtan rör framför allt tungmetaller och organiska föreningar. Näringsbelastningen via dagvattnet är relativt liten.
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/Förslag till mål: Minskad tillförsel av bräddavloppsvatten Ej prioriterat i Plan 2002, se allmän kommentar.
Kommentar: Prioriteringen av åtgärder utifrån ekonomiska aspekter genomförs inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt.
Lidingö stad: anser att de mål och delmål samt åtgärdsförslag som presenteras är väl genomarbetade och realistiska för den tidsperiod som detta program omfattar. En mycket viktig punkt i åtgärdsförslaget är att undersöka och utreda de förorenade bottensedimenten i Lilla Värtan och klargöra vilka åtgärder som måste vidtas. Från Lidingös sida finns intresse att delta i gemensamma nätverk och arbetsgruppen om vattenområden i regionen.
Ingen kommentar.
Brunnsviken
Nuvarande förhållande
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av renat avloppsvatten
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Bad/Förslag till mål: <u>Styckena är omkastade:</u> Acceptabla nivåer av blågröna alger vid strandbadet. Tjänlig badvattenkvalitet vid strandbadet.
Kommentar: Ordningen för algblooming respektive badvatten kastas om under Problem" och "Orsak".
Kyrkogårdsförvaltningen: Ingen eller endast små mängder växtnäringstillförsel sker inom Norra Begravningsplatsen, som därigenom undanröjer negativ påverkan på Brunnsviken.
Ingen kommentar.
Mål och åtgärder
Stockholm Vatten: Recipient, dagvatten/Förslag till åtgärder: Rening av dagvatten från Roslagsvägen. (Gfk, SVAB) Även Vägverket! Allt dagvatten från Norra Länken renas. Kombineras med skydd för oljeutsläpp förorening vid trafikolycka. (VV)
Kommentar: Åtgärdsförslaget ang. Norra Länken ändras enligt synpunkt. Ansvaret för genomförandet av åtgärdsförslaget ang. Roslagsvägen ändras inte.
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten.~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av renat avloppsvatten.~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Djurgårdsförvaltningen: <i>Ekologi/Naturmiljö:</i> Ändra åtgärdsförslaget rörande naturreservatsbildning till "Utveckla det juridiska skyddet för Nationalstadsparken (Lst) och fullfölja den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken. (Sbk)"
Kommentar: Åtgärdsförslaget "Fullfölj naturreservatsbildningen" ändras till "Utred naturreservat och fullfölj den fördjupade översiktsplanen. (Sbk)".
SDN Norrmalm: Kontakt bör tas med båtklubbarna vid Brunnsviken för att diskutera hur omhändertagande av avfall kan förbättras.
Kommentar: Frågan hanteras vidare inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt.

Husarviken
Nuvarande förhållande
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av renat avloppsvatten
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)
Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.
Naturhistoriska riksmuseet: (fd Lillsjön) I Laduvikens närhet ligger Lillsjön eller f.d. Lillsjön som idag är en våtmark. Efter restaureringsåtgärder, i form av borttagande av vass och höjning av vattenståndet, återuppstod området som våtmark med bl.a. häckningslokal för tofsvipa och rastlokal för ett flertal vadarfåglar, änder och gäss. Trots ett intensivt bete har området på senare år invaderats av icke önskvärd vegetation framförallt av vecketåg (<i>Juncus effusus</i>) – ett halvgräs som ogillas av betesdjuren. Detta har minskat Lillsjöns attraktionskraft för bl.a. vadarfåglar. Öppna hävdade våtmarker och fuktängar i odlingslandskapet utgör biotoper som idag är mycket ovanliga i Stockholm och därför har området stor betydelse.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras till "Ordinärt växt- och djurliv. I våtmarksområdet fd. Lillsjön, rikt växt- och djurliv." Området/våtmarken iordningställdes och sköts av Djurgårdsförvaltningen.
Djurgårdsförvaltningen: Stryk pågående åtgärd rörande översiktsplan och naturreservatsbildning.
Kommentar: Pågående åtgärd styrks inte men ändras till "Fördjupning av översiktsplanen (ÖP) för Nationalstadsparken."
Djurgården-Lilla Värtans miljöskyddsförening: Södra stranden har fina lavar. Snok finns. Fin sandbotten utanför staketets nordöstra del. Nya växtfynd av bottenvegetation.
Kommentar: Synpunkterna tas dock till vara inom det fortsatta vattenarbete.
Mål och åtgärder
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten.~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av renat avloppsvatten.~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Djurgårdsförvaltningen: <i>Ekologi/Naturmiljö:</i> Ändra åtgärdsförslaget rörande naturreservatsbildning till "Utveckla det juridiska skyddet för Nationalstadsparken (Lst) och fullfölja den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken. (Sbk)"
Kommentar: Åtgärdsförslaget "Fullfölj naturreservatsbildningen" ändras till "Utred naturreservat och fullfölj den fördjupade översiktsplanen. (Sbk)".
Djurgårdsförvaltningen: <i>Recipient, dagvatten:</i> I Storängsbotten finns inga större verksamheter, är det möjligen Storängskroken som avses?
Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras till "Krav på skyddsåtgärder/rening av dagvatten från verksamheter i Storängskroken."
Djurgårdsförvaltningen: <i>Ekologi/Naturmiljö:</i> Skötselplaner för vattenområdet bör upprättas av KDF och Länsstyrelsen.
Kommentar: Ansvarig för upprättande av skötselplaner ändras till Djurgårdsförvaltningen (Kdf).
Naturhistoriska riksmuseet: (fd Lillsjön)Det är angeläget att fortsätta restaureringsarbetet efter utvärdering av förutsättningarna att få ett stabilare och varaktigare förbättringsresultat. Lillsjön bör fräsas i juli-augusti med rotorkultivator eller liknade maskin, varvid slättermaterialet tas upp. Efter fräsningen måste ytan omedelbart betas för att förhindra

<p>”stubbskott” av vecketågen (<i>J. effusus</i>). Återkommande betesputs kan visa sig behövas. Hög vattennivå skall eftersträvas under april-juni och juli- september. Våtmarksfauna och flora bör kontinuerligt följas upp för utvärdering av utförda åtgärder och planering av nya. Fortsatt naturvårdsbete med nötboskap.</p>
<p>Kommentar: Området/våtmarken, som inte är medtaget i Vattenprogrammet, iordningställdes och sköts av Djurgårdsförvaltningen.</p>
<p>Djurgården-Lilla Värtans miljöskyddsförening: Eftersom fritidsfisket i viken är populärt anser vi att man här måste säkra tillgången på giftfri fisk. Det är viktigt att oljeförorenat vatten i Storängskroken renas. Utsläppen från biltrafiken runt sjöarna i Nationalstadsparken måste också minska liksom båttrafiken i Lilla Värtan.</p>
<p>Kommentar: Hanteras redan under befintliga åtgärdsförlag.</p>
<p>Uggleviken</p>
<p>Nuvarande förhållande</p>
<p>Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten</p>
<p>Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.</p>
<p>Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av renat avloppsvatten</p>
<p>Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.</p>
<p>Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)</p>
<p>Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.</p>
<p>Djurgårdsförvaltningen: Stryk pågående åtgärd rörande översiktsplan och naturreservatsbildning.</p>
<p>Kommentar: Pågående åtgärd styrks inte men ändras till ”Fördjupning av översiktsplanen (ÖP) för Nationalstadsparken.”</p>
<p>Djurgårdsförvaltningen: Komplettera ”Genomförda åtgärder” med ”Ridväg och Elljusspår rustade (04).” och ”Saltningsförbud på Björnäs vägen”</p>
<p>Kommentar: ”Saltningsförbud på Björnäs vägen” läggs till under ”Genomförda åtgärder” för Recipient, dagvatten. Rustning av ridväg och elljusspår anses som löpande underhåll, ej åtgärd.</p>
<p>Djurgårdsförvaltningen: Komplettera ”Pågående åtgärder” med ”Planerade dammar i tillrinningsområdet vid Ugglevikskällan.”</p>
<p>Kommentar: Endast åtgärder som rent fysiskt är påbörjade hanteras i Strategin.</p>
<p>Naturhistoriska riksmuseet: Uggleviken hör till regionens största och bäst utbildade alkärr – alsumpskog, syd om Laduviken, och hyser flera rödlistade och ovanliga arter. Uggleviken utgörs av ett aldominerat rikkärr med en mosaik av alsocklar och andra fuktlovträd som hägg och jolster. Däremellan finns blötare partier utan någon vegetation alls eller fuktängar med älggräs m.fl. örter eller högvuxna starrarter. Floran är tämligen artrik med många högrter. I kärrets kantzoner förekommer många ädla träslag som ask, alm, lönn och avenbok. En del död ved förekommer och utgör viktigt substrat för insekter, svampar, landmollusker och mossor.</p> <p>Från sydsidan kommer rörligt markvatten, källvatten från Ugglevikskällan, som rinner ut i kärret och ger vid inflödet upphov till ett något större artantal av mossor och kärlväxter. Störst artmångfald finns i kantzonen i söder mot Ugglebacken med grova ädellövträd och granar där markvattnet är rörligt intill kärret. Ovanliga arter som förekommer här är bl.a. gullpudra (<i>Chrysosplenium tetrandrum</i>) och norrlandsstarr (<i>Carex aquatilis</i>).</p> <p>Kärret har, via de undersökningar som genomförts av expertis från de naturhistoriska museerna i Stockholm och Göteborg, visat sig hyser många ovanliga arter bland fåborstmaskar och landsnäckor. Fågelrikedomen är stor med förekomst av härmsångare, näktergal, gärdsmyg, stjärtmes, morkulla, mindre hackspett och mindre flugsnappare.</p>
<p>Ingen kommentar.</p>

Mål och åtgärder
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten.~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av renat avloppsvatten.~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Djurgårdsförvaltningen: <i>Ekologi/Naturmiljö:</i> Ändra åtgärdsförslaget rörande naturreservatsbildning till "Utveckla det juridiska skyddet för Nationalstadsparken (Lst) och fullfölja den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken. (Sbk)"
Kommentar: Åtgärdsförslaget "Fullfölj naturreservatsbildningen" ändras till "Utred naturreservat och fullfölj den fördjupade översiktsplanen. (Sbk)".
Djurgårdsförvaltningen: <i>Ekologi/Naturmiljö:</i> Skötselplaner för vattenområdet bör upprättas av KDF och Länsstyrelsen.
Kommentar: Åtgärdsförslagen ang. "Ekologi/Naturmiljö" kompletteras med "Upprätta skötselplan för vattenområdet. (Kdf)"
Naturhistoriska riksmuseet: Kärret bör få utvecklas fritt utan skogliga åtgärder men med för alkärret optimal, reglerad vattenregim, där nuvarande karaktär som blött alkärr eftersträvas. Vattenståndet i kärret bör kunna regleras genom dammluckor så att dess nuvarande vattenregim kan upprätthållas. Skogsbeståndet får utvecklas fritt utan åtgärder. Sannolikt påverkar trafiken på Björnäsvägen vattenkvaliteten i kärret. Detta bör därför undersökas. Ett mycket allvarligt hot är den pågående förstärkningen av järnvägsbanken längs den angränsande Värtabanan, vilket kan inkräkta på kärret. Hydrologin är helt avgörande för kärrets utveckling och kärret tar emot källvatten framförallt från sydsluttningen. En noggrann miljökonsekvensutredning måste utföras och eventuella skyddsåtgärder vidtas. Den planerade Norra Länkens tunnel kan utgöra ett ytterligare hot mot alsumpskogens artmångfald om ingreppet riskerar att påverka grundvattennivån i området.
Kommentar: Nuvarande förhållanden kompletteras med "Känslig hydrologi", problembeskrivningen "Stor risk för vattenståndssänkning" och orsaksbeskrivningen "Exploatering, t.ex. Norra Länken". Frågan hanteras vidare inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt. Idén med dammluckor är ny – tänkbar åtgärd sedan grundvattenförhållandena undersökts (och ytvattenavrinningen).
Igelbäcken
Nuvarande förhållande
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)
Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.
SDF Kista: "Järvakilen" med Igelbäcken och dammen i Akalla By är ett unikt naturområde som har en stor betydelse för bevarandet av den biologiska mångfalden. Dessutom finns i området ett rikt kulturlandskap bevarat med anor från bronsåldern och historisk tid. Järvafältet används idag som en viktig rekreationsyta för boende i de närbelägna stadsdelarna och som ett värdefullt område för skolornas naturstudier. Vad som är av stor vikt för framtiden är Kulturdammen/naturdammen i Akalla By. Dammen har ett stort kulturhistoriskt värde, det är ett arv i en unik gårdsmiljö. År 1975 övertog staden driften av gården med tillhörande stadspark, kulturmark och den naturliga dammen. Om vi inte får in en åtgärds och skötselplan för dammen så är risken överhängande att den dör ut, vilket påverkar växt och djurliv i dess närhet. Dammen har även en stor social betydelse. Historisk dokumentation finns lokalt och centralt. Det är av stor vikt att dammen tas upp i strategi för Stockholms vattenarbete. Gatu- och Fastighetskontoret har i sin planering avsatt 100tkr år 2005 för en utredning.

Kommentar: Nuvarande förhållanden kompletteras med "Damm vid Akalla by." Ingen ändring av Strategins åtgärdsförslag med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågan hanteras inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.

Naturhistoriska riksmuseet: Bäckan hör till ett av de mest skyddsvärda vattendragen i regionen och inom Stockholms stad är särskilt sträckorna nedströms Eggeby gård (Järva friområde) en viktig miljö för många av bäckens organismer inklusive grönlingen. Det är av största vikt att bäcken vid framtida åtgärder får en naturlig karaktär med vissa djupare hålor. Sträckor med skuggande träd är likaså livsviktiga för fiskbestånden, eftersom de håller vattentemperaturen låg.

Genom att stora delar av avrinningsområdet består av trafikplatser och hårdgjorda ytor så har en del av det dagvattnet som skulle tillföras bäcken avletts åt andra håll i syfte att inte förorena vattendraget. Bäckan har därigenom fått minskat tillflöde av vatten och den nu riskabelt blygsamma lågvattenföringen påverkar bäcken och dess fauna negativt.

Trots den starka påverkan på bäckens hydrologi är den en synnerligen intressant biotop för vattenlevande sländlarver m.fl. insekter och hyser en rad hotade arter. Mest känd är bäcken genom att hysa en population av fisken grönling. Arten är sällsynt i hela landet och rödlistad.

Det skuggande trädskiktet runt bäcken är temperaturutjämnande och många vattendjur utgörs av nedbrytare som utnyttjar det organiska materialet, som driver med bäcken, till föda. Gädda, abborre, öring m.fl. fiskarter samexisterar med grönlingen i bäcken. Den långa serie av provfiskeundersökningar som genomförts har inte kunnat påvisa någon konkurrens eller minskning av bäckens grönlingsbestånd till följd av dessa rovfiskars närvaro. Dock är den illegalt utsatta signalkräftans förekomst och spridning i bäcken viktig att undersöka. Signalkräftan påvisades i bäcken redan under mitten av 1990-talet. Denna främmande art kan även bli föremål för reduktionsfiske. Att försöka utrota signalkräftorna måste dock anses som ogörligt då de redan etablerat ett starkt bestånd i bäckens nedre och mellersta delar.

Ingen kommentar.

SDF Rinkeby: ett stycke finns även som i allmänna ord beskriver att Järvafältet är en del av Järva kilen och att området har stora naturvärden och är skyddsvärt. Igelbäcken är det område som återfinns inom Rinkeby stadsdelsområde och det behandlas på sid. 72-73. Här beskrivs på ett överskådligt sätt de nuvarande förhållandena och de mål som föreslås för området. I punktform listas områdets problem och dess orsaker samt de åtgärder som gjorts, pågår och föreslås för framtiden. Det framgår att en viktig faktor för vattendragets framtid är att belastningen från olika typer av förorenat dagvatten blir så begränsad som möjligt och att vattenföringen ökar under torrperioden. I detta sammanhang kommer arbetena med ombyggnaden av E18 att vara av väsentlig betydelse för framtidens vattenkvalitet i Igelbäcken.

Ingen kommentar.

Mål och åtgärder

Stockholm Vatten: Recipient dagvatten/Förslag till åtgärder: Rening av nuvarande utsläpp av trafikdagvatten inkl skydd mot ~~oljeutsläpp~~ förorening vid trafikolycka. (VV)

Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras till "Rening av nuvarande utsläpp av trafikdagvatten inkl skydd mot förorening vid trafikolycka eller överföring till Järva dagvattentunnel. (VV)"

Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten. Ingen ändring av nuvarande förhållanden.~~

Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.

Naturhistoriska riksmuseet: Målformuleringar – samverkan: Målformuleringen kring Igelbäcken bör förtydligas ytterligare i syfte att uttrycka en ökad samverkan kring naturvärden inom hela bäckens avrinningsområde. Igelbäcken ingår i Edsvikens avrinningsområde. Den övergripande naturvårdsinriktningen i en långsiktigt hållbar skötsel av bäcken, och dess närliggande våtmarker, är att prioritera åtgärder som ökar tillgången på

<p>vatten, dvs. även ökar vattenföringen i bäcken. Naturhistoriska riksmuseet vill här understryka att förslag att anlägga – återskapa våtmark är mycket värdefullt. Men utan en ökad tillgång på vatten över året i området blir det troligen svårt att gå vidare och genomföra dessa åtgärder.</p>
<p>Kommentar: Åtgärdsförslaget " Utveckla samarbetet med grannkommuner (Igelbäcksguppen)" flyttas upp till "Vattenkvalitet" och kompletteras med "–Åtgärder uppströms. (Berörda kommuner)"</p>
<p>Naturhistoriska riksmuseet: <i>Samverkansbehov:</i> Då den tidvis dåliga vattenföringen i Igelbäcken är ett av huvudproblemen när det gäller att bevara och stärka artrikedomen här är detta inte bara en angelägenhet för Stockholms stad utan kräver nära samverkan med övriga berörda kommuner (Solna, Sundbyberg, Järfälla och Sollentuna) för att problem, som omfattar hela avrinningsområdet, inte ska förvärras. Som också påpekas i remissen ska vattenvårdsarbete bedrivs i så kallade samverkansområden utan hinder av administrativa gränser enligt EUs ramdirektiv för vatten. Detta öppnar även för en utökad samordning kring både skötsel och förvaltning av området. Observera att nedströms liggande områden i dalgången är helt avhängiga av hur åtgärder genomförs i Stockholms stad.</p>
<p>Kommentar: Åtgärdsförslaget " Utveckla samarbetet med grannkommuner (Igelbäcksguppen)" flyttas upp till "Vattenkvalitet" och kompletteras med "–Åtgärder uppströms. (Berörda kommuner)"</p>
<p>Djurgårdsförvaltningen: <i>Ekologi/Naturmiljö:</i> Ändra åtgärdsförslaget rörande naturreservatsbildning till "Utveckla det juridiska skyddet för Nationalstadsparken (Lst) och fullfölja den fördjupade översiktsplanen för Nationalstadsparken. (Sbk)"</p>
<p>Kommentar: Åtgärdsförslaget "Fullfölj naturreservatsbildningen" ändras till " Utred naturreservat och fullfölj den fördjupade översiktsplanen. (Sbk)".</p>
<p>Sundbyberg: är tveksam till det föreslagna målet som rör trafikdagvatten och tycker att det är önskvärt att kommunerna inom Igelbäckens avrinningsområde behandlar trafikdagvatten på ett liknande sätt. Sundbybergs stad önskar en annan skrivning av detta mål för att få en samsyn i denna fråga.</p> <p>Miljö- och hälsoskyddsnämnden är positiv till målen att öka vattenföringen under torrperioder, att minska föroreningsbelastningen från trafik, förorenad mark ,odlad mark. Nämnden ställer sig dock tveksam till målet för trafikdagvatten "Inget ytterligare trafikdagvatten, varken renat eller orenat får ledas till Igelbäcken. De övergripande målen för Igelbäcken rör dels vattenföringen, dels minskad föroreningsbelastning. Ett av Igelbäckens största problem är brist på vatten. Remissinstansen tycker att ha som mål att allt trafikdagvatten, såväl renat som orenat och oberoende av från vilken typ av vägar det kommer, är därför varken lämpligt eller önskvärt. P.g.a. av vattenbrist borde det vara möjligt och önskvärt att renat trafikdagvatten från lågtrafikerade vägar i bostadsområden, där risken är liten för olyckshändelser, leds till bäcken. Omnämner planeringen i Stora Ursvik – omhändertagande av trafikdagvatten – ambitionen är ett lokalt omhändertagande av dagvatten på de ställen där markförhållandena och dagvattenkvalitén tillåter det. Förorenat dagvatten ska antingen renas innan det tas omhand lokalt eller renas innan det släpps ut i recipient (Igelbäcken eller bäcken vid E18).</p>
<p>Kommentar: Målet ändras till " Inget ytterligare trafikdagvatten, varken renat eller orenat, från vägar med fordonstäthet >8000/dygn får ledas till Igelbäcken."</p>
<p>Naturhistoriska riksmuseet: <i>Dagvattenhantering – policyfrågor:</i> I "Dagvattenstrategi för Stockholms stad", från oktober 2002, beskrivs långtgående ambitioner för dagvattenhanteringen. I strategins övergripande principer slås fast att dagvattnet inte får försämra miljön. Medlen för att nå detta är bl.a. att åtgärda föroreningskällor, att källsortera dagvatten, att återföra dagvatten till mark, sjöar och vattendrag, att rena dagvatten lokalt genom att tillämpa lokalt omhändertagande, LOD. Naturhistoriska riksmuseet finner denna policy svår att förena med målformuleringen i strategidokumentet, där det fastslås att inte ens renat dagvatten får tillföras Igelbäcken. Då nuvarande lösningar för omhändertagande av dagvatten generellt bygger på att leda detta till Järva dagvattentunnel och sedan, mer eller mindre orenat, vidare ut till Edsviken, blir det allmänna intrycket att</p>

<p>strategidokumentet inte innehåller den ambitiösa satsningen på vattenvård som en läsning av stadens dagvattenstrategi ger förhoppning om.</p>
<p>Kommentar: Strategins mål är att inget ytterligare trafikdagvatten får till föras bäcken. Målet förtydligas dock till " Inget ytterligare trafikdagvatten, varken renat eller orenat, från vägar med fordonstäthet >8000/dygn får ledas till Igelbäcken."</p>
<p>Djurgårdsförvaltningen: <i>Ekologi/Naturmiljö:</i> Skötselplaner för vattenområdet bör upprättas av KDF och Länsstyrelsen.</p>
<p>Kommentar: Ansvarig för upprättande av skötselplaner ligger på markägaren. För Igelbäckens sträckning inom Stockholms stad ligger detta ansvar hos Fastighetskontoret/Markkontoret.</p>
<p>Vägverket, Region Stockholm: En punkt där Vägverkets inställning inte överensstämmer med strategin är möjligheten att leda renat väg dagvatten till Igelbäcken, åtminstone där det är långa rinnsträckor mellan väg och bäcken. Enligt strategin får inget väg dagvatten, inte heller renat, ledas till Igelbäcken. Här <i>anser Vägverket att man fått visst stöd för sin ståndpunkt av regeringen i beslutet om tillåtlighetsprövning för väg E18 där ett av villkoren är att dagvatten från vägen får släppas ut i Igelbäcken endast efter godtagbar rening.</i></p>
<p>Kommentar: Ingen ändring av Strategins mål. Regeringsbeslutet strider mot föreslagen Strategi.</p>
<p>Naturhistoriska riksmuseet: Naturhistoriska riksmuseet vill förorda att ett mer detaljerat åtgärdsprogram för Igelbäckens dalgång tas fram med konkreta åtgärdsförslag. Ett projekt som känns mycket angeläget är att skapa en vandringsväg för vattenfaunan från havet (Edsviken) och upp i bäcken.</p> <p>Ett syfte med detta är att få Natura 2000-arten nissöga (<i>Cobitis taenia</i>), som förekommer rikligt i mynningen, att etablera sig i vattendraget. Huvudsyftet är emellertid att skapa ett, ur ekologisk synvinkel, fungerande vattendrag från Säbysjön och ner till mynningen. Åtgärdande av vandringshinder är en del. Andra delar är beskuggning, anläggande av våtmarker och biotopvårdande åtgärder.</p>
<p>Kommentar: Ingen ändring av Strategin med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågorna hanteras inom Igelbäckgruppen samt det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Naturhistoriska riksmuseet: Bäckens regelbundet övervakas med vattenprovtagning och inventeringar av artbestånden. Mot bakgrund av dessa miljödata övervägs förbättringar. Särskilda planer bör härvid upprättas under sakkunskap av limnologisk expertis. Framförallt bör en hel del miljöförbättrande åtgärder vidtas i bäckens mellersta delar på Järvafältet med t.ex. återskapande av träddråer över bäckfåran och återskapande av den tidigare, mindre utträtade bäckfåran. Vandringshinder bör avlägsnas. <i>Bäckens vattenföring bör fortlöpande också registreras i flera mätpunkter längs bäcken.</i> Idag är enda mätpunkt en pegel nära bäckens mynning vid Ulriksdal. Det kan dock förmodas att grundvatteninflödet (närheten till Ulriksdalsåsen) är relativt stort här jämfört med uppströms belägna delar, varför erhållna mätdata kan bli missvisande för bäckens flöden som helhet.</p>
<p>Kommentar: Ingen ändring av Strategin med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågorna hanteras inom Igelbäckgruppen samt det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.</p>
<p>Naturhistoriska riksmuseet: <i>Behov av hydrologisk analys:</i> Naturhistoriska riksmuseet hyser en viss oro för att konkreta planer saknas kring hur vattentillgången långsiktigt skall kunna säkras. I tidigare utredningar har nämnts att en tillgång på vatten i Igelbäcken motsvarande ett minimiflöde av minst 5 liter per sekund är ett måste för att en gynnsam status (god ekologisk status) skall kunna nås. Naturhistoriska riksmuseet vidhåller denna uppfattning. Det är emellertid angeläget att de hydrologiska förhållandena i avrinningsområdet ytterligare utreds då det i nuläget är svårt att bedöma om det önskvärda flödet är realistiskt. Lösningar bör även sökas som möjliggör att t.ex. dagvatten från bebyggelseområden i tillrinningsområdet till bäcken kan tas om hand, "källsorteras" och renas lokalt (LOD-lösningar) för att därefter i renat tillstånd tillföras de våtmarker i anslutning till Igelbäcken som är under planering för restaurering.</p>
<p>Kommentar: Frågan hanteras redan inom åtgärdsförslaget "Utred möjligheterna att leda renat</p>

gårdsdagvatten fr. bebyggelse till bäcken. (SVAB)"
Naturhistoriska riksmuseet: Restaureringsbehov: Tyvärr redovisas inte några konkreta planer för när återställningen av Igelbäcken ska genomföras. Naturhistoriska riksmuseet vill här speciellt understryka behovet av att kulverteringen under Barkarby flygfält tas bort och att bäcken restaureras. Detta kan annars få till följd att förespråkade naturvårdsåtgärder för att sprida grönlingsbeståndet uppströms i bäcken försvåras. Av vikt är att vid restaureringen återskapa ett mer ursprungligt meandrande lopp som ökar vattnets uppehållstid (och därmed vattentillgången) i området men även skapar förutsättningar för fler livsmiljöer vilket gynnar en större mångfald arter i och vid bäcken. Önskvärt är att Stockholms stad presenterar en konkret tidsplan för återställningen.
Kommentar: Ingen ändring av Strategin med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågorna hanteras inom Igelbäckgruppen samt det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt.
Naturhistoriska riksmuseet: Djupanbäcken: Med referens till vad som tidigare behandlats under "Allmänt" finns även ett stort behov av att ta bort kulverteringen av Djupanbäcken och att restaurera denna. Detta projekt berör även Järfälla kommuns del av bäcken varför den framtida restaureringen bör samordnas.
Kommentar: Ingen ändring av Strategin med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågorna hanteras inom Igelbäckgruppen samt det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetsätt.
SDF Rinkeby: Området kring Igelbäcken är ett unikt naturområde i Rinkebys närhet. Denna del av Järvafältet utgör en väsentlig del av "Järvakilen" ett sammanhängande grönområde som sträcker sig in till centrala delarna av Stockholm. Området har stor betydelse för bevarandet av den biologiska mångfalden, inte minst på grund av Igelbäcken och de djur och växter som lever där, bl.a. den rödlistade fiskarten grönlung. Bäcken är klassad som ekologiskt särskilt känslig enligt miljöbalken. Dessutom finns i området ett rikt kulturlandskap bevarat med anor från bronsålder och historisk tid. Järvafältet används idag som en viktig rekreationsyta för boende i de närbelägna stadsdelarna och som ett värdefullt område för skolornas naturstudier. Det skyddsvärda området sträcker sig även in i de angränsande kommunerna Järfälla, Sundbyberg och Solna. Sundbyberg antog för sitt område i januari 2004 en del av dalgången som naturreservat medan processen för detta fortfarande pågår i Stockholm och de övriga kommunerna. Exploateringstrycket på området är starkt och redan idag finns många barriärer i form av vägar och bebyggelse som hotar den gröna kilens sammanhållande funktion. Förvaltningen stödjer arbetet med att avsätta området kring Igelbäcken som naturreservat vilket är ett av förslagen på åtgärder som föreslås i strategien.
Ingen kommentar.
Bällstaån
Nuvarande förhållande
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av renat avloppsvatten
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)
Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.
Mål och åtgärder
Solna: Man bör nämna samarbete (eller utvecklat samarbete) med Järfälla (eller berörda kommuner) på raderna för Recipient dagvatten och bräddvatten.
Kommentar: Åtgärdsförslag för Vattenkvalitet kompletteras med " Utveckla samarbetet med grannkommuner (Bällstaågruppen). (Lst, berörda kommuner)"
Stockholm Vatten: Recipient dagvatten/Förslag till åtgärder: ~~Anlägg, parallellt med ån, sedimenteringsdammar~~ Utred rening av dagvatten vid industriområden. (Gfk, SVAB)
Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras till "Utred möjlighet till rening av dagvatten vid industriområden".
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/Förslag till åtgärder: ~~Fortlöpande bygga bort brädd-~~

(SVAB)- Till Bällstaån bräddar 0 m3/år enligt plan 2002. Bara pumpstationerna kan brädda. Ej prioriterat i Plan 2002, se allmän kommentar.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av renat avloppsvatten~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
SDN Hässelby-Vällingby: är tveksam till att anlägga vattenparker i Nälsta Dike med hänsyn till de höga kostnaderna för att bibehålla det rekreativa värdet. Utan en intensiv skötsel växer vattenparken snabbt igen. Den markyta som föreslås används i dag som boll- och lekplan av Nälstaskolan och ungdomsverksamhet.
Ingen kommentar.
Sundbyberg: Sammanfaller väl med Sundbybergs stads synpunkter och de mål och åtgärder som tidigare formulerats för Bällstaån.
Ingen kommentar.
Forsån
Nuvarande förhållande
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av renat avloppsvatten
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)
Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.
Mål och åtgärder
Stockholm Vatten: Recipient dagvatten/Förslag till åtgärder: Rening av nuvarande utsläpp av trafikdagvatten inkl skydd mot ~~utsläpp~~ förorening vid trafikolycka. (VV)
Kommentar: Åtgärdsförslaget ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av renat avloppsvatten~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Vattenkvalitet/Uppföljningsmått: <i>Se Magelungen.</i> Recipientkontroll (SVAB) Bottenfauna-provtagning vart annat år (SVAB)
Kommentar: Uppföljningsmått kompletteras enligt synpunkt.
Magelungens paddlarklubb (Arne Lindmark ordf.): Forsån bör återställas i paddlingsbart skick och vattenvägen mellan Orlången och Ågestasjön bör återställas.
Kommentar: Ingen ändring av Strategin med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågan hanteras inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
SDN Farsta: instämmer i förslagen till mål och åtgärder, men ser gärna att en gemensam officiell kanotled skapas från Tyresö slott, utefter Tyresåns sträckning upp till Magelungen. En sådan led har efterfrågats av olika kanot och kajakintressenter, bland andra från Magelungens paddlarklubb. En sådan kan möjligen anläggas i samarbete mellan de fem berörda kommunerna utefter Tyresåns sjösystem samt lejas ut till någon lämplig förening eller näringsidkare.
Kommentar: Ingen ändring av Strategin med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågan hanteras inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.

Sätraån
Nuvarande förhållande
SDN Skärholmen: Två dammar har anlagts i anslutning till ån vilket ökat biologiska mångfalden och områdets rekreativvärde.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av renat avloppsvatten
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)
Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.
<p>Naturhistoriska riksmuseet: Sätraån, belägen i Sätra friluftsområde i stadsdelen Skärholmen i sydvästra Stockholm, är klassad om den mest värdefulla vattenmiljön i området. Ån har i dag en sträckning av ca en kilometer. Den hade för ca 90 år sedan en betydligt längre sträckning mot Långsjön mellan Stockholms och Huddinge kommuner. Utbyggnad av bebyggelse, vägar och tunnelbana har dock på senare år drastiskt minskat tillrinningsområdet. Stora delar av dagens tillrinningsområde är dessutom kulverterat och vattnet leds orenat i rörsystem direkt ut i Mälaren.</p> <p>Ån består i dag endast av smärre vattensamlingar som sannolikt delvis får sitt vatten från tillrinnande grundvatten. Ett mer sammanhängande vattenflöde erhålls bara under våren. Vid de vattenfaunaundersökningar som genomförts i ån 1999-2000, under medverkan av Naturhistoriska riksmuseet, påvisades ett relativt artrikt, men temporärt, djurliv i åns stillastående vattensamlingar. Fynd av ytterligare arter av ”strömvattendjur”, främst bland nattsländor och dagsländor, vid stranden av Mälaren nära åns mynning, visar dock på att förutsättningar finns till en återkolonisering av Sätraån om permanenta strömvattenförhållanden kan återskapas här, d v s om vattentillförseln till ån kan förbättras/säkras i framtiden.</p> <p>Under 2003 har Stockholms stad anlagt en damm för lokalt omhändertagande av dagvatten från närmiljön i bebyggelseområdet vid Sätraån. Stockholm Vatten AB tillsätter även dricksvatten under torrperioder. Vattenpåfyllningen kan dock inte betraktas som en långsiktigt hållbar lösning för åns vattenflöde.</p>
Ingen kommentar: Möjlighet finns att tillsätta dricksvatten. Detta görs endast i begränsad omfattning.
Mål och åtgärder
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten.~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av renat avloppsvatten.~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
<p>Naturhistoriska riksmuseet: <i>Naturhistoriska riksmuseet förordar att de hydrologiska förhållandena i avrinningsområdet ytterligare utreds. Lösningar bör även sökas som möjliggör att ytterligare dagvatten kan tas om hand, ”källsorteras” och renas lokalt (LOD-lösningar) för att därefter i renat tillstånd tillföras ån (jmf Igelbäcken).</i></p> <p>Om vattentillförseln till själva ån görs kontinuerlig är förutsättningarna goda för en framtida utveckling av ett levande vattendrag med rik biologisk mångfald.</p>
Kommentar: Ingen ändring av Strategin med hänvisning till den process med vilken mål och åtgärder är framtagna. Frågan bör dock hanteras inom det fortsatta vattenarbetet, se nytt kapitel ang. organisation samt arbetssätt.
Stockholm Vatten: Ekologi/Naturmiljö/Förslag till åtgärder: Finns vattensalamandrar?
Kommentar: Förekomst av vattensalamander är inte bekräftad.

SDN Skärholmen: Värdet av Sätträån sammanhänger med om föreslagen naturreservatsbildning med skötselplan för Sättraskogen fullföljs samt hur vattenstrategin beaktas vid kommande nybebyggelse. SDN värdesätter rapportens föreslagna åtgärder och medverkar gärna utifrån givna ekonomiska ramar med det fortsatta arbetet.
Ingen kommentar
Skärholmsbäcken
Nuvarande förhållande
SDN Skärholmen: Två dammar har anlagts i anslutning till bäcken vilket ökat biologiska mångfalden och områdets rekreativvärde.
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Nuvarande förhållanden: Ingen tillförsel av renat avloppsvatten
Kommentar: Nuvarande förhållanden ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Vidtagna åtgärder (rubriken) årtal saknas (1970-)
Kommentar: Rubriken ändras enligt synpunkt.
Mål och åtgärder
Stockholm Vatten: Recipient, bräddvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av bräddavloppsvatten.~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Recipient, renat avloppsvatten/Förslag till mål: ~~Ingen tillförsel av renat avloppsvatten.~~ Ingen ändring av nuvarande förhållanden.
Kommentar: Målet ändras enligt synpunkt.
Stockholm Vatten: Ekologi/Naturmiljö/Förslag till åtgärder: Finns vattensalamandrar?
Kommentar: Förekomst av vattensalamander är inte bekräftad.
SDN Skärholmen: Värdet av Skärholmsbäcken sammanhänger med om föreslagen naturreservatsbildning med skötselplan för Sättraskogen fullföljs samt hur vattenstrategin beaktas vid kommande nybebyggelse. SDN värdesätter rapportens föreslagna åtgärder och medverkar gärna utifrån givna ekonomiska ramar med det fortsatta arbetet.
Ingen kommentar